

tribuna

OB FORMIRANJU STUDENTSKIH
BRIGAD ZA JABLANICO

Želel bi pod-
črtati, da ima
mlad človek, ki
v socialistični
državi študira
na univerzi ali
visoki šoli, brez
druge prave po-
sebnosti dolžnosti
in pravice, ki
morda niso ose-
bej posebej za-
pisane, ki pa
nujno izvirajo
iz posebne vlo-
ge, ki jo študent

kot bodoči socialistični intelektualci za-
pizema v mladinskem življenju. Mlad člo-
vek, ki ima priliko, da si na fakulteti, ki
mu jo vzdržuje socialistična družba, pri-
dobi višje strokovno znanje in ki ima
za to tudi svoje posebne sposobnosti, pre-
pizema s tem tudi višje moralne obveze, ki
jih ne bo smatral, če je v njem živa prava
socialna zavest, za breme, temveč za svojo
častno dolžnost in celo za svojo častno
pravico. Zavedal se bo, da je njegova
vloga kot bodočega intelektualca ravno o
tem, da ne vidi svoje življenjske poti samo
v ozkem, strogo omejenem strokovnem
delu, da torej ne bo samo obrtnik višje
stopnje, temveč da bo vodil pri izgrajeva-
nju in izpopolnjevanju prave socialistične
miselnosti. Danes, ko naš delavski razred
v težkih razmerah žrtuje vse svoje ener-
gije, pa tudi svoje osebne interese za pre-
mostitev začetnih težav socialistične gra-
ditve, bi bil tem večji greh, če bi študent,
ki bi moral imeti širše miselno obzorje, ra-
stel v smer socialne brezbrzičnosti, v smer
izoliranega, vase zaprtega individualizma,
ki ne vidi pred seboj ničesar drugega kot
svojo stroko ali svoje ozke interese. Na-
sprotno, od njega moramo pričakovati, da
bo iz lastne zavesti prednjačil v požrtvo-
valnosti, ki jo naš današnji čas zahteva od
vsakega posameznika.

Prepričan sem, da se bo velika večina
naših študentov ob priliki mobilizacije za
Jablanico brez oklevanja vključila v vrste
naše požrtvovalne mladine. Zakaj če kdo,
potem mora intelektualci in seveda tudi
študent pravilno razumeti nujnost trenut-
nih zahtev našega časa. Ravno on mora
biti prvi, ki mu je vloga čimprejše iz-
graditve takšnega načrta, kakor je Jabla-
nica, povsem jasna. Ravno on mora biti
med prvimi, ki pravilno razumejo, da žive
v času, ki nužno terja od vsakega med
nami dolžnosti, ki presegajo tisto mero,
kot jo bo imel vsak človek pozneje, ko
bo naša socialistična slabba v svojih te-
meljih že dograjena. Ravno on si bo na
jasnem o nad vse težki ekonomski situ-
aciji naše države, o katero jo je v njenem
mladostnem razmahu orgel grobi neprija-
eljski pritisk z vzhoda. Če je intelektua-
lec in če je patriot, bo zlahka razumel,
da je načelo »Student naj predvsem in
samo študira«, ki ga je naše politično vo-
dstvo že ponovno podčrtalo, v načelu pra-
vilno, da pa se v današnjem težkem pre-
hodnem položaju postavlja pred vsako-
gar izmed nas izredne dolžnosti in naloge,
ki zahtevajo od njega več kakor normalno,
in ki morajo iti čez marsikatero, za nor-
malne razmere priročno načelo. Ne dvo-
mim, da se bo ta zavest našega študenta,
kakor že marsikaj doslej, tudi to pot
živ in v polni meri izpolnila.

Dr. Svetozar Hlešč,
prorektor univerze.

Delegacija I. kongresa ZSJ pri maršalu Titu

Tito je tvorec trojnega lika naše domovine: herojskega, delovnega in dosledno demokratičnega

Življenjski jubilej maršala TITA
utemeljeno pomeni, tudi jubilej,
praznični dan narodov Jugoslavije.
V tej tesni povezanosti usod, borb
in ustvarjanja, trpljenja in odreka-
nja, iste idejne koncepcije in istih
ciljev, naj biografi, kronisti in zgo-
dovinarji iščejo razložitev tako ve-
ličine Titove osebnosti, kakor he-
rojskega vzpona našega ljudstva.
Ime Tita samo simbolizira dina-
mično in najusodnejše obdobje naše
zgodovine, obdobje, ko je naše ljud-
stvo uresničilo svojo elementarno
pravico lastnega gospodarjenja na
lastni zemlji, pravico za katero se
je s tradicionalno svobodoljubnostjo
borilo stoletja in jo realiziralo pod
njegovim vodstvom in v najtežjih
okolščinah.

Narodi Jugoslavije so imeli v svoji
preteklosti vsak zase mnogo velikih
mož — znanstvenikov, književni-
kov, umetnikov, politikov, vojsko-
vodij in herojev. V Titu šele imajo
v svoji zgodovini moža, ki je enako
velik za vse, v čigar osebnosti in
delu se dopolnjujejo prirodne tež-
nje za enotnostjo in bratstvom, za-
hteve po človeka vrednem in dostoj-
nem življenju, stremenje po afir-
maciji in onem mestu v skupnosti
narodov, ki jim zgodovinsko in eti-
čno pristoji, ter moralna potreba po
stabilni, jasni in njihovim potre-
bam odgovarjajoči perspektivi raz-
voja, kompasa njihove dejavnosti.

Kakor bi bilo nepravilno govoriti
o Titu izolirano od delavnega ljud-
stva iz katerega je izšel, s katerim
in za katero se je boril vse svoje
življenje, tako bi bilo nemogoče ne
omenjati njegovega imena, obrav-
navajoč kateri koli važnejši dogo-
dek v zgodovini naših narodov v
zadnjih petnajstih letih. To edin-
stveno izprepletanje usode in ži-
vljenjske poti človeka in njegovega
naroda, opravičuje ugotovitev, kako
težko postane onemu, ki piše o Titu,
ločiti njegovo biografijo od zgo-
dovine in zgodovino od njegove bi-
ografije. Obe črti, ki sta itak potekali
vzporedno in tesno eno ob drugi,
sta se v odločilnih trenutkih in raz-
dobjih strnili v eno samo, se okre-
pili, ter medsebojno zagotovili zmago
in uspeh. Za človeka, ki se v toliki
meri čuti eno s svojim ljudstvom,
ki se zaveda, da njegova lastna de-
javnost predstavlja nujen člen v ve-
rigi nujnih dogodkov, ki mu prav ta
zavest prepričuje kakršnokoli kole-
banje, pospešuje odločnost in ne
dovoljuje drugačnega delovanja —
za takega človeka bi v tem smislu
veljale znamenite Luthrove besede:
»Hie stehe ich, ich kann nicht an-
ders«.

Po drugi strani pa so naši narodi
v borbah in trpljenju, zmagah in
uspehih spoznali, da nihče bolje od
Tita ne razume njihovih teženj in
potreb, nihče točneje in realneje ne
ocenjuje kaj in kako je v določenem
trenutku mogoče doseči za dobro in
srečo delovnega ljudstva z njihovi-
mi lastnimi močmi. V tem spozna-
nju temelji in iz njega izvira ono
globoko prepričanje in zaupanje v
Tita, ki ob pojavi nepredvidenih
težkoč, nastopu komplikacij, odkrije
vzroke in smisel, da perspektivo in
okrepi vero.

Naši narodi slede njegovim stopi-
njam ne iz romantičnega navduše-
nja, idejne zaostalosti ali potrebe
po glorificiranem firerstvu. Pred
oči naših ljudi stoji Tito iz pred-
aprilske Jugoslavije, kovač KPJ, ki
jo čisti sovražnih agentov, provoka-
terjev in sektašev, luče njeno mo-
nolitnost, povezuje z delovnimi
množicami in jo pripravlja za od-
ločilen čas, za velike naloge. V času
ko se rušijo Minsk, Smolensk in Ki-
jev, ko se v zaledju fašističnih ar-
mad ne oglasi še nobena puška, se
pred nami pojavi Tito — Vrhovni
komandant svobodoljubnih sil, ki
na svoja ramena prevzame težko
breme odgovornosti pred zgodovino
in ljudstvom. Po, z težkimi žrtvami
priljubljeni zmagi, v letih obnove in
pričetkih graditve socializma, zlasti
pa ob resoluciji informbroja se lik
Tita vnovič dvigne v vsej veličini in
na očigled vsega sveta. — Naše
ljudstvo pozna in ve ceni dejstvo,
da je bil Tito vsekakor na strani k

napredku stremecih, na strani iz-
koriščanih, na strani borcev za pra-
vičnejšo družbeno ureditev. Delo
ceni, delavca in točko preizkušene-
ga borca ljubi, vanj veruje in mu z za-
upanjem sledi.

Težko je govoriti o Titu, zlasti člo-
veku, ki je bil ali njegov sodelavec
v težkih dneh ilegalnosti naše Par-
tije, ali njegov bорец v začetkih
NOB, ki pa bi želel ostati objektivni
in dosledni svojem svetovnemu
nazoru in ne zdrkniti na platformo
onih meščanskih mislecev, ki abso-
lutizirajo vlogo osebnosti, v sosesči-
no Carlyle in podobnih. Človek, ki
je dobesedno svoje življenje, svoj
biti ali ne biti vezal na nekoga po
prosti volji in v apriornem zaupa-
nju — bi po uresničitvi svojih pri-
čakovanj zelo lahko zašel v poten-
ciranje osebnosti, kateri se je zaupal
in s tem v neobjektivnost, čeprav
bi ta bila psihološko popolnoma
opravičljiva in razumljiva.

Stvarno velike osebnosti so one,
ki pravilno odražajo tendence zgo-
dovinskega razvoja in ki zavestno
delajo na tem, da pospešijo njihovo
ostvarjenje — katerih težnje in ide-
ali so subjektivni izraz objektivne
nujnosti. Veliki ljudje so za to ve-
liki, ker so boljše od drugih domeli
potrebe družbe in zahteve najna-
prednejšega razreda in so s svojo
dejavnostjo zadostili tem potrebam
in zahtevam. Od zgodovinskih vo-
diteljev sodobnega delavskega in
ljudsko revolucionarnega gibanja se
zahteva, da v sebi združujejo ogrom-
no teoretično sposobnost in bogate
praktične organizatorne izkušnje.
Ta lastnost jim omogoča pravilno
usmeritev gibanja, pravilno politiko
in združena s herojsko smelostjo
ter skrajno predanostjo stvari, za
katero se bore, formira iz njih vo-
ditelje. To je ona svetloba, ki iz-
žareva od takega voditelja, to so
tiste nevidljive niti, ki ga vežejo z
vsakim poštenim in dobrohotnim.

Ob tako definiranim pojmu se
spominimo besed tovariša Tita ob
njegovem izboru za častnega člana
Slovenske akademije znanosti: »Po-
stavljam si vprašanje, je naglasil,
s čim sem to zaslužil in s čim bom
to upravičil. V preteklosti nisem
storil ničesar več, kot bi lahko storil
človek, ki se je odločil, da svoje ži-
vljenje posveti revolucionarnemu delu
za koristi delavskega razreda, ko-
risti naroda. V bodoče lahko sarao
nadaljujem delo v pogojih graditve
socializma. Pri tem ne bom štedil
sil, ker mi je to življenjski cilj«.

V teh besedah je izražena vsa
osebnost, program in smisel življe-
nja Tita — obenem pa so s temi

izjavami podane premise, ki obve-
zujejo preje omenjeni zaključek.

S predpostavko, da je izpolnjen
pogoj proizvodnih odnosov, je treba
naglasiti, da zgodovino ustvarjajo
ljudje in da se zato mora v njej
odražati tudi vpliv osebnosti, ki,
prirodno nadarjena in v danih druž-
beno zgodovinskih pogojih, v pra-
vem času pristopi k izvrševanju zgo-
dovinski nalog in, ki vsemu zbiranju
podeli svojo individualno fiziogno-
mijo. Pogoj nujne povezanosti takih
osebnosti z množicami je lepo for-
muliral Dobroljubov, ki je napisal:
»Pomen velikih zgodovinskih ose-
bnosti se lahko primerja z dežjem, ki
blagodejno osvežuje zemljo, ki pa
se sestoji iz izparin, ki se dvigajo
iz te iste zemlje.«

V tujem tisku smo med vojno pa
tudi po vojni često srečali mnenje,
češ, da je Tito samo spret in dr-
zen voditelj upornih partizanskih
sil, ali zgolj človek, ki se je v za-
pletenih balkanskih razmerah poli-
tično spretno znašel, da je pojav,
ki ga je vrgla na površje burja te
vojne, da pa spet izgine v temnih
globinah, ko boj potihne.

Kdor pozna krvavo in slavno zgo-
dovino južnih Slovanov, ki so se
znali na balkanskem prepihu kot
jez proti vsem pohodom od križar-
skih vojn do Hitlerjevih osvajevalcev,
zgodovino narodov, sorodnih po krvi
in usodi, ki so stremeli za skupnim
življenjem, a živeli vedno vsak zase,
celo v času skupne države pred-
aprilske Jugoslavije — temu bo ja-
sno, kako plehke so take trditve,
ker je Tito kot oblikovalec in ure-
sničevalec zgodovinske volje nar-
odov Jugoslavije in njihovih teženj,
ki so se v preteklosti s krvjo ma-
nifestirale, neizogiben pojav v na-
šem razvoju in je s svojo dejav-
nostjo našemu progressu že vtisnil
trajen pečat svoje individualnosti.

Obračunavaajoč ta odraz njegove
osebnosti, v Titu ne moremo ločiti
državnika od vojskovodje in človeka.
Kajti samo človek tako močnega in
profiljenega političnega instinkta,
ki tako globoko razume pomen in
bistvo dogodkov, je mogel voditi
tako zapleten revolucionarni proces
— samo nadarjen strateg in taktik
je lahko zmagoval v takih okolišči-
nah in končno samo človek velikih
in plemenitih idealov, človeških ču-
stev, neizčrpno energijo, volje in
odločnosti je mogel pridobiti za-
upanje in ljubezen vseh naših na-
rodov.

Te sposobnosti narodnega vodite-
lja, državnika in vojskovodje je v
Titu razvila revolucionarna borba
KPJ. Z dozorevanjem revolucije je
rastel in dozoreval tudi Tito. V nje-

govem oslanjanju na marxi-
zem-leninizem, izkušnje pro-
letarskih revolucij od pariške
komune do oktobrske revolu-
cije, njih analizo ter izredni
moči njegovega uma, leži
tajnost pravilnosti Titovega
vodstva. Njegova misel, ki je
vodila KPJ in naših množic,
združena z ogromno organiza-
cijsko dejavnostjo, uspeva,
ker je v skladu z najglobljim
pravnim in političnim čutom
delovnega ljudstva in njihovi-
mi demokratičnimi težnjami.
Njegova dosledna progresivna
orientiranost predstavlja za
nas silo, bodočnost in optimi-
zem. V kolikor se odmika leto 1948 z
resolucijo informbroja, v toliko bolj
dojemamo usodnost in dalekosežnost
Titove takratne odločitve, ki je bila
resnično socialistična, ker se je upra-
šablani, receptom države, ki pod iz-
veskom svobodne federacije svobod-
nih narodov in ljudi vzdržuje okrog
15.000.000 pripadnikov birokratske
kaste za dušitev iniciativnosti de-
lovnega ljudstva in okrog 15.000.000
deportiranih — bila resnično patri-
otična in človeška, ker ni hotel pre-
pustiti nove, z žrtvami ustvarjene
Jugoslavije izkoriščanju najnovej-
šega tipa in v praksi izvedel Leni-
novo pravilo: »Principialna politika
je edina prava politika.«

Titova individualnost se odraža v
načelno marxističnem odnosu do
drugih držav — temu preizkusnemu
kamenju, kjer se je spotaknil Kaut-
sky in ostali oportunisti II. Interna-
cionalne, ki so se odrekli revolucije
in kjer birokratska kasta SZ kon-
trarevolucionarno pači pojem in vse-
bino diktature proletariata. Tito
dosledno revolucionarno pristopa k
reševanju vprašanja o odmiranju
države pričenši z ekonomskimi funk-
cijami — uvajanju delavskih sve-
tov — dviganju iniciative delavnih
množic in rušenju elementov mo-
nopolizma.

Iz Titovega notranjega prepriča-
nja izhaja načelo zaupanja v ustvar-
jalne sile in sposobnosti ljudskih
množic in skrb za ljudi, ki jo je
najlepše izrazil v svojem govoru v
Splitu, naglašujoč, da v graditvi so-
cializma niso bistveni stroji, temveč
ljudje, družbeni odnosi in razvoj so-
cialistične demokracije.

Vsa osnovna vprašanja nove for-
me ljudsko demokratične države so
bila izzvana in rešena najpreje v
Jugoslaviji.

Zasluga Tita kot prvega in osred-
njega borca proti kominformnemu
in uniformnemu sovjetskemu dik-
tatu je, da se je danes nujnosti jo
samostojnem iskanju najprimernejše

poti v socializmu zavedel že širok
krog socialističnih delavcev in jo
naše politično in družbeno ustvar-
janje vzbudilo tako splošno zana-
nje in ugled po svetu, kakor ga je
izrazil bivši član CK Španije Feliks
Montiel z besedami: »Za napredno
človeštvo naše dobe se spreminja
Jugoslavija v svetilnik upanja, v
luč, ki se prižiga prav v času, ko
je bilo videti vse temno in ko je
človeški duh že pričel kloniti.« Tito
je tvorec trojnega lika naše domo-
vine: herojskega, delavnega in do-
sledno demokratičnega.

In končno Tito zastavlja vse
svoje moči v borbi za novi lik na-
šega človeka, njegovo moralo in
uveljavljanje resnice v javnih od-
nosih. Za lik človeka, ki bo dozo-
rel zgodovinski težnjam družbe-
nega razvoja — za moralo, ki bo
skladna z Leninovo definicijo in ki
nima ničesar skupnega z jezuitsko
meščanskim etičnim pragmatizmom
niti z psevdorevolucionarnim uče-
njem Bakunina, tega jezuita revo-
lucije, kakor sta ga imenovala Marx
in Engels.

Vsaka revolucionarna zamena sta-
rega z novim je v najglobljem smi-
slu boj med lažjo in resnico. Boj
med zgodovinsko lažjo, ki vzdržuje
odmirajoči razred na oblasti in novo
stvarnostjo, ki jo dviga na površje
vstajajoči razred. Zato lahko vsak
komunist, vsak bорец NOB, ki se je
zavestno boril za cilje internaciona-
lizma in patriotizma, vsak de-
lovni človek, ki danes dela za soci-
alizem in je v tem prepričan, da
dela za zmago socializma v vsem
svetu, čuti v sebi ogromno moralno
zadostčenje borca za najvišji idejo:
resnico. Po besedah Jean Marie
Domenacka je: »Revolucija Jugo-
slavije od sedaj nerazdružljivo po-
vezana z resnico in je ni mogoče
več ločiti od nje. S tem pa se po-
stavlja tudi vprašanje bodočnosti in
sreče vsega sveta.«

(koniec na drugi strani)

Tovarišem slušateljem medicinske visoke šole!

Naša mladina je od osvoboditve dalje nešteto krat izredno požrtvovalno in nesebično sodelovala pri izgradnji naše domovine in s tem dokazala svojo socialistično zavest in ljubezen do domovine. Pred nami pa so še težke naloge in potrebno bo še veliko naporov, da kljub neštetim oviram dosežemo cilje, za katere so se borili in žrtvovali naši najboljši ljudje.

Zveza študentov Jugoslavije Vas v teh dneh poziva na sodelovanje pri zaključnih delih naše petletke, posebno še na sodelovanje pri gradnji enega največjih objektov, to je močnega hidrocentrale pri Jablanici v Hercegovini. Zavedajoč se velike važnosti te gradnje, vabim in prosim vse slušatelje, vključno absolvente MVS, da se za to delovno akcijo prijavijo v čim večjem številu. Prepričan sem, da bo sodelovala pri delovni akciji velika večina naših slušateljev ter da bo zastopana MVS pri teh delih nad vse častno.

Vse za petletko!

Rektor:

(prof. dr. Tavčar Igor)

Kaj je z našimi klubskimi prostori?

Potreba po študentskih klubskih prostorih se je že zdavnaj pokazala. Zeleni smo si jih tako zelo, kakor si želi pač vsakdo svojo streho nad glavo. Kdo se ne spominja veselo sporočila ob začetku tega šolskega leta, — ne vem, na kateri konferenci je to že bilo, — da bomo vendar dobili primerno stavbo, ki bo služila v ta namen. To je poslopje, ki leži na Miklošičevi cesti, takoj za Unionom.

Vsi pa dobro obćutimo, da še danes, po tolikih mesecih nimamo svojih prostorov. Kje se je torej zataknila zagodka, da se to kolo ni vrtilo vse do danes?

Univerzitetni odbor je seveda zadolžil ljudi, ki bi izvedli stvar. Tovariš Lužovec Dušan je prehodil marsikatero pot. Člani odbora so se pogovarjali z odgovornimi forumi, ki so vsi dali odobravajoče odgovore.

Priznati se mora, da so našo potrebo vsi razumeli in tudi prostori so se zdeli primerni. Končno je bila izdana odločba Mestnega ljudskega odbora SKUD-u. SKUD ima odločbo že od januarja. Kako daleč je od odločbe do vselitve, to je seveda druga stvar. V prosotih je še sedaj Triglav, čeprav je razformiran, v prostorih se nahaja LM in pred kratkim je tam poslovala tudi naborniška komisija.

Hudo zamotana zadeva je ta naš bodoči klub, če bo sploh kdaj naš. Zda mu zaenkrat še ne kaže preveč rožnato: odločbo za vselitev imajo SKUD-ovci, prostore uporablja bivši Triglav in LM, vseliti bi se morala študentska zveza, preži pa na to stavbo tudi sindikat podjetja Union. Krasen sklenjen krog, ki se bo morda le na nekem mestu preteljal, da se bo iz njega razvilo kaj bolj jasnega.

Saksida Stane:

PROBLEMIH LJUBLJANSKIH ŠTUDENTOV

Radijski intervju dne 20. V. 1952

1. Vprašanje: V zadnjem času slišimo o študentih mnogo več kot prej. Ali je to morda le govorjenje, ali temelji na dejstvih?

Odgovor: V resnici je naše delo v zadnjem času oživel. O tem nam priča v prvi vrsti močna politična aktivnost, ki je prodira do večine študentov. Naša javnost, zlasti ljubljanska, gotovo še ni pozabila, da so študentje prvi pričeli z demonstracijami proti krivičnemu reševanju tržaškega vprašanja. To je bil izraz politične dejavnosti na vzven. V notranjem življenju univerze pa se je poostiril kriterij ne le člana zveze, ampak tudi študenta univerze in to ne zaradi direktiv od zgoraj, pač pa so se študentje začeli ostreje ocenjevati med seboj na osnovi svojega lastnega dela. Zato izločitev nekaterih sovražnikov iz naših vrst, borba proti klerikalnim elementom in ostale politične akcije pomenijo borbo večne posameznih študentov kakor tudi sekcij, klubov ali združenj proti tem nezdruvim pojavom v naših vrstah. Večina študentov se danes jasno zaveda pomena naših političnih akcij, ker izhajajo iz njihove lastne usmerjenosti, ker pomenijo uresničitev principov, za katere se sami bore. Prav široka politična aktivizacija študentov loči današnje delo od prejšnjega dela.

Dejstvo je namreč, da so današnji politični uspehi zveze tudi posledica njenega prejšnjega delovanja. Uspehi dela v prvem semestru: uspešno reševanje ekonomsko-socialnih vprašanj, aktivizacija študentov ob diskusijah o učnih načrtih itd., so pomenili realno osnovo za naše sedanje delo. Bilo pa je prejšnje delovanje Zveze mnogo ožje od sedanjega in prav to loči obe fazi dela.

Vzporedno z delom na političnem področju se je pričelo pospešeno delo v klubih in v strokovni smeri. V sektorju kulturno-prosvetnega dela pomenijo korak naprej mednarodni študentski festival in nastop študentskega pevskega zbora, četudi so bile na teh nastopih zelo resne pomanjkljivosti, zlasti v programu. Toda študentje se niso udeleževali le v okviru univerze. Že delo, o katerem sem govoril prej, je ustvarilo ožji stik študentov z našim delovnim ljudstvom. Prav posebno moremo to reči za demonstracije. Razen vsega tega pa smo organizirali še vrsto akcij za tesnejšo povezavo univerze s terenom:

tako je šla skupina študentov Akademkega kolegija na izlet v primorske kraje, kjer so skupno s prižorskim ljudstvom proslavljali prvi maj; organizirali smo vrsto predavanj za gimnazije, kjer skušamo maturantom pokazati, kaj so njihove osnovne naloge pred in ob vstopu na univerzo; Ekonomska fakulteta je poslala skupine predavateljev, ki so v podjetjih razlagale družbeni plan itd.

Veseli smo, ko vidimo, da s takim delom v zadnjem času narašča ugled študentov, močno omajan zaradi nekaterih naših resnično negativnih potez. To se odraža v ocenah študentov, zlasti pa še v tisku, kjer se več, tehtneje in pozitivne go-

vori o študentih kot prej. Lahko bi govoril še o marsičem, pa mislim, da bi s samim naštevanjem dejstev ne povedal mnogo.

2. Vprašanje: To je res. Zato nam povejte še nekaj o vzrokih prehoda iz stanja sorazmerne ozkosti, ki smo jo opazili pred kongresom, v sedanjo široko aktivnost.

Odgovor: Osnovni impuls, ki je dvignil organizacijo, ste omenili sami, ko ste govorili o stanju pred in po kongresu. Bili so to sklepi, sprejeti na kongresu in smernice, ki jih je dal maršal Tito delegaciji študentov. Ne morem govoriti o vseh sklepih, a temeljijo vsi na sledečih osnovah:

1. Treba je poživiti politično aktivnost organizacije in sicer tako, da poiščemo družbeni smisel vsake konkretne študentske dejavnosti in oskrbimo, da se ga bo zavedal. Ta družbeni smisel je borba za lik socialističnega študenta in intelektualca. S tem je dana organizaciji osnovna vsebina in osnovni način dela.

2. Druga osnova je razširjenje dejavnosti do take mere, da bo mogla zajeti vsakega naprednega študenta na osnovi njegovih potreb in interesov. Zato je bilo nujno osvoboditi princip decentralizacije, ker more edino elastična organizacija zadovoljiti osnovne potrebe vsakega posameznika. To stališče se je odrazilo tudi v statutu, katerega 2. člen proglašja ZŠJ kot zvezo študentskih združenj, kar pomeni, da smo težišče dela prenesli na osnovne enote.

Za uresničitev teh osnovnih načel se je prva in z vso silo zavzela partijska organizacija. Prav temu dejstvu — takojšnji akciji Partije — se moramo v prvi vrsti zahvaliti za uspehe pri delu Zveze.

Prvi realni dokaz sproščanja skritih energij so bile demonstracije. Na njih so se študentje razživali, močno je zrasla njihova politična zavest. Ob študentih, ki se neupravičeno niso udeleževali demonstracij, se je hitro pokazalo, kdo je resnični borec so socializem in pravi Slovenec, in kdo je do tedaj le hinavsko skrival svoj obraz pod krinko apolitičnosti, nesposobnosti za organizacijsko udejstvovanje in podobnimi izgovori. Zaostritev kriterija članov zveze in študentov univerze po demonstracijah ni slučaj, niti kaprica vodstev, kot bi hoteli nekateri to pokazati. Ne, to je le posledica diametralno nasprotnih pozicij, ki jih je na eni strani zasedel zdravi del študentov, na drugi peščica izrodov. Ne morem jih imenovati drugače, ker ne vem, kako bi potem imenoval ljudi, ki izjavljajo, da se ne čutijo Slovenec, da nimajo nikakršnih nacionalnih čustev in kar je še ogabnejše — da jih je sram, ker so Slovenci.

Te izjave niso slučajne; pomenijo lahko samo eno: ti depilirani elementi so nujno postali s svojim delovanjem proti ljudstvu in proti socializmu narodni izdajalci. To so skušali skrivati za zagovarjanjem dekadentnih zapadnjaških teorij, z neaktivnostjo in izgovarjanjem, ali kar enostavneje za hinavstvom. Demonstracije za Trst pa so jih dokončno razkrinkale in dokazale: kdor je sovražnik socializma, je sovražnik delovnega ljudstva in s tem

narodni izdajalec. Popolnoma razumljivo je torej, če so študentje, ki so ponosni na svoje slovensko poreklo in se sami z vsemi silami bore za socializem, izločili tiste, ki se tega sramujejo.

V nadaljnjem delu se je jasno pokazalo, kaj je prej zaviralo razvoj: namreč pomanjkanje široke politične dejavnosti. Čim pa je organizacija politično zaživela in s tem študentom pokazala svoj realni smisel, se je začelo razvijati delo tudi na ostalih področjih.

3. Vprašanje: Torej se je ta vaša splošna orientiranost odrazila tudi v konkretnem delu?

Odgovor: Pravzaprav sem tudi sedaj govoril o konkretnih stvareh. Stanje danes namreč ni zgolj kaka psihološka pripravljenost, ampak se izraža v zelo konkretnih dejanjih. Vendar pa moram reči, da je prav zaradi politične poživitve močno oživelo tudi ostalo delo. To dejstvo je najboljši odgovor vsem »teoretičkom«, ki so nam skušali dokazati, da bo organizacija uspela le, če bo apolitična. Danes moramo ugotoviti prav nasprotno: organizacija je resnično v zadnjem času uspela le zato, ker je uveljavila politično delo. Naj omenim najznačilnejše pojave v zvezi s tem.

Kmalu po kongresu smo imeli konferenco združenj, t. j. naših osnovnih organizacij. Ni še bilo konferenc, ki bi bile toliko obiskane, kakor te. Skoro povsod je bila udeležba polnoštevna. Ena njihovih najznačilnejših skupnih potez je bila kritika dela vodstev združenj. Študentje so se sami priževali, češ združenja ne živijo svojega lastnega življenja, po ustanovitvi zveze ni bilo skoro nikake dejavnosti in podobno. Značilnost, ki loči te konference od poprejšnjih, je prav v tej kritiki.

Druga značilnost konference in zlasti se diskusij o njih, je bil popolnoma nov pogled na vlogo študenta kot bodočega strokovnjaka. Ni se več govorilo s stariimi, oguljenimi frazami zgolj o potrebi študija in strokovne usposobljenosti, ampak so se diskusije usmerjale v družbeno odgovornost strokovnjaka; govorili smo o ukrepih v zvezi z usmeritvijo študija, ki naj prepreči golo formalno naobraževanje in dajo strokovnjaka, katerega delovanje se bo vsestransko odrazilo v socialistični družbeni skupnosti. To se je opazilo med drugim v povečanju števila članov zveze v zadnjem času za približno tisoč članov.

4. Vprašanje: Kaj smatrate za največji uspeh svojega dela?

Odgovor: Prav gotovo dejstvo, da smo organizacijo politično razživali. Toda za največji konkretni rezultat smatramo uspeh akcije za pripravljanje v brigade. Do sedaj se je po nepopolnih podatkih prijavilo na Univerzi 470 brigadirjev, na Tehnični visoki šoli 468, medtem ko na Medicinski visoki šoli do zadnjega časa še ni bilo gotovo, kako bo rešeno vprašanje praks in izpitnih terminov. Torej smo skupno dobili do sedaj 950 prijav. Do takšne mere smo uspeli zato, ker so bodoči brigadirji razumeli, da se socializem ne gradi z govorjenjem, ampak z akcijo. Značilno za pripravljanje v brigade je dejstvo, da je danes kolektiv, v katerem študent dela, nosilec akcije, vodstva pa so le njegov izvrševalec in vzpodbujevalec.

5. Vprašanje: Pri tolikih doseženih uspehih so se v vašem delu gotovo tudi pojavile napake. Katere smatrate za najresnejše?

Odgovor: Napake izhajajo v glavnem iz prejšnjega starega načina pojmovanja organizacije, ki se izraža v nerazumevanju vloge Zveze študentov. Še vedno nekateri ne razumejo, da mora biti zveza izraz teženj naprednih študentov. Druga okoliščina, ki jih povzroča, je neustaljenost vsega, kar se šele oblikuje.

Ena najpomembnejši napak je še neka revščina vsebine našega dela. Moram pa takoj pripomniti, da to ne velja več za vse, ampak le za nekatere organizacije, ki se v novem načinu dela niso znašle. To in pa czkost v pojmovanju vloge in delovanju Zveze vede do formalizma, kar se izraža ponekod še v poskusih količinskega večanja organizacijskih oblik, namesto do kvalitativnega polabljanja dela.

Prav tako je posledica starega pojmovanja organizacije poskus diktatorskih ukrepov, s katerimi skušajo nekatera šibkejša vodstva prebresti pasivnost. Ni pa to pogost.

Kakor morete videti, so te napake prehodnega značaja. Četudi jih bo po neko težko odpraviti, niso toliko zakoreninjene, da bi bila borba proti njim v naprej obsojena na neuspeh. Naučinkoviteje jih bomo odpravili, če bomo ob neprestani borbi proti negativnim pojavom izkoriščali pozitivne pridobitve organizacije. To je tudi osnovna smer vsega našega bodočega dela.

Bravo

KOLEGIJAŠI!

Fotoreportaža z prvomajskega izleta KOLEGIJA PO PRIMORSKI

(Nadaljevanje s prve strani)

V plemenitem poudarjanju te etične vrednote in iskrenem izjavljanju svojega notranjega načela v dnevni praksi obstoji prav najvišja in najpomembnejša odlika Titove osebnosti, lastnost in vrednota, ki jo želi vcepiti svoji dobi, vsaditi v srca vsakega socialističnega državljana in s tem postaviti najtrdnjše moralne in idejne temelje srečnejši bodočnosti narodov Jugoslavije.

Zato izražajoč misel vseh študentov ljubljanske Univerze in Visokih šol želim tovarišu Titu ob njegovi šestdesetletnici še mnogo let plodnega in uspešnega življenja in dela za dobrobit naše socialistične skupnosti.

Naj živi tovariš Tito, naš učitelj!

Naj živi KPJ pod njegovim vodstvom!

UNIVERZA V Harvardu

Harvard University je bila ustanovljena 1636 in je najstarejša univerza v ZDA. Najprej je bila le teološka visoka šola, ki je preskrbovala puritansko državo Massachusetts z duhovniškim naraščanjem. Danes šteje Harvard 10.000 študentov, ki študirajo v Collegiu ali v različnih Graduateschools. Predolgo bi se zamudilo, če bi naštevati vse institute, zato naj omenimo le Law School, Medical School, Business School in staro Divinity School. Harvard ni državna univerza, ampak je privatna ustanova. Je izredno bogato opremljena; v Nuckear Laboratory imajo med drugim tudi ciklotron, Widener Library pa je ena največjih knjižnic sveta. Visoke plače, ki jih Harvard lahko plačuje profesorjem, je eden izmed vzrokov, da se je v Harvardu zbrala ne samo elita ameriških znanstvenikov, ampak da tudi hospitalirajo znameniti znanstveni delavci vsega sveta.

Američan, ki je zaključil High-school, lahko — seveda, če ima denar — pride kot »freshman« na univerzo. V Harvardu stanujejo »freshmen« v več hišah, ki tvorijo skupaj z najvažnejšimi predavalnicami velik pravokotnik. Po končanem prvem letu se lahko kot »supperclass-

(Nadaljevanje s pete strani)

da je v času NOB, spoznal svoje mesto v OF in se v njej še danes aktivno udeležuje.

Vse to so dejstva, ki terjajo dejanj, obtožbe, ki niso majhne, ki zadevajo v črno, a jih je treba zato tudi v črno zadeti. Sestanek pa ni pokazal na to grupo (o kateri je bilo celo rečeno, da je hotela zbor izkoristiti v svoje namene), še manj, sestanek se je, izgleda, z izjemo enega samega primera zavrtel v začaranem krogu pomanjkljivih dejstev in nekateri spretni sopotniki so ta začarani krog obračali sebi v prid. Tu ne mislimo le na nekaj ljudi, tudi ne gre za oba posameznika, o katerih je bilo neposredno govora. Čeprav bi se bilo potrebno ustaviti tudi ob tem dejstvu (saj končno tudi nam vseeno, kako in o kom se razpravlja), vendar je važnejše to, kar so prav ti primeri pokazali; zato raje o tem nekaj neprijetnih stavkov.

Rajši imamo in nedvomno so poštenjeji v tem smislu ljudje, ki svoje mnenje (pa čeprav še tako nasprotno ali nespametno) povedo glasno, od onih, ki molče. In molčalo jih je na tem sestanku precej. Naj bo tako še toliko uvodnih besedi o političnem programu zbora, vse so enako blede ob takem dejstvu, ko vse kaže bolj na prijetno razpeta šotarska krila, ki jih okolica komažda razpozna, v njihovi senci pa je tako prijetno dramati in tudi skrivati se.

Poznani so ljudje, ki radi mirijo razburjeno družbo. Nekateri so dobrodošli, nekateri pa prav odveč. Zlasti, če mirijo na tak način, da nedelavnost nekaterih opravičujejo s tem, da kar vso Zvezo imenujejo skoroda Zvezo koristolovcev, nedejavnih in tudi takih, ki so svoje članstvo zabarantali s štipendijo ali stitnjim; ki večno, kot refren, ponavljajo prijetne fraze: »Dajmo, kombinirajmo!« In so pri tem (saj je morda očitek krivice, a do tega so sami privedli) prepričani, da je vse to, kar govore in s čimer mirijo, zelo humano in zelo lepo. Včasih pa se, žal, v življenju ne da kombinirati. Tako kombinacija, da se najprej skuša nekoga zagovarjati, potem pa ob splošnem drugačnem nmenju niha in končno spet kombinira (toda tokrat izključno sebi v prid, da se pozabi, kaj je kdo rekel prej), taka kombinacija je čas svoje priznane spretnosti že dolgo tega preživela. Ali pa se ji spretnost še prizna, vendar kombinacija ostane.

Se nekaj, kar je razgovor pokazal: nič ne opravičuje vseh ostalih članov, ki so v razgovoru ugotovili marsikaj napak storjenega ali se nad množico zamislili, nič jih ne opravičuje pred vsemi prej navedenimi dejstvi. In tudi referat, sam posebi jednat in dalekoviden, ostane le samo referat.

Končno bi beseda o tovarištvu res ne bila odveč. Saj znamo biti tudi mi tovariši, čeprav ne zagovarjamo vsega za vsako ceno. Kar pa je vredno tovariške pomoči, razumevanja, nad čemer se je včasih vredno toplo človeško zamisliti, nam mora postati vrednota. Zdi se nam, da je v zboru pravega tovarištva odločno premalo.

Saj ne trdimo, da ni pevski zbor ničesar storil. Sami smo živeli z njegovimi težavami, pa tudi uspehi. Naloga njegovega zborovodje in vseh članov je težka in združevati vse ni lahko. In vendar se vse da, če premislimo o tem, kar je na sestanku povedal zborovodja: »Tudi peli ne bi v našem zboru — in pojemo tako radi — če bi danes ne bili neodvisni.« Nekomu, seve, se zde to obrabljene fraze, drugi je morda celo prepričan, da bi nekje vseeno peli mi vsi pa vemo, da je res tako.

M. G.

man« vselijo v eno izmed novih hiš, ki ležijo izven prej imenovanega pravokotnika. Vse te hiše imajo lepe jedilnice in dnevne prostore. Vse so zidane v novo-angleškem kolonialnem stilu, ki se v notranji ureditvi izraža v kaminih, z lesom obitih stenah itd.

V Harvardu vsako leto volijo Student Council, ki reprezentira študente in ima kot vse ameriške študentske organizacije le posvetovalno pravico. Zadnja velika kampanja, ki jo je vodil harvardski Student Council, je bila razširitev »room-permission« ob sobotah od 20. na 23. uro. Harvardski undergraduates so namreč lahko sprejemali ženske goste v svojih sobah le do 20. ure.

Posebnost Harvardske univerze je dnevnik, ki se imenuje The Harvard Crimson. Casopis je najprej izhajal tedensko, od 1. oktobra 1883 dalje pa izhaja dnevno. V vseh 75 letih svojega obstoja je The Harvard Crimson vseskozi popolnoma neodvisen od univerzitetnih oblasti. Danes je 100.000 dolarsko podjetje, v katerem opravljajo vse posle študentje sami — od pisanja uvodnih člankov do nabavljanja inseratov. V letu 1903/4 je bil njegov vodja Franklin D. Roosevelt. Svoje sodelavce dobi Harvardski časopis iz vrst študentov. Vsake pol leta prirejajo tekmovanje, ki se ga lahko udeležijo vsi študentje Harvarda. Vsak si lahko izbere zanj najprikladnejšo področje: lahko piše uvodnike, lahko izbira poročila Associated Pressa in jih pripravlja za tisk, ali pa dobi v foto oddelku kamero in pripravi reportažo v slikah.

Najaktivnejši del Harvardske študentske organizacije je International Activities Committee, mednarodni oddelček, ki med drugim izdaja bilten o študentskem življenju v vseh delih sveta.

(Po Colloquium, Berlin)

Obvestila uprave

Pričneca številka je zadnja v letošnjem letu. Ponovno opozarjamo vse naročnike, da poravnajo naročnino, ki znaša 100 din za rednih 7 števil, eno izredno ter zadnjo dvojno številko. Uprava postuje vsak torek, četrtek in petek od 12. do 13. ure v poslopiju Univerze, Kongresni trg 11/L.

Ker se z zavlačevanjem plačila naročnine ovira redno poslovanje in povečujejo stroški, naj naročniki svoje obveznosti do lista čimprej poravnajo. Naročniki izven Ljubljane naj nakažejo denar po pošti na naš tekoči račun 601-90332-24.

Naročnikom, ki so plačali po 120 dinarjev letne naročnine, bomo ostanek vračunali v naročnino za prihodnje leto.

(Nadaljevanje z osme strani)

Nadalnje ugotovitve so povzeli iz merjenj z merilnimi baloni (samo do 22 km v višino). Lahko so ugotovili, da so bile vrednote, izvirajoče iz Matchevih števil, znatno višje od onih, ki so jih dobili iz krivulje pritiskov. Ta razlika dopušča domnevo, da vladajo v visoki stratosferi dvigajoči se vetrovi, s hitrostjo 200 m na sekundo. Če bo ta domneva potrjena, se bo izkazalo, da obstajajo tudi 80 km visoka gibanja velikih zračnih mas, z drugimi besedami, da tudi v teh plasteh obstoja več ali manj spremenljivo meteorološko vreme (nestanovitnost ionosfere).

V druge namene so izvršili tudi merjenja temperatur zunanje površine rakete. Dognali so, da je bila temperatura aluminija in jekla obratno sorazmerna njihovim specifičnim toplotam.

Iz toplotnih krivulj so vzeli naslednje podatke: do 17 km višine se temperatura zmanjšuje vse do -50°C, potem ostane stalna do 32 km, nakar se stalno dviga vse do +50°C pri 50 km višine in pada slednjič nazaj na -70°C pri 70 km višine. Pri 80 km višine ponovno dviganje do +60°C pri 120 km višine.

Izzarevanja v višjih plasteh stratosfere

Razen podatkov za sončno spektrografijo in podatkov o vertikalni razdelitvi ozona (največji odstotek ozona so zabeležile med 20 in 25 km višine) je merilna raketa omogočila prvič določiti naravo primarnega izzarevanja, kar so doslej raziskovali samo s študijem sekundarnega ali terciarnega izzarevanja.

Od septembra leta 1947 so izvršili 4 odločilne eksperimente. Prva dva sta pokazala, da je večji del primarnega izzarevanja sestavljen iz »trajne« delcev (to so žarki, ki lahko prodro 12-15 cm debelo svinčeno plast) in da je vsak peti delec povzročal »dež« v 12 cm debeli svinčeni plošči. Poleg tega so dognali močno »deževanje« »trdnih žarkov« skozi prav tako gost material glave

Z ozirom na prehrano lahko razdelimo človeštvo na tri skupine 1. narodi, ki proizvajajo živila v izobilju, 2. narodi, ki proizvajajo živila v skromni meri, 3. narodi, ki so glede proizvodnje živil v stiski.

V prvo skupino lahko štejemo ZDA in Kanado, katerih živilska proizvodnja, izražena v energetski vrednosti, znaša 8-10.000 kalorij dnevno na prebivalca, kar predstavlja presežek proizvodnje najmanj 5000 kalorij dnevno.

V drugo skupino se lahko prištevajo skoro vsi narodi Evrope in latinske Amerike z živilsko proizvodnjo, ki niha okoli 2500 kalorij dnevno na enega prebivalca.

Tretji skupini pripadajo skoro vsi azijski narodi (pri katerih živilska proizvodnja le stežka presega 1600-1800 kalorij na prebivalca) in nekateri iz srednje Afrike.

Zemlja s svojimi številnimi narodi ne tvori udobnega sistema obkroženih posod, pri katerih je nivo povsod enak in problem, pretakati višek proizvodnje iz srečnih dežel v nesrečne, je vse drugo kot enostaven.

V vsakem primeru, tudi kadar je prevoz materiala relativno lahek, ostane revnim deželam težava zaradi nadomestila za uvožena živila. Možno je, da bi tako bogate države kot so ZDA, darovale velike količine živil, vendar je lahko razumljivo, da se na take domove ne more naslanjati pameten načrt za ureditev sveta.

Izven vseh teh razmišljanj ostane resna zaskrbljenost, da se zagotovi dovolj hrane z ozirom na stalno naraščanje števila ljudi na svetu. Danes živi na zemlji 2000-2400 milijonov ljudi; letni prirastek znaša okrog 30 milijonov in se še povečuje zaradi zmanjšane umrljivosti. Tudi če računamo na zmanjšanje števila rojstev, je več kot verjetno, da se bo število prebivalcev na zemlji v teku 50-100 let povzpelo na 4 milijarde.

aparature, obdajajoče teleskop merilca kozmičnih žarkov.

Na tej podlagi so napravili druga dva poskusa. Tretji poskus je bil izvršen v dveh obdobjih. V prvem so uporabljali teleskop za raziskovanje prodiranja ionizirajočih izzarevanj. Pokazalo se je, da je 14 cm debela svinčena plast vsrkala pod kotom 45 stopinj na zenit 60 % žarkov. Z uporabo dveh damo 2 cm debelih svinčnih plošč so dognali, da je prva plošča zaustavila 35 % izzarevanja v veliki višini, ali tudi ko je prodrlo skozi prvo, se je zaustavilo pri drugi. Iz tega se je dalo sklepati, da pri tem ni šlo za primarne žarke. Mislili so torej da je šlo za elektrone, ki se tvorijo v spodaj ležeči atmosferi.

Opazni elektroni so verjetno izhajali iz visoko ležečih plasti (nad južno Ameriko) in so v neizmernih spiralah okoli zemeljskih magnetnih črt dosegli opazovalno točko (to je raketo). Ostanek (65 %) omenjenega izzarevanja v veliki višini je prodrlo skozi obe plošči (4 cm svineca) in povzročil »deževanje« na eni ali obeh ploščah. Iz zbranih podatkov so lahko prišli do zaključka, da je število elektronov (primarnih ali ne) dosegalo največ 25 % celotnega izzarevanja.

IONOSFERA

Skušali so vedno z raketami določiti gostoto in naravo ionizacije v atmosferskih plasteh v višinah, večjih od 60 km (tako imenovane plasti D in E). Pomembnost tega raziskovanja se je izkazala zlasti med in po drugi svetovni vojni z ozirom na to, da se boljše poznavanje ionosfere tiče boljšega spuščanja brezžično vodenih projekttilov, boljših radijskih oddaj in na splošno rečeno celotne zračne navigacije.

Ionsko gostoto so doslej mogli določiti samo indirektno. Rakete pa nasprotno omogočajo direktno merjenje. Z njih pomočjo so našli vrednoto, znatno manjšo od 10¹¹/cm³ v višini 83 km in z dviganjem vse do 111 km visoko so dognali, da se gostota veča z višino.

Boj ljudi proti lakoti

Dandanes so še življenjski prostori, ki lahko sprejemajo stotine milijonov ljudi: Avstralija, Kanada, ZDA, Brazilija, Argentina, razne druge dežele latinske Amerike, srednja Afrika ... Kadar pa bo človeštvo naraslo na 4-4,5 milijarde, tedaj bo stanje zelo resno in se bo treba poslužiti radikalnih sredstev.

Doslej je to vprašanje pereče za Zahodno Evropo in Azijo. Zlasti v Aziji je stanje že kar tragično, če pomislimo, da se tam rešuje ta problem s smrtjo zaradi lakote. Zaščitni ukrepi, ki so v študiju (ni dolgo tega, kar se je vršila Azijska konferenca za povečanje pridelka riža), imajo pomen samo kot delne rešitve.

Mislenci vsega sveta se trudijo, da bi našli sredstva, s katerimi bi zagotovili večjo in racionalnejšo proizvodnjo živil na svetu.

Povzetek teh poskusov bi bil nekako tak:

1. Poljedelsko izkoriščanje tistih prostih zemeljskih predelov, ki se lahko smatrajo kot primeni za obdelovanje.
2. Napraviti plodne nerodovitne puščavske predele.
3. Napraviti plodne arktične predele vse do 70-72 stopinj sev. šir.
4. Nasadi dvospolnih rastlin, sposobnih za boljši pridelek.
5. Uporabljanje za prehrano onih rastlin, ki doslej še niso bile izkoriščane (alge, itd.).
6. Ojačanje naravne fotosinteze.
7. Gojenje rastlin v primernih solnih razstopinah.

Vsi ti poskusi se tičejo rastlinskih proizvodov. Vendar je pomirljivo, da v kolikor bodo poljedelski rezultati dobri, v toliko bo šel zootehnični napredek vzporedno s strogo poljedelskim.

Tem sedmim točkam bi lahko dodali še točko 8. Izbira posebnih rastlin, iz katerih bi pridobivali snovi, ki bi primerno predelane omogočale, da bi imeli na razpolago večjo količino sestavljenih živil.

Glede prve točke ni kaj dejati. Še neizkoriščen, za poljedelstvo ugodni predel so v obeh Amerikah, v Avstraliji in tudi v Afriki. Težave s preseljevanjem ovirajo izvršitev racionalnih načrtov. Je pa brez dvoma, da bi se mogla v teh krajih preživljati dobra milijarda ljudi.

Drugo točko študirajo v mnogih deželah in Združene države so dale že več lepih zgledov, kako se lahko pride do učinkovitih rešitev. V Franciji se več učenjakov ukvarja z možnostjo, napraviti Saharo v plodno,

toda za sedaj je težko dati izjave o praktičnih rezultatih.

Glede tretje točke ima precej izkušenj Sovjetska zveza. S posebnimi postopki so dosegli letino po treh mesecih tudi okoli 70 stopinj severne širine. V tem oziru je uresničitev zamisli dosegla dobre sadove.

S četrto točko se ukvarjajo po vsem svetu in za koruzo se je pokazalo, da se pridelek lahko zveča za okroglo 30 %. Bodočnost bo pokazala, kakšne nade lahko stavimo na druge koristne rastline.

Peta točka se proučuje pri algah, vendar je za sedaj vsako predvidevanje še stvar fantazije.

Tudi šesta točka je trenutno v fazi, ki ne dopušča predvidevanj.

Sedma točka je še v preskusnem obdobju. V Kaliforniji grade poslopje, kjer bodo poskusili ta način z zelenjavo.

Tudi glede osme točke so šele pri teoretičnih ugotovitvah.

Zaključek, ki ga moremo danes povzeti, je ta, da so problem naskočili z večih strani. Preskušajo različne koristne načine, druga pa še proučujejo.

Zelo verjetno pa je, da se temeljno vprašanje ne bo spremenilo: boj proti lakoti bo kronan z uspehom samo z bratskim sodelovanjem vsega človeštva, z znanstvenimi ugotovitvami in z vzpostavitvijo demografskega ravnovesja, ki bo privedlo človeštvo nazaj k matematični stvarnosti koristne površine našega planeta.

Pismo iz Predvora

Ob vznožju Kamniških planin, tam, kjer — nedaleč od Storžiča — smrekovi gozdovi prehajajo v rodovitna gorenjska polja, leži znani turistični kraj — Predvor.

V tem prijaznem kraju je sredi sadnjakov in smrekovih gozdov in med zelenjem ostalega drevoja skrita nekdanja graščina, sedaj poslopije kliničnega zdravilišča Instituta za tuberkulozo Golnik, oddelček Predvor — za moške. Kakih 15 minut daleč od tod, ob cesti Kranj-Jezersko, pa je oddelček za ženske v Tupaličah.

Tu se krepi zrahljano zdravje kakih 40 moških in okoli 20 žensk, ki so na svojih službenih mestih zboleli na pljučih ali pa so tako ogroženi, da so potrebni počitka in okrepitve.

Dobra hrana, dve uri počitka pred kosilom ter dve in pol uri strogega ležanja popoldne, sprehodi sredi čudovitih smrekovih gozdov, poleg tega pa stalna zdravniška kontrola, ki jo dvakrat tedensko prvi pomočnik glavnega šefa Instituta — Golnik dr. Goldmann, vse to omogoča mlajšim in starejšim, da se v večini primerov že po dveh ali treh mesecih zdravi in polni vere v življenje in veselja do dela vračajo k študiju ali na svoja službena mesta.

Toda motil bi se, kdor bi mislil, da je to kraj moreče tišine in težkih, temnih misli.

Se zdaleč ne!

Veseli dotipti, glasba na instrumentih vseh vrst, razne družabne igre, napete diskusije, smeh — skratka, vse označuje je polno veselje razpoloženja.

Radio in dnevno časopisje — za katerega je precejšnja borba, saj dobivamo le po en izvod Slovenskega Poročevalca in Dnevnika — poskrbe, da smo stalno na tekočem tudi glede političnih in gospodarskih dogodkov doma in v svetu.

Zato ni prav nič čudno, da smo ob priliki manifestacijskega zborovanja v Ljubljani, na katerem so govorili predsednik naše vlade tov. Miha Marinko, tov. Jaka Avšič in drugi naši partijski in državni voditelji, že zdavnaj pred napovedano uro se-

deli pri sprejemniku in čakali na prenos.

Lahko nam verjameste, da nam je bilo res žal, ker nismo mogli skupaj z Vami na Kongresnem trgu dati duska svojemu ogorčenju zaradi dijanja fašistične drhali, proti imperialistični politiki De Gasperijske vlade in spletkarjenju Vatikana, proti zatiranju naših ljudi v Trstu, na Gorškem in v Slovenski Benečiji.

Sedela smo takoj v soglasju in ob podpori uprave okrepališča pričeli s pripravami za proslavo 27. aprila in 1. maja, pri čemer so na ta ali oni način, med drugim tudi z denarnimi sredstvi za nakup materiala za okrasitev, sodelovali skoraj vsi pacienti, med katerimi nas je pet študentov, kot tudi člani uprave in osebje. Pri teh pripravah, ki jih je vodil posebni, v ta namen izvoljeni odbor, sta bila posebno delavna tov. Hadžiomerović Fevzija, študent gradbene fakultete in mladi grafični »strokovnjak« tov. Vaupotič Beno, ki sta, čeprav sta imela na razpolago le skromna sredstva, poskrbela za učinkovite večbarvne parele za obe okrepališči in za zadržno prodajalno.

Dve veliki rdeči zvezdi, ki ju je napravil znani ljubljanski aktivist tov. Primec Mirko, skupaj s parolami, z zelenjem in številnimi zastavicami okrašena okna, vse to je dalo staremu gradu res praznično podobo.

Pacienti obeh okrepališč so se tudi udeležili baklade in manifestacijskega zborovanja na predvečer 27. aprila v Predvoru, kjer so ob enem s prebivalci Predvora in s kolonijo partizanskih sirot iz Bosne in Hercegovine manifestirali za Trst in protestirali zaradi poskusov ponovnega mešetarjenja z našimi kraji.

Zborovanje, okrašen Predvor in obe okrepališči, parole »Zivel 27. april, dan OF« — »Zivel 1. maj« — »Zivela KPJ na čelu s tovarišem Titom«, — »Zivela JLA« — »Trst pripada Jugoslaviji in druge, vse to priča in jasno govori tudi v tem lepem kotičku naše zemlje o neizpodbitni resnici, da smo mi vsi, da so vsi naši narodi. Partija in JLA s CK KPJ in tov. Titom na čelu enotni tako v graditvi socializma kot tudi v obrambi naših meja in pravice. Misko

JABLANICA KLIČE!

Na gradilišču ceste in železnice ob bodočem jezeru delajo od Konjice do Ostrožca mladinske delovne brigade

V DOLINI NERETVE SE PORAJA NOVO ŽIVLJENJE

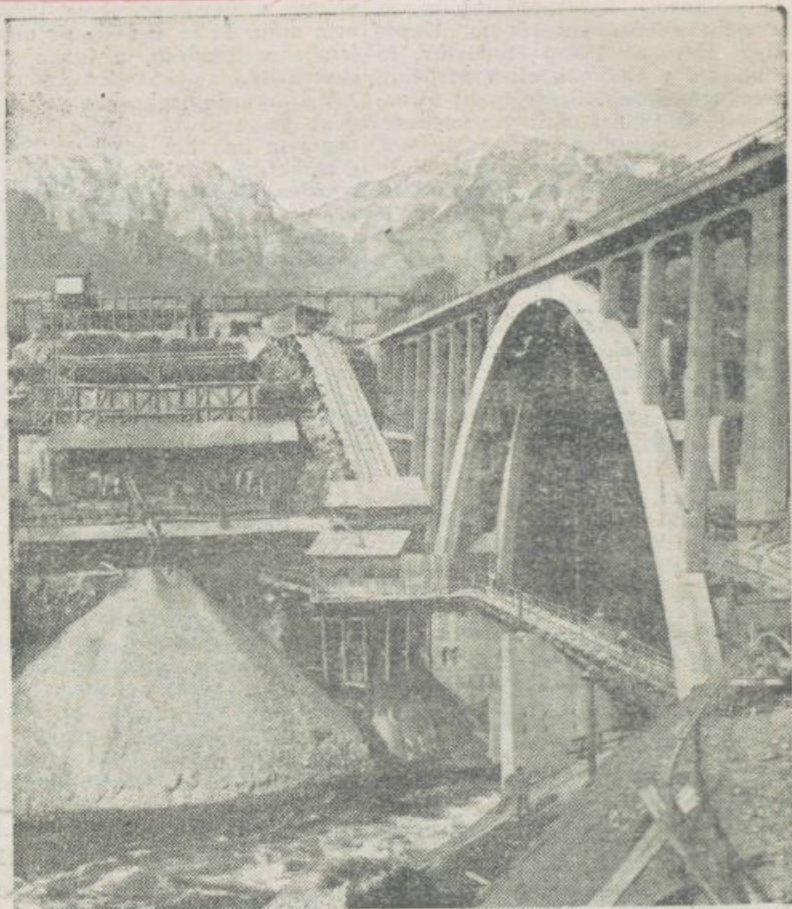
Neretva je osrednja žila Hercegovine. Izvira v višinah okoli 1100 m pod Jabuko planino ter teče najprej proti Seevrozanu, nato pa se obrne v ostrom loku proti jugu. V gornjem toku teče skozi divjo, zelo strmo dolino ter naraste iz planinskega potoka v reko, kajti z leve in desne sprejema močnejše potoke in gorske izvire. Vse do Mostarja teče v soteskah, ki so strme in marsikje nepristopne, saj so na nekaterih mestih globoke od 60—80 m in več. V dolnjem toku se Neretva zelo razširi ter se v 12 rokavih izliva po Neretvanskem kanalu v Jadransko morje.

Že iz tega kratkega opisa je jasno, da je ta reka zelo ugodna za hitroenergetsko izrabo, a tudi v turističnem pogledu je zanimiva in lepa. Dokler teče skozi soteske, je divja in deroča, a ko jih zapusti, se umiri in postane prava nižinska reka. Kadar je Neretva globoka, je zelene barve, ki se preliva v barvo planinskih trat v njeni okolici, a proti izlivu postaja modro kot Jadransko morje, v katerega se izliva. Poleti ima malo vode, da ji lahko komaj pravimo reka, a spomladi in jeseni, po deževju in topljenju snega se razdivja in se čez nekaj ur spremeni v reko z veliko rušilno močjo. Vodnata Neretva je bogastvo in dragocenost Hercegovine. Toda to belo zlato je treba izkoristiti, to se pravi: Neretvo je treba obvladati. Pred vojno so razne francoske in avstrijske družbe izdelovale načrte za izkoriščanje Neretve, a vse je ostalo le na papirju zaradi strahu

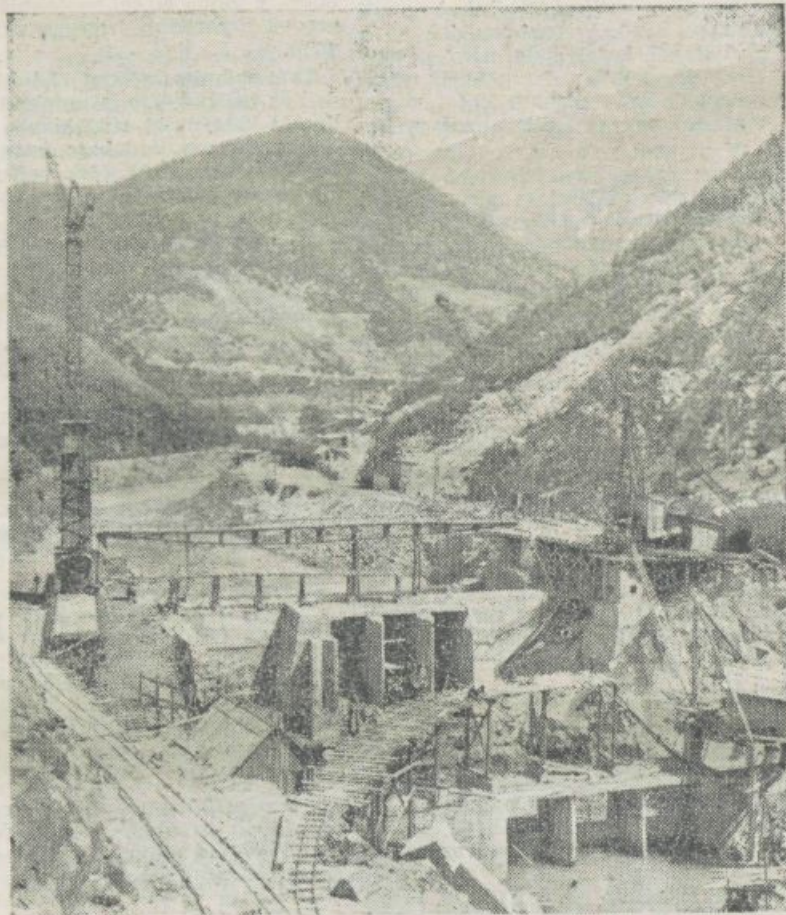
pred nerentabilnostjo in zaradi nestabilnosti kapitalizma.

Nova Jugoslavija je postavila kot osnovo za izgradnjo socializma industrializacijo in elektrifikacijo dežele. V ta načrt je vključena tudi zgraditev hidrocentrale pri Jablanici na Neretvi. Kmalu po osvoboditvi so pričeli z izdelovanjem projektov, a zadnja leta že uresničujejo veliko zamisel. Ob izlivu Rame v Neretvo gradijo 80 m visoko pregrado, s katero bodo zajeli reko in ustvarili 35 km dolgo jezero, ki bo kot vodni zbirnik segalo do Konjice. Ker bo torej dolina med Konjicem in pregrado zalila voda, je treba prestaviti cesto in železniško progo nad površino bodočega jezera. Ta dela vrši sedaj 17 mladinskih delovnih brigad z okoli 3000 brigadirji iz LR Bosne in Hercegovine. V poletnih mesecih pa bo sodelovalo pri teh delih še večje število mladine. Na pomoč bodo prišli študentje in srednješolci iz Slovenije, a tudi beograjski študentje bodo poslali svoje brigade.

S tovarišem sva pretekli teden obiskala gradilišče v Jablanici. Brigade so nastanjene v lepih, čistih barakah, ki stojijo v skupinah po pobočjih levega brega Neretve. Lepo lego imata zlasti taborišča v Papraskem in v Zelem polju. V Ostrožcu, ki je nekako v sredi med Konjicem in Jablanico, je glavni štab mladinskih delovnih brigad, ki vodi delo in urejuje odnose med upravo gradilišča in brigadami. Brigadirji se

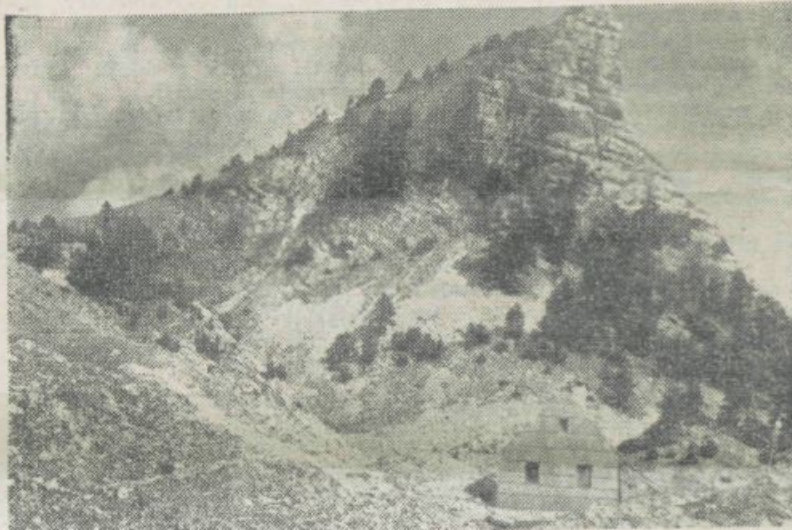
Pri Konjicu bo ozkotirnica speljana na levo obalo Neretve in se bodo Ostrožca na Neretvi toliko dvignila iz doline, da je nastajajoče jezero ne bo poplavelo. Most je moderna gradnja, v enem samem loku je premostil dolino Neretve. Zgradili so ga delavci železniškega gradbenega podjetja s pomočjo frontovskih brigad

Tako je začela gradnja pregrade pod ustjem Rame v Neretvo

hranijo v ličnih delavskih restavracijah, kjer prejema obilne obroke 4 krat dnevno. Za kulturno-zabavno življenje skrbi med drugim potujoči kinematograf in 3 razglasne postaje, ki oddajajo v okviru svojega programa tudi poročila in glasbo.

Življenje kmečke mladine iz Bosne in Hercegovine v brigadah na Jablanici je zelo razgibano. Popoldne so predavanja, ure odmora, učenja in zabave. Nekateri igrajo nogomet, a drugi odbojko. Tisti pa, ki doslej niso imeli prilike, da bi znali napi-

Planinska koča pod vrhovi Prenja je zelo priljubljena izletniška točka in jo obiskujejo radi tudi brigadirji

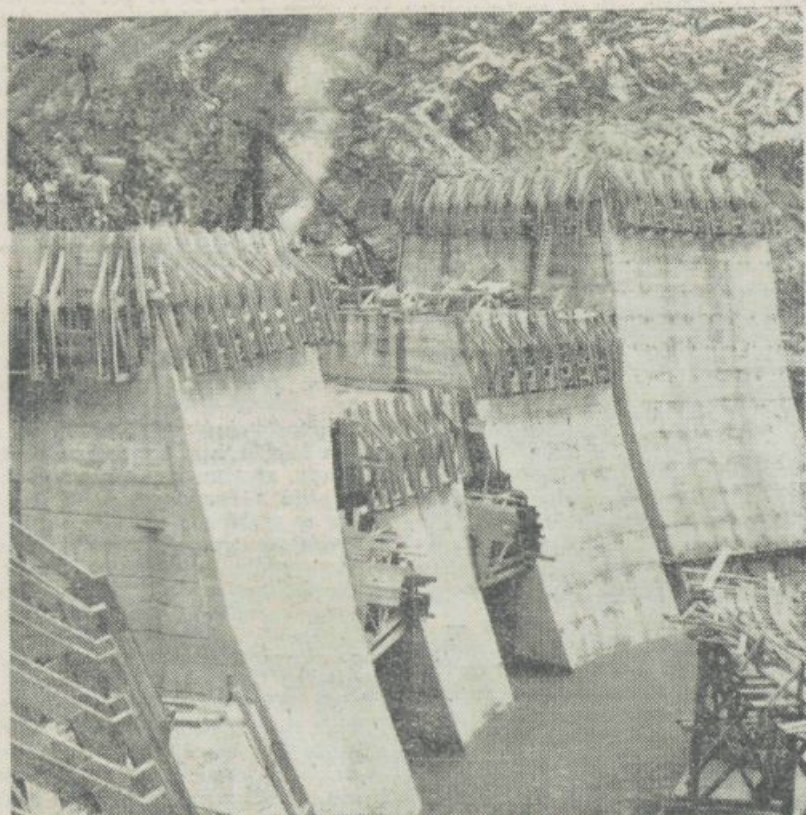

sati pismo staršem ali prijateljem. se uče v analfabetskih tečajih brati in pisati. Na te tečaje je ljudska oblast poslala kvalificirane učitelje. »Sedaj vidimo mnogo dalje«, pravijo mladinke iz Dreznice v mostarskem okraju. Jutri bodo videle in vedele še več. A ko bodo odšle domov, bodo kot novi ljudje. Videle in naučile se bodo mnogo novega, do česar v Dreznici ne bi nikoli prišle; in to ne samo Zelka, Ajka in Halila, temveč vse one, ki doslej niso imele prilike, da pridejo iz svoje vasi in širše pogledajo v svet. To je največji uspeh delovnih akcij.

Organizacija dela je zelo važna in odločilna za uspeh in dobre rezultate. Zato se vse brigade trudijo, da delo organizirajo čim bolj smotno in praktično. V letošnjem letu je treba zgraditi progo od Konjice do Jablanice, ter cesti: prvo od Marine Pečine ob reki Rami do Jablanice, a drugo od Konjice do pregrade, kjer se bosta obe združili. Brigade tekmujejo med seboj in se bore za prehodno zastavico Glavnega štaba. Zavedajo se važnosti objektov, ki jih gradijo, ter skoraj redno presegajo normo od 10—20 %, kar je velik uspeh.

Dolina Neretve je že utonila v mraku, ko sva s tovarišem zapuščala gradilišče. Po bregovih so se pričeli utrinjati taborni ognji in iz stotin mladinskih grl se je razlegala razigrana in borbeno pesem. Brigadirka I. mostarske brigade Halila Bečić nama je ob odhodu dejala: »Ovo je za nas sve novo, lijeno je raditi i živjeti u ovakvom društvu.« Tako ne pravi samo Halila, tako pravi vsaka od njih. B. L.

Južno od Jablanice začenja v okolici Mostarja sredozemska klima

Zb. temiranih je prvih 20 m betonske pregrade, ki bo visoka 75 m ter bo ustvarila jezero dolgo 36 km. V pregrado bo treba vgraditi 170 000 kubinih metrov betona. Centrala bo imela instaliranih 168.000 KW in bo predvidoma letos zabetonirana

Oražnov dijaški dom

NJEGOVA ZGODOVINA IN DELOVANJE

V zvezi z reorganizacijo uprave dijaških domov in menz bo koristno, da naši dijak in širša javnost spoznajo zgodovino in delovanje tega dijaškega doma, ki je, kakor kaže, premalo znan. Tudi glede na članek dr. B. Skaberneta — Kurator dijaških domov in menz in njegovo dosedanje delo, objavljen v Tribuni št. 7, bo mogoč članek podati jasnejšo sliko o zgodovini, ustroju in pomenosti tega doma.

Ustanovil ga je »kot redek primer mecenstva med Slovenci«, kakor je ugotovil prof. dr. ing. Avsec, dr. Ivan Oražen, zdravnik, rojen dne 8. februarja 1869 v Kostanjevici na Krki, čigar zadnji življenjski vsebuje Slov. biografski leksikon na str. 227 drugega dela; obsežnejši s slikami je bil objavljen v Sokolskem Glasniku 1921, str. 130—198. O domu samem nas na kratko pouči tudi Zgodovina Slovenske univerze v Ljubljani do leta 1929 (str. 449—451).

Kot nezakonski otrok je imel brdko mladost in težave s študijem; prav ti spomini so ga napotili, da je pred koncem svojega življenja zapustil vse svoje dokajšnje premoženje revnim, predvsem nezakonskim dijakom, da bi jim omogočil tako potrebno visokošolsko izobrazbo. Maturiral je v Novem mestu 1889, študiral medicino na Dunaju in v Gradcu, kjer je promoviral. Kot zdravnik je deloval v Ljubljani, kjer je postal po prvi svetovni vojni zdravstveni referent pri deželni vladi za Slovenijo, šef zdravstvenega oddelka in prvi predsednik pokrajinskega zdravstvenega sveta za Slovenijo in Istro; na teh mestih je mogel pokazati tudi svoje organizacijske sposobnosti, ki si jih je pridobil s političnim delovanjem že prej, namreč kot občinski svetnik v Ljubljani in kot deželni poslanec v kranjskem deželnem zboru. V tem zboru, ki je zasedal v današnji univerzitetni zbornici, se je zavzel leta 1909 poleg drugih za ustanovitve slovenske univerze in spada torej med njene prvobitne. Ta njegova ljubezen do nje je našla pozneje najlepši dejanski izraz v ustanovitvi Oražnovega dijaškega doma (ODD).

Omeniti je treba tudi njegovo veliko ljubezen do Srbov in Hrvatov, ki jo je dejansko dokazal zlasti leta 1912, ko je med prvo balkansko vojno zdravil srbske ranjence v Nišu 7 tednov, pa tudi v svoji oporoki; saj je ODD namenjen ne le Slovincem, marveč tudi Hrvatom in Srbom, kolikor izpolnjujejo druge pogoje. Udeleževal se je tudi v sokolski organizaciji.

Najtrajnejši spomenik si je postavil z ustanovitvijo ODD, kateremu je s svojo oporoko z dne 22. decembra 1919 zapustil vse svoje premoženje in nepremično premoženje z izjemo nekaterih večjih volil, namenjenih njegovima zvestima služabnicama in hišniku, ki jih je tako želel preskrbeti za starost. Tudi ta volila dokazujejo njegovo plemenitost. Sestavni del oporoke sestavlja še lastnoročno podpisana ustanovna listina brez datuma, ki je bila sodno razglašena dne 14. marca 1921, t. j. tri dni po njegovi smrti. V skladu z obema listinama je dr. France Goršič kot izvrševatelj oporoke izdelal Pravilnik o ustroju Oražnovega dijaškega doma (ODD) v Ljubljani, ki ga je potrdila tudi univerzitetna uprava (v svoji redni seji dne 25. septembra in 10. novembra 1923) in ki je tudi (dne 17. novembra 1923) prevzela vse premoženje v svojo upravo.

Premoženje je sicer po oporoki namenjeno kot glavni dednini medicinski fakulteti za ustanovitev in vzdrževanje zavoda. Ker pa tedaj medicinska fakulteta ni bila samostojna pravna oseba, je bilo premoženje preneseno na univerzo, ki je tudi bila vključena kot lastnica v zemljiški knjigi; interese medicinske fakultete varuje v zadostni meri tričlanski upravni odbor, kateremu predseduje vsakokratni dekan medicinske fakultete, člana pa sta dekan pravne fakultete in en zdravnik, imenovan po društvu zdravnikov v Ljubljani. Danes je v zemljiški knjigi vključeno obče ljudsko premoženje, univerza pa kot njegova upraviteljica. Glede na osamosvojitve Medicinske visoke šole je prešla funkcija dosedanjega dekana medicinske fakultete na rektora nove visoke šole in ne bi bilo pomislekov proti predlaganemu prenosu uprave na isto, kar bi ustrezalo tudi določbam ustanovne listine, pri čemer bi lahko ostal upravni odbor v dosednji sestavi. Kot bomo videli, je na delovanje ODD-a interesirana skoro izključno Medicinska visoka šola, ki ima sedaj po svoji izpolnitvi, izvršeni po osvojitvi skoraj vedno med svojimi

sluhatelji dovolj interesentov za sprejem ODD; tudi pred vojno so imeli medicinci, med njimi zopet na prvem mestu nezakonski, prednost pri sprejemu v dom, v resnici pa je imel dom tedaj vselej veliko število študentov drugih fakultet, ki so se sprejemali v pomankanju interesentov-medicincev po istih potrebnih pogojih.

Tukaj moramo pojasniti natančneje v uvodoma omenjenem članku, ki trdi, da vodi ustanovo kuratorji treh oseb, dasi je »baje po statutu predviden poseben odbor, v katerem naj bi sodelovali tudi ravnatelj nekaterih ljubljanskih srednjih šol«, tako da baje kuratorji »ni« stavljen v smislu statuta. Statut predvideva res upravni odbor, sestavljen celo izključno iz ravnateljev ljubljanskih srednjih šol, toda šele za neverjetni primer — da bi v Ljubljani prenehala ne le medicinska fakulteta, marveč slovenska univerza sploh. V tem primeru naj bi namreč uprava prešla izključno na omenjene ravnatelje in navsezadnje celo na ravnatelje ljubljanskih deških ljudskih šol, če ne bi bilo niti slovenskih srednjih šol! Torej danes in nedvomno tudi nikdar ne bodo poklicani v upravni odbor srednješolski ravnatelji, ki tudi sploh niso zainteresirani na pritegnitvi.

Tudi stanovalci v domu v Wolfovi ul. 12 (»Aurova hiša«) in stanovalci v domu na Dolenjski cesti 33 (»Zeleni hrib«) imajo svojo samoupravo, ki odloča zlasti o višini najemnine glede na socialno stanje stanovalcev in plačujejo razne tekoče račune, tako da so tudi stanovalci primerno zastopani v upravi. Poleg upravnega odbora je treba omeniti še upravitelja, ki ima na sejah posvetovalni glas. To funkcijo opravljanja že desetletja vestno in poštreno šest univerzitetnega računovodstva tov. Fr. Majcen, ki je s svojo poštreno vestnostjo prihranil upravi in stanovalcem že velike zneske. Funkcije članov upravnega odbora so seveda nienahorirane.

Gmočno stanje ustanove je bilo ob ustanovitvi prav ugodno. Dobila je namreč poleg omenjenih dveh ljubljanskih stanovalskih hiš tudi drugo nepremično in premočno premoženje, ki nikakor ni bilo neznatno. Poleg poslopja v Wolfovi ulici, ocenjenega l. 1929 na približno 2 milijona dinarjev, je znašalo drugo premoženje okoli 1,700.000 dinarjev. Nekaj nepremičnin, predvsem stavbišč, je bilo treba prodati za preživljanje domov in nakup potrebne opreme, nekaj pa so naložili v državne vrednostne papirje in v denarne zavode. Danes poseduje ustanova poleg glavne stavbe, v kateri zavzemajo pritličje razni poslovni lokali, istotam dvoriščno stavbo z raznimi delavnicami, ki prav tako plačujejo najemnine, trenutno seveda zelo nizko. Predlagana preživljanja tega trakta bi zahtevala danes prevelike stroške. Poleg deklarskega doma na Dolenjski cesti se nahaja več parcel, ki se oddajajo v zakup za res nizko zakupnino »vrtičkarjem«, ter lep gozd, ki služi stanovalkam za izprehajališče in daje tudi nekaj drv. V Kostanjevici je še ostal rojstni dom dr. Oražna (številka 24), ki ga je bil namenil za počitnice predvsem na pljučih slabotnim dijakom. Ker pa je bilo treba gospodarsko poslopje prezidati v stanovanjsko hišo in je stroške prevzela na sebe pred vojno občina Kostanjevica, je dobila slednja oba

objekta na daljšo dobo v zakup proti plačilu malenkostne priznane zakupnine, seveda s predpostavko, da bo morala najeti v ta namen dolg, ki ga bo morala amortizirati skozi dolga leta. Ker je to breme za občino Kostanjevica medtem nedvomno odpadlo, bo treba razčistiti vprašanje tega doma, od katerega ustanova nima nobene koristi.

Najemnine lokalov kakor tudi donos vseh ostalih imovinskih predmetov in naložb naj bi omogočale stanovalcem ne le brezplačno stanovanje, marveč tudi brezplačno prehrano v menzah. Ta določba, ki se je pred vojno dala izvajati brez težav, je danes neizvedljiva. Najemnine so po opravljenem znižanju malenkostne, režija je znatno narasla, fondi pa so splahneli, zlasti kolikor so bili naloženi v denar. Nih zavodih in državnih vrednostnih papirjih (zaradi konverzije). Hiše so potrebne znatnih popravil (streha, fasade itd.), inventar (posteljnina) je po dolgi rabi potreben obnove, tako da seveda iz tekočih dohodkov teh izdatkov ni mogoče kriti, ker je treba kriti tudi narasle izdatke za personal (hišnik, snalžke) s socialnimi prispevki vred, kurjavo, vodo, razsvetljavo. Ker kljub nekaterim subvencijam naše ljudske oblasti v prejšnjih letih ni bilo mogoče opravljati vseh tekočih popravil, bo deloma zelo potrebna obnova, katere stroške naj bi krila po veljavnih predpisih država, ki pri takih domovih krije stroške za investicije. Tako bi bilo mogoče v obeh domovih zopet primerno stanje. Redni stroški uprave bi se dali kriti s prispevki študentov, zlasti če bi država prispevala tudi zanje kake subvencije, ki jih navaja uvodoma omenjeni članek kot neogibne za vse študentske domove. Vsekakor je torej potrebno sodelovanje upravnega odbora s Kuratorjem študentskih domov in menz, vendar pa bo treba po besedah prof. dr. ing. Avseca »zavarovati notranjo avtonomijo Oražnovega doma«, ki ima taka pravila, da jih je mogoče vskladiti z delovanjem Kuratorja. Zakaj bi se brez tehtnih razlogov upremenile določbe poslednje volje plemenitega človeka, ki je vse svoje premoženje zapustil skupnosti in končal ustanovno listino z besedami: »Vse za svobodo in narod!«

Če je hotel pok. dr. Oražen zagotoviti ubožnim slušateljem-mediscim in sicer predvsem nezakonskim, ki jih je med stanovalci glede na lepo število mest (65 na slušatelje, 25 za slušateljice) bolj malo, ugodnejše pogoje kot slušateljem drugih fakultet, pač ne more biti pomislekov proti tem, zakaj ne bi medicinci tudi v bodoče uživali vsaj malo ugodnejše pogoje kot stanovalci v drugih domovih; brez valorizacije sedanjih najemnin seveda ni mogoče misliti, da bi uživali stanovalci ODD-a brezplačno stanovanje in celo hrano kot nekdanj. Sicer predstavljajo mesta v Oražnovem domu, kjer stanujejo stanovalci večinoma v manjših sobah za 2 ali 3 stanovalce, približno desetino vseh mest, ki so razporežljiva v visokošolskih domovih. ODD je torej omogočil s svojimi 90 mesti v 29 letih svojega obstoja velikemu številu naše delovne inteligence, ki gre v mnogo stotin, predvsem seveda zdravnikom, da so mogli v miru in brezskrbno študirati in je s tem v znatni meri pripomogel k ustvaritvi potrebnih strokovnih kadrov, ki delujejo v prid skupnosti.

V kratkem času od ustanovitve do danes je Samopomoč dosegla lepe uspehe

Pred nekaj dnevi se je naš dopisnik napotil na rektorat TVŠ, v zgradbo, kjer posluje odbor Študentske samopomoči, da bi kaj več zvedel o delovanju te mlade ustanove.

Vprašanje: Kako je prišlo do ustanovitve Samopomoči?

Initiativo za ustanovitev te organizacije je pravzaprav dala Partijska konferenca TVŠ. Pri Univerzitetnem odboru ZŠJ se je nato formirala ekonomsko-socialna komisija in na Ustanovni konferenci ZŠJ ljubljanske univerze in visokih šol je bil izvoljen odbor Samopomoči. Ko smo dobili prostore v zgradbi rektorata TVŠ, smo začeli z rednim poslovanjem. Zdaj dela v odboru Samopomoči več tovarišev z vseh fakultet, ki za svoje poštreno delo ne prejema nikakršne odškodnine.

Vprašanje: Kako se v številkah izraža dosedanje delo Samopomoči?

Samopomoč je od svoje ustanovitve v decembru lanskega leta pa do 1. maja 1952 podelila socialno šibkim študentom podpore v skupnem znesku 439.403.— din. Razen tega smo razdelili nakazila za brez-

plačno hrano v številnih ljubljanskih menzah za 489 obrokov socialno šibkim študentom, kar znaša v dinarjih 1.253.100.—. Skupna pomoč, ki smo jo mogli nuditi pomoči potrebnim študentom, znaša 1 milijon 692.503.— din. Razen tega smo v nujnih primerih dali kratko ali dolgoročne posojil v znesku 44.100 dinarjev. 30 študentom smo preskrbeli instrukcije in 70 honorarne zaposlitve.

Vprašanje: Od kod je Samopomoč črpala sredstva za te podpore?

MLO Ljubljana nam je nakazal podporo v znesku 150.000.— din, razna podjetja pa so nam nakazala skupno nad 80.000.— din. Pri vpisovanju v letni semester letošnjega študijskega leta smo nabrali 85.000.— din prostovoljnih prispevkov, profesorji strojne, rudarsko-metalurške, ekonomske, filozofske in prirodoslovno-matematične fakultete pa so prispevali nad 20.000 dinarjev. Trije koncerti, ki so jih v korist Samopomoči priredili študentje glasbene akademije, so prinesli 12.000.— dinarjev, ostalo pa so bili razni manjši prispevki in dohodki.

15 milijonov za študentsko naselje

Samo še dober mesec nas loči od pričeka velike študentske delovne akcije na hidrocentrali Jablanica. Študentska in partijska organizacija na ljubljanski univerzi in visokih šolah imata polne roke dela z agitiranjem med študenti, da bi bilo število prijaviteljev čim večje. Dosegli smo že lepe uspehe, vendar še ne na vseh oddelkih. Še so med nami tovariši in tovarišice, ki bi se brez dvoma lahko priključili svojim kolegom, bodočim brigadirjem, vendar za enkrat še oklevajo in se ne morejo prav odločiti. Naše politično delo se bo moralo v bodočih tednih usmeriti prav na te ljudi, ki deloma po svojem značaju, deloma zaradi objektivnih vzrokov vedno stojijo nekako ob strani dogodkov in tam navadno čakajo tako dolgo, dokler jih nek močnejši piš končno vendarle ne odnese na pravo pot, v vrste naše aktivne in napredne mladine. Ni majhna stvar, da se prijavijo v delovno brigado, ki bo pripravljena tudi pod najtežjimi pogoji izpolniti svojo častno nalogo: doprinese svoj delež k dograditvi naših ključnih industrijskih objektov.

Na tem mestu ne bomo razpravljali o tem, kakšne težave naša mladina lahko premaga, treba se je spomniti samo nazaj na pretekle akcije in vso bogato in svetlo tradicijo, s katero se je Titova mladina zapisala z zlatimi črkami v zgodovino socialistične Jugoslavije, s stotinami kilometrov železniških tirov, ogromnimi industrijskimi objekti in podobnimi v srce našega mladega, razvijajočega se socialističnega gospodarstva. Koliko je poleg gospodarskih uspehov naša mladina pridobila v delovnih brigadah na politično-ideološki izoblikovanosti, na poglobljenem čutu za tovarštvo in bratstvo med našimi narodi, to bo vedel vsak sam iz lastne izkušnje, kdorkoli je vsaj enkrat živel v brigadi in poslušal utrip življenjske radosti in borbene sile, ki lahko združi vsa srca mladega revolucionarnega delovnega kolektiva; delovne tovarišije.

Letos stoji naša mladina pred nalogo, da ponovno dokaže svojo zrelost, zavednost in revolucionarno moč. Mi študentje ne smemo zaostati za našimi tovariši iz industrije in kmetijstva, srednjih in strokovnih šol, celo obra-na, naša dolžnost je, da pokažemo svojo zrelost kot bodoča socialistična inteligenca in da jemo vzgled vsem ostalim tovarišem. Kako bomo to zahtevo izpolnili? Vsekakor slabo, če nam ne uspe še v najbližji bodočnosti pritegniti večino onih, ki še niso stopili v vrsto brigadirjev. Brez dvoma je letošnja situacija glede mobilizacije primerno boljša od lanske. Začeli smo dovolj zgodaj in vsem je znano, kam pojdemo. Prav ta dva momenta sta v preteklem letu preprečila formacijo večje brigade. Znano je tudi, da se je takrat marsikaj razpravljalo o dograditvi Študentskega naselja v Rožni dolini in o tem, češ da hodimo delat v druge republike, doma pa nas čakajo na pol dokončani objekti, ki bi bili tako nujno potrebni dograditve. Ker so se tudi letos med nekaterimi študenti pojavili pomisleki podobne vrste in gre v nekaterih primerih celo za zlonamerno sabotažiranje brigadne mobilizacije, je potrebno, da s tega javnega mesta odgovorimo vsem onim, ki bi s kakršnim koli tendencioznimi in sovražnimi parolami hoteli izpodbijati uspeh delovne akcije in s tem še povečati napore naše socialistične izgradnje, ki zahteva od nas, da priskočimo in po-

magamo pač tam, kjer se ustvarjajo ključni objekti našega celotnega gospodarstva. Vsako utemeljevanje, zakaj in čemu je prav Jablanica tako nujna, da je potrebna tudi naše pomoči, bi bilo na tem mestu skoraj odveč, ker more biti slep za taka dejstva samo tisti, ki jih zlonamerno noče videti oziroma tisti, ki jih prav dobro in jasno pozna, pa jih skuša ravno iz tega razloga izkoristiti za svojo sabotažno dejavnost. Slep bi bili tudi mi, če ne bi hoteli priznati, da je žal tudi med nami študenti nekaj takih, ki skušajo rovariti proti naši socialistični oblasti, proti interesom našega delovnega ljudstva. Toda prišel bo čas, ko bodo tudi ti razkrinkani, ki doslej še niso in takrat bodo morali polagati račune naše skupnosti.

Kar pa se tiče Študentskega naselja je treba priznati, da je to za ljubljanske študente vsekakor vreden socialno-ekonomski problem, kljub temu ne bi smel omaloževati in podcenjevati. Našim študentom so nujno potrebna stanovanja. Blizu se novo šolsko leto, ki bo prineslo brez dvoma mnogo truda in skrbi zaradi stanovanj tistim tovarišem, ki se bodo na novo vpisali na našo univerzo in visoke šole. Vsi prav dobro vemo, da smo študentje v letošnjem šolskem letu zaradi določenih ekonomsko-političnih sprememb bili prisiljeni, da se odločno postavimo na lastne noge, da organiziramo svojo študentsko samopomoč, da sami pristopimo k upravljanju naših domov in menz, da bi čimbolj ekonomično izkoristili vsa tista sredstva, ki so nam na razpolago. Študentska samopomoč, nov način stipendiranja in študentska kontrola pri upravljanju menz in domov so rodili že lepe uspehe. Odpravljenih je bilo mnogo birokratskih pojavov, mnogo nepotrebnih izdatkov in razbremenjen je bil s tem tudi naš državni proračun, ki mora v prvi vrsti usmerjati vsa razpoložljiva sredstva tja, kjer to naša socialistična graditev najnujnejše zahteva. Najprej moramo realizirati tista pro-izvajalna sredstva, ki so nosilec socialističnega gospodarstva, s tem posredno kulture in življenjskega standarda. Toda varčevanje ne sme iti v nobenem primeru predaleč, to se pravi, štediti je treba tam, kjer to politike dovoljujejo. Res je, da je bilo tudi Študentsko naselje prizadeto zaradi naših finančnih reorganizacij, vendar lahko sporočimo našim študentom in javnosti, da je bilo pred kratkim odobrenih 14 milijonov 900 tisoč dinarjev iz državnega proračuna za dograditev drugega bloka Študentskega naselja. Vsa potrebna dela bodo dokončana v poletnih mesecih, tako da bo blok v jeseni pripravljen za sprejem novih stanovalcev. Zgradba bo lahko sprejela 220 stanovalcev, kar bo pomembna pomoč vsem tistim, ki bodo v jeseni iskali nova stanovanja. ZŠJ bo pri dodelitvi prenočišč vsekakor upoštevala najprej tiste tovariše, ki so v postojnici, ki so s svojim delom dokazali, da znajo ceniti napore našega delovnega ljudstva in oblasti.

Nadalje lahko sporočimo, da je tudi glede študentskih menz in domov v diskusiji subvencija v višini nekaj milijonov dinarjev. Trdnuto se ni popolnoma gotovo, če bo ta znesek finančno Ministrstvo odobrilo, vendar se Kuratorji vestransko trudi, da bi ustvaril čim boljše pogoje študentom. Kakor vidimo, je država tudi glede študentskih menz in domov pripravljena pomagati, kar se le da, čeprav so te institucije postale ob letošnji reorganizaciji samostojni ekonomski obrati.

Mislím, da kljub vsem težavam in omejitvam, s katerimi se naše gospodarstvo danes še mora boriti, pomeni nova investicija za študentsko naselje udarec v obraz in prekrizanje računov vsem onim, ki bi hoteli naše napore za izgradnjo socializma izkoristiti v umazane in nepošteno namene. Če danes naši študentje še nimajo vsega, kar bi si lahko želeli, odhajajo prav zato na delovne akcije, da tudi oni pripomorejo k zgraditvi materialnih osnov boljše in lepše bodočnosti.

Ta nova pomoč ljudske oblasti pa je vsekakor pomemben prispevek v tej smeri.

varne nočejo dati manjših količin pisarniških in drugih potrebščin, ki jih študent rabi pri svojem študiju, po grozističnih cenah.

Odpreti nameravamo tudi komisijsko trgovino za skripti, stare knjige itd. Študentje glasbene akademije bodo še v bodoče prirejali koncerte, katerih izkupiček so namenili v prid Samopomoči. Grajati pa je potrebno ŠKUD Toneta Tomšiča, ki kljub temu, da so njegovi člani do sedaj dobili od Samopomoči 60 celomesečnih obrokov brezplačne hrane, ne pokaže nikakršnega razumevanja za naše napore.

Vprašanje: Po kakšnem kriteriju podeljujete podpore?

Od začetka, ko organizacije Zveze študentov po fakultetah se niso bile formirane, smo podpore podeljevali vsem socialno šibkim študentom, brez ozira na to, ali so bili člani Zveze. Ker je Samopomoč ena izmed organizacij Zveze študentov, podpiramo prvenstveno člane Zveze, ki aktivno sodelujejo v političnem delu na univerzi. Jasno pa je, da je osnovni kriterij socialno šibko stanje prosilca.

Vprašanje: In vaši načrti za bodočnost?

Hočemo se predvsem postaviti na lastne noge, to je, ne več prositi podpore pri raznih podjetjih, temveč sami pridobivati sredstva za pomoč socialno šibkim študentom. Tu predvsem mislimo na posredovanje honorarnih zaposlitev. Pri tem se pojavljajo težave v tem, da je malo mest, ki bi odgovarjala študentom.

Razen tega nameravamo v jeseni odpreti lastno prodajalno, ki bo študentom po možnosti po nižjih cenah nudila vse šolske potrebščine. Težkoče, ki v glavnem ovirajo otvorenje prodajalne, so te, da nam to.

Ob Brenkovi knjigi o filmu

Decembra 1951 je izšla knjiga s skromnim naslovom »Zapiski o filmu«. Delo ima nad 300 strani in je opremljeno s 142 slikami. Po brošurah propagandnega in reklamnega značaja smo dobili Slovenci prvo resno in vsebinsko bogato delo na tem področju. Izdala ga je založba »Nova obzorja« v Mariboru v nakladi 2500 izvodov.

V filmskem svetu smo novinci. Zato za avtorja takšnega dela kot so »Zapiski« ne more biti žaljivo, da po nekaj mesecih se ni izšla pri nas obširna in tehtna ocena te knjige. Izšlo pa je nekaj poročil o tem prvem delu na področju filmske literature. Da ne bi prekinili z izročilom, ki je pri nas staro toliko, kolikor naše kulturno prebujenje, namreč, da pionirje za začetek (sicer ne bi bil težak!) omalovažujemo, se je odločila študentska »Tribuna« in objavila o tej knjigi v 4. številki precej dolg spis Lojzeta Smaska.

Ker so obširnim in temeljitim ocenam namenjene pri nas predvsem revije, naj ob zgoraj omenjeni »Kritiki« povem le nekaj misli o »Zapiskih«.

Ker kritik »Tribune« ni doumel vrednosti Brenkove knjige, je ne more niti priporočati niti odkloniti. Vendar si je Lojze Smasek to poslednje upal storiti. Ker »Tribuna« bere študentska mladina, ki spada v veliki meri med strastne privrženice filma, je treba opozoriti vsaj manjšino njenih nekritičnih bralcev, da je Smaskovo pisanje površno in sodbah, mestoma popolnoma nesmiselno, neprimerno v tonu, v strokovnem pogledu pa slabo. Ob tem pisanju bi lahko celo podvomili o avtorjevi dobronamernosti, če ne bi bilo tako plehko.

Površno je v sodbah: »France Brenk n. pr. (!) je napisal prvo domačo knjigo o teoriji filmske umetnosti.« »Zapiski o filmu naj bi bili nekaj skupek že znanih, trenutno veljavnih in uzakonjenih (!) filmskih terminov...« To sta bila dva stavka z začetka spisa, na kraju pa govori kritik o Brenkovi knjigi »kot učbeniku in teoretski razpravi«. Čemu podtika avtorju namen, kakršnega s knjigo ni imel? Na ta način je mogoče obsoditi vsako delo. Saj je lahko kritik prebral v uvodu »Zapiskov« na strani 13 sledeči avtorjev stavek: »Zapiski naj vsaj do neke mere izpolnijo vrzel med filmsko prakso in znanjem o filmu, dediščino iz prejšnje Jugoslavije. Zato ne obravnavajo nekega posebnega filmskega vprašanja in niso niti zgodovina filma niti teorija o filmski umetnosti.«

Nesmisli: »Ne moremo trditi, da knjiga nima svojih svetlih trenutkov...« »...knjiga kot učbenik slaba približno tako kot citanka z Aleksandru (!) posvečeno pesnico v današnji šoli...« »On rabi (!) jasna in pribita (!) dejstva.« Nekje v sredini članka govori kritik o »Brenkovih dezinformacijah«, o »plemeniti vsebini« in podobno. Ko jo je Smasek bral, je doživljala ta knjiga o filmu prav zagotovo temne, res temne trenutke. Strinjali bi se, če bi Smasek očital avtorju knjige resnične nedostatke in bi to odprl z dokazi. Da je »plemenita vsebina« trditve o Aleksandrovi sliki za zdravo mislečega človeka abotna in mnogo težje razumljiva kot tako zvane »Brenkove dezinformacije«, pa drži kot pribito.

Neprimeren ton Smaskovega pisanja se odraža v vseh tistih stavkih in trditvah, ki dežujejo na glavo avtorja »Zapiskov« kot s katedre, kot z ustnic sivobralega filmouka,

katerega je »zaradi napačnega generaliziranja prav smešna« študentova knjiga spravila v sveto jezo.

V strokovnem pogledu je Smaskovo pisanje slabo, ker za svoje trditve, samovoljne in pavšalne, ni navajal drugih dokazov razen svojega samozadovoljnega mnenja. Če bi bil prebral vsaj eno podobno delo o filmu v tujem jeziku, potem bi ob primerjavi prav gotovo našel prve solidne, strokovno veljavne kriterije, po katerih je možno določiti nekemu delu strokovno višino in veljavo.

Upam, da sta Smaskovega netočnega citiranja kriva stavek in ko-rektor, kajti sicer bi bilo treba obdolžiti pisca kritike nepoštenosti. Gre za naslednji citat: »Delo s posebnostjo (namesto »s pomembnostjo«) vsebino, ki na primer ni oblikovano po estetski vsebini ustreznosti zakonitosti umetniškega filma (namesto »oblikovano po estetskih, vsebini ustreznih zakonitostih...« itd., str. 104) je lahko dober propaganden itd...film.«

Ker tudi Srbi in Hrvati podobnega izvirnega dela, kot so »Zapiski«, nimajo, posezimo torej po kakih sorodnih delih v tujem jeziku. »Zapiske« sem primerjal z nekaj takšnimi deli in ugotovil — čudi se, kritik Smasek! — podobne kvalitete! Upam si trditi, da smo dobili Slovenci z »Zapiski« knjigo s sodobnim znanjem in naprednim pogledom na poglobitve probleme filmske kulture. Za primer naj navedem tri francoske avtorje (G. Sadoul, Le cinema, son art, sa technique, son economie, Paris 1948, G. Charensol, Panorama du cinema, Paris 1947; L. Moussinac, Panoramique du cinema, Paris 1929), v katerih nahajamo podobno obravnavo istih problemov, kot se z njimi bavijo »Zapiski«. Naš avtor se je v svojem delu močno približal kvaliteti del piscev klasične dežele filma. Pomanjkljiva določitev vozečega posnetka, netočen datum v primeru režiserja Dmytrička pred Odborom za antiameriško delavnost, pa še vrsta ostalih nedostatkov, vse to bo pravičen ocenjevalec navajal mimogrede in ne bo z žlobudravim govorjenjem o teh nedostatkih nikdar zatemnil slike o resnični vrednosti dela. V svojih sodbah o dokumentarnem filmu, pa v sodbah o posameznih umetniških filmih se avtor »Zapiskov« (da ne navajam drugih primerov) razhaja z mnenji drugih kritikov in piscev o filmu, toda pri tem bo tudi ostalo, dokler bo vsak mislil s svojo glavo. Osnovna izhodišča za Brenkovo pisanje, tako rekoč za njegov nazor o filmu, pa so pravilna in utemeljena, skupna z onimi naprednih in v stroki uglednih avtorjev, katere sem prej omenil.

Pomudimo se še pri stavku, ki ga Smasek zapiše na koncu svojega spisa: »Izjave o naprednih in kapitalističnih proizvodnjah, nadalje v preteklosti, ko smo imeli formule o tem, da Welles ni prikazal zatiranja, dokazujejo, da je Brenk še nekje za izdelovanje umetnosti.« Kaj naj to pomeni »nekje v preteklosti«? Mar meri bistroumni kritik na dobo Aleksandrove slike? Mar na čas pred Informbirojem? Prvo bi bilo neumnost, drugo pa velika nepremišljenost. Mnenja sem, da je ostra ločitev »pomembnih« in »nepomembnih« vsebin v dnevni diskusiji o filmih dandanes metodično najpravičnejše osnovno izhodišče za vrednotenje neke umetniške stvaritve. France Brenk je v svoji knjigi to stališče utemeljil in ga tudi dosledno zastopal od začetka do kraja. Ali bi si upal kritik »Tribune« očitati gospodu

G. Charensolu, da je »nekje v preteklosti«, ko pravi v svoji knjigi na strani 149: »...Ta podrejenost ameriških filmarjev zakonom razdelitve dela ima grozotne učinke. Kadar se razgovarjamo z Amerikanci ali s Francozi, ki so dolgo živeli v USA, o filmski umetnosti, opazimo na njihovih ustnicah nasmešek. Naša navinnost jih zabava, ker oni dobro vedo, da v njihovi deželi obstoji le industrija, v kateri je od časa do časa dovoljeno redkim posameznikom napraviti poskus, podobno kot dovoli včasih najmočnejši producent avtomobilov ali cementa svojim šefom študijskih oddelkov preizkusiti nov postopek izdelave.«

O filmu »Državljan Kane« pa pravi isti avtor v isti knjigi, da je »razburil pariško publiko in kritiko morda še bolj s svojimi formalnimi domisleki kot z drznostjo res da veličastne zamisli...«

Naj mi bo dovoljeno še malo citirati iz druge knjige in sicer iz Sadoulve, kajti spričo nje je Brenkovo načelno stališče, ki se zdi zaradi strogo pedagoškega tona, v katerem je knjiga pisana, morda kar preostro in ozko — vprav širokogrudno. Sadoul na strani 188 piše: »Film (kapitalističnih proizvodnj, takšnih na tekočem traku, op. F. K.) s svojo propagandno močjo daleč prekaša prostitucijo ali kriminaliteto. »Dirigirana« kinematografija (kakršna je hollywoodska) teži za tem, da utrdi v publiki določen svetovni nazor, način življenja, ravnanja, mišljenja... Tako je sposobna zastrupljati dušo celotnega naroda pri katerem spada film med poglobitveno kulturno hrano.«

Naj navedem še en odstavek iz Moussinaca. Na straneh 31—35 razpravlja o krivdi vseh prizadetih od producentov preko ustvarjalcev pa do publike same in do kritike, o krivdi namreč, da je film kot umetnost tako rekoč stalno v krizi. Takole opredeljuje krivdo kritikov: »Tudi kritika je kriva, ker bi se lahko borila, pa se ne bori; ker bi morala, namesto da se dobriča bral-

Nadaljevanje na 5. strani.

Še o mednarodnem študentskem festivalu

Prepričan sem, da je bilo dosti študentov in to prav študentov Akademije za glasbo, ki niso nič vedeli o pripravah za festival, če so pa vedeli, niso imeli možnosti, da bi prišli v aktivnejši odnos do te pomembne prireditve. Jasno je, da bi ta festival potekel v popolnoma drugačnem vzdušju, če bi bile tudi priprave zanj bolj organizirane. Tako so n. pr. zaradi zapoznelih programov nastopajočih inozemskih študentov izšli plakati, ki niso ustrezali svojemu namenu.

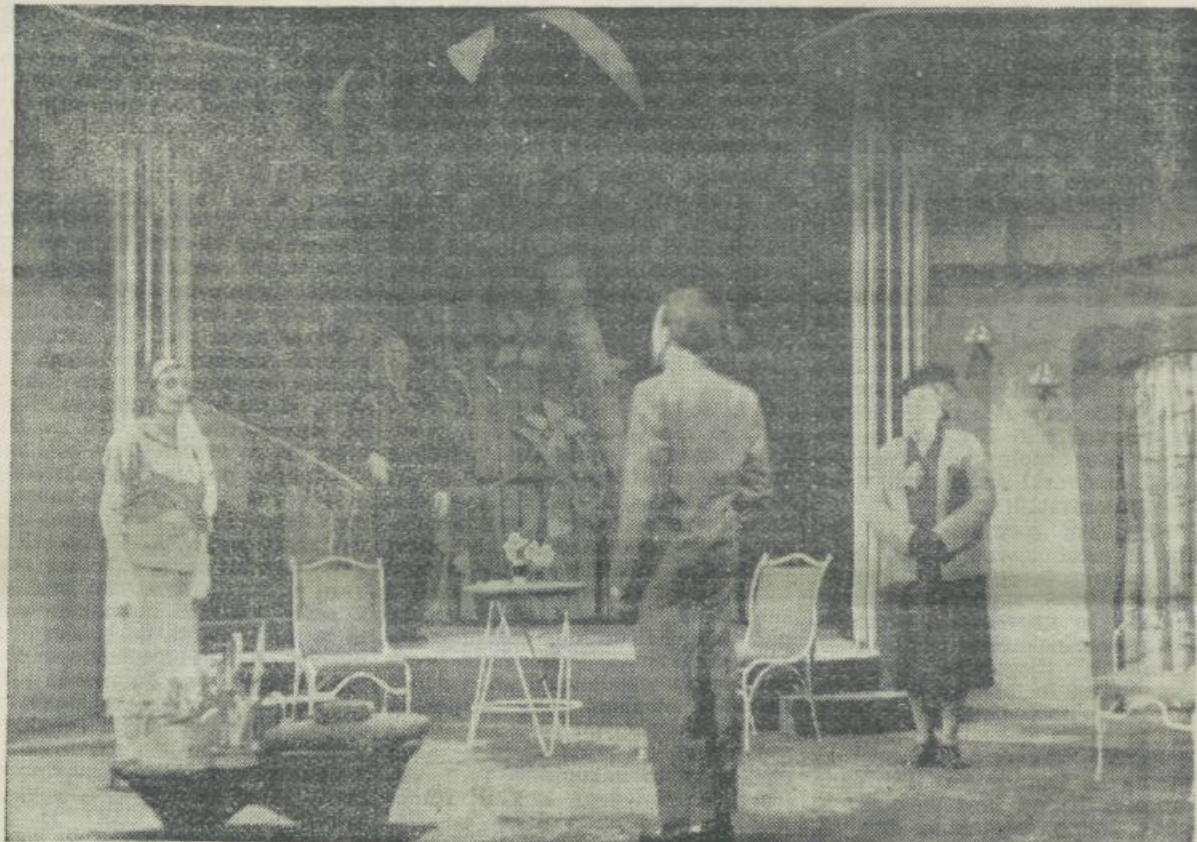
Kritik glasbenih prireditev festivala tov. Ajlec je spričo pretežno nizkega nivoja teh prireditev upravičeno zastavil vprašanje, ali naj bi bil festival zgolj politična manifestacija na osnovi kulturnega sodelovanja, ali pa tekmovalje mladimi umetniki. Na to moramo odgovoriti, da bi morali organizatorji te pomembne prireditve težiti prav za združitvijo obeh smotrov, saj festival kot politična manifestacija ne izključuje visokega umetniškega nivoja posameznih prireditev, ampak s takim nivojem tudi sam pridobiva na pomenu. Prav tako bi bilo potrebno vse skrbneje in pravočasno obvestiti naše bratske republike in potem morda ne bi ostali brez predstavnikov zagrebškega konzervatorija ali pa makedonskih plesnih skupin.

Mednarodni študentski festival je morda najbolj razočaral prav Akademijo za glasbo, tako študente kot profesorje. Pričakovali smo večje konkurence, kajti naši reproduktivci so bili daleč pred inozemskimi (častne izjeme: francoska pianistka Collette Meunier, avstrijski flautist Werner Tripp, včasih morda tudi nemška pianistka Tatjana Orloff). Mogoče je, da celo ne bi prišlo do tega, če bi bili organizatorji v boljših stikih s sekretarjem ZSJ na Akademiji za glasbo. Sekretarji sam pa bi morali zavzeti aktivnejše in odločnejše stališče do organizacije festivala. Sodelujoči gostje so vadili prav

v prostorih Akademije, pa se nihče ni spomnil, da bi organiziral sestanek, na katerem bi se lahko študentje pomenili s sodelujočimi gosti o najrazličnejših strokovnih in drugih problemih. Tako smo n. pr. na festivalu slišali »Klavir-duo« mlade nemške skladateljice Sigrild Ernst. Ona bi nam morda tudi kaj več povedala o novem nemškem skladateljskem ustvarjanju, ker njeni kompoziciji, razen prvemu stavku, večina ni mogla slediti.

V čem pa je političen pomen teh prireditev? Kakor sem bil informiran, se je zaradi snežnih zemetov festival zakasnil in tako dospel prav v čas naših velikih demonstracij proti krivični londonski konferenci, kjer skuša fašistični imperializem izsiliti nove koncesije na račun tržškega prebivalstva — kadar že ne kaže očitnega pohlepa za Trstom, Istro, Reko in Dalmacijo. Zdi se mi, da bi se političen pomen festivala aktivno pokazal šele v širšem sestanku naših in tujih študentov. Tam bi se ne na način intervjuja, ampak v široki in živahni diskusiji obravnavali politični in njim podobni problemi, pri nas in v inozemstvu. Na takem mestu bi lahko povedali inozemskim gostom, kolik je naš član in koliko se kot bodoča ljudska inteligenca trudimo za izgraditev sebe in svoje okolice v smislu naprednega socialističnega gibanja. Gostje bi pa povedali marsikaj zanimivega o svojih problemih in načinu življenja. Tak sestanek bi bil gotovo zelo uspešen, ko je celo na uspelem akademskem plesu v Kazini v poznih urah prišlo do večjih pogovorov o političnih vprašanjih.

Iz vsega postaja razvidno, koliko skrbneje bo treba nastopiti pri bodočih podobnih prireditvah. Napake, ki so dosti škodile pomenu ljubljanskega študentskega festivala, naj nam še jasneje pokažejo pravilnejšo pot, po kateri bomo dosegli s sledečo prireditvijo te vrste tudi pomembnejši uspeh. Jerko Bezić

Debut mladega režiserja z sodobno igro in mladimi igralci Auonilli: »Povabilo v grade«

W. H. Murray:

Neodkrita dežela

Škotski alpinist W. H. Murray je v najboljših letih svoje moške dobe. Doslej je bil dvakrat o Himalaji; leta 1950 je vodil škotsko ekspedicijo v Gohrmal — Himalajo, leta 1951 se je udeležil Shiptonove odprave na Mount Everest. Doslej je izdal dve knjigi. Pričujoči odlomek je prvo poglavje iz njegove knjige »Neodkrita Škotska«. V tej knjigi nas vodi avtor po neznanih gorskem svetu Škotske, kjer ni kot in ne zavetisti, kjer stene prično pogosto ob oceanu, kjer niso samotni otoki in neznana močvirja nikaka redkost, ponoči pa se gore pogosto kopljejo v luči severnega sija. Delo je filozofsko izredno bogato in dognano, pretega osa slična nemška dela ter sodi med najboljše, kar more pokazati moderna svetovna alpinistična literatura.

Težnja po spoznavanju tiči v vsakomur, ki ljubi gore. Iskanje planinca bi lahko imenovali znanje, kajti on se približuje resnici o gorah; nikdar jih ne bo spoznal z vseh vidikov, niti ne bo docela spoznal svojih zmognosti. Prav tako kot filozof lahko tudi alpinist gleda v bodočnost v veseli zavesti večnosti svojega prizadevanja, v realizacijo brez konca. Plezal sem peljatelj let in imam upanje na nadaljnjih 40, toda vem, da bo moje stališče po vseh teh letih isto, kot je sedaj in isto, kot je bilo oni srečni dan, ko sem proič

stopil v gore. Takrat se je pred menoj razprostirala neznana pokrajina — Škotsko pogorje.

Zelja po spoznavanju se je porodila v meni leta 1934, ko sem kot priznani »sin nižine« slučajno slišal planinski opis nedeljskega izleta v An Teallach o Ross-shiru. Planinec pripoveduje o ozkem gorskem hrbtu, visokem 3000 čevljev, s skalnimi previzi na pobočju, ki strmo pada v globoko grapo. Iz te grape kipe oblaki kot dim iz kotla in od časa do časa se odpre skozi nje razgled na nizke doline, morja in otoke v daljavi.

To je bilo vse, toda name je napravilo globok vtis, kajti prvič v življenju se mi je začel prebujati nagon po spoznavanju. Tu je čakal raziskave čuden nov svet, o katerem nisem sanjal. Vse drugo so bile le sanje, ta sen pa bi mogel tudi dejansko uresničiti. Zato sem se ob prvi priliki odpravil na eno od redkih gora, ki sem jih poznal po imenu, Cobbler o Arrocharu. Bil je lep aprilski dan in sneg je še ležal po vrhovih. Ko sem stal na Arrocharski cesti in si ogledal svojo proo goro, se mi je zdel njen vrh ob modrinu neba strašno skalnat in slepeče bel. Nisem si mogel predstavljati, kako naj se sploh povzpnem nanj. Ubral sem pol, ki pa se je kmalu pričela izgubljati v ogromno grapo pod skalami orha. Kaj pa zdaj? Začutil sem

nervozen brezup nad svojo usodo v teh visokih predelih. Tudi če bi stopil v svetleč Nanda Devi, bi ne mogel ob toeganju čutili večje groze, kot sem jo čutil, ko sem s te poti stopal naprej proti golemu pobočju. Ko sem še tisti dan prišel o Coblerjevo grapo, sem spoznal, da je to res pravo svetlišče, svet skal, snega in blestečega ledu. Vse to se je le sketalo v pomladnem soncu, kot bi se smehljalo v blek in žar lepote sveta. Tudi jaz sem se nasmešnil o svoji nenadni zavesti prostosti. Če sem sploh kaj mislil, bi mogel reči: tu je polje svobodnega dejanja. To je kraljestvo, kjer paragrafi ne veljajo in ne oklepajo v verige človeških src. Ni mi bilo treba tega domisliti do kraja. To sem vedel v trenutku, ob enem samem vseobsegajočem blešku.

Bil sem omamljen, kajti to je bil velik dan v mojem življenju. Takoj sem hitel naprej, da izvršim vse tisto pregrešno, pred čemer so nas tako svarili sivoobrati gospodje, sedeči v kancijah oddaljenih mest. Sam sem plezal po strmih sneženih pobočjih. Brez cepina ali okovanih čevljev, brez zemljevida, kompasa ali tople in nepremočljive obleke in kar je še slabše, brez tovariša sem se vzpenjal še kar hitro in veselo, dokler se nisem blizu vrha ustavil in pogledal nazdol. Kamin je bil daleč pod menoj in črn grušč se je zrcalil iz snežne beline. Če bi zdrnil, bi me nič ne moglo ustaviti, dokler bi ob kaj ne zadel. Nadaljeval sem pot s poostreno pozornostjo in kmalu do-

segel sedlo med centralnimi in južnimi vrhovi.

Po tem prvem uspehu me je val zanosla dvigal po visokih, od sonca obsijanih stenah proti južnemu vrhu. Ta skala ima v sebi lepoto. Preje sem vedno mislil o njej kot o mrto masi. Toda ta skala je bila živa, blede siva in čista kot zrak sam, s progami bleščečega sijaja in belimi kremenjakovimi kristali. Užival sem ob skali in ob grobem zrnju, ki sem ga čutil pod prsti.

Blizu vrha me je za hip prevel čuden občutek nad novo okolico, krogi mene so bile v brezmejnem prostoru le gole skale in čist, plavačjo obla. Tu sem bil sam med elementi narode, z zavestjo skrajne predanosti in zaupanja v previdnost in s srečo nad tem spoznanjem.

Na vrhu sem sedel na ravno skalo in kako uro razmišljal o tem, kaj se je zgodilo z menoj. S tem, da sem sploh tu, sem se seveda težko pregrešil proti vsem alpinističnim pravilom. Toda takrat tega nisem vedel: to je bil moj Edenski vrt najčistejše nedolžnosti vse do takrat, ko sem utrgal jabolko v iskanju spoznanja: o priročni sem bral, da človek ne sme sam v gore, nikar novinec brez okovancev. Gledal sem gore, ki so me obdajale: bila je množica belih vrhov, ki se umikajo obzorju in kot gona kipe proti nebu. Nobeni od teh gora nisem vedel imena in vsaka je morala biti prav tako kot Cobbler vredna spoznavanja. Zavest kratkosti življenja me je nenadoma navdala z bolečino. Čutil sem, da morem

časoma z neustavljivo zaleto premagati vse ovire.

Od tega dne sem postal alpinist. Po vrtni domov sem iz knjig izvedel, da je na Škotskem petsto trinitirideset vrhov, visokih nad tri tisoč čevljev. Seveda, vse ne more preplezati v prvem letu. Ta misel me je nadvajala z brezupnim občutkom. Nekoč sem dobil neko knjigo, potem, ko sem jo dolgo časa željno pričakoval. Kakor sestradan gorski volk sem skakal v vse smeri; prebral sem najprej konec, nato nekoliko povohal sredino in listal semtertja z neurejeno vno. Hotel sem takoj vedeti vse. Končno sem bil dovolj utrjen, da sem lahko sedel in prebral vsa poglavja naenkrat. Prav isto vno sem čutil za gore.

Proo leto sem prehodil vso Škotsko. Hodil sem sam, ker nisem poznal nikogar, ki bi tudi plezal. Na hitro sem se lotil gora tukaj — tam — posod. Najboljši in najbolj naraven način raonanja z gorami je bil ta, ki sem mu uspešno sledil: predno sem se lotil plezanja, sem vložil precej časa v hojo po hribih. S tem sem si ustvaril obširno poznanje številnih vrhov v vsakem važnejšem gorskem predelu. Dobil sem tudi vpogled v njihove razlike v značaju, ki so presenetljive; uvidel sem, kaj moramo vsaki od njih nuditi.

Ko sem hodil po planotah in snežiščih Cairngorma, se vzpenjal med obširnimi gozdovi in rečnimi dolinami proti ostrim koničastim hrbtom zapadnega Rossa, ležečega med skripenčnimi morskimi zalivi, sem imel

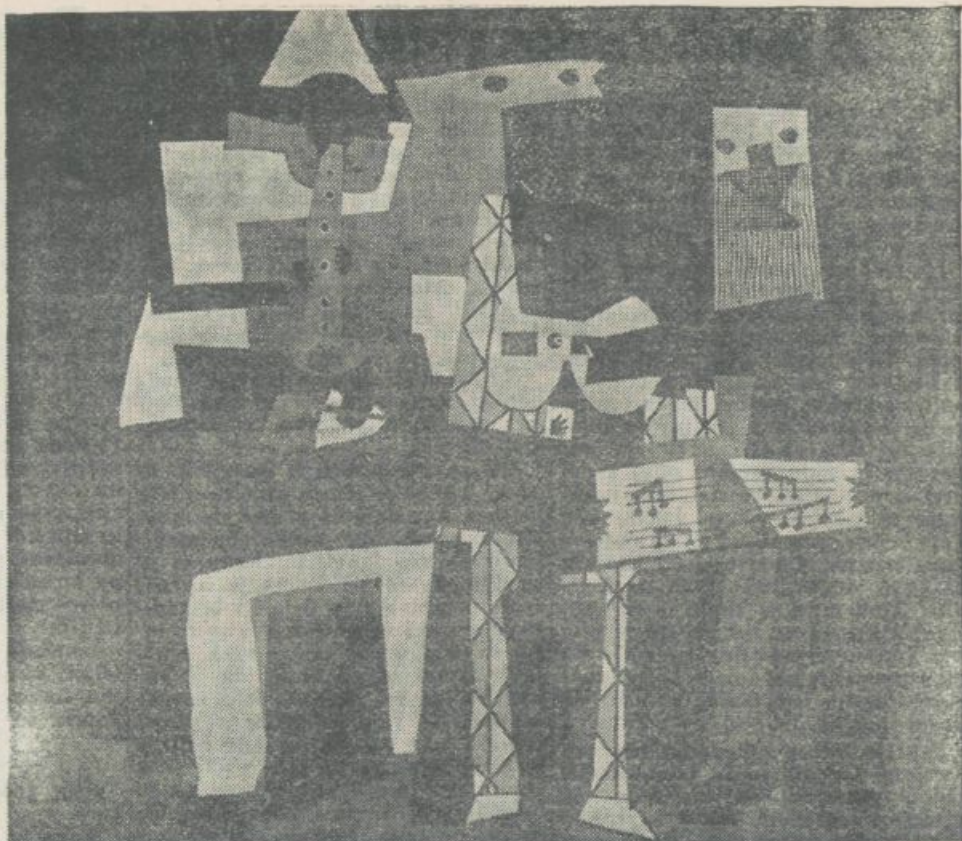
O PABLU PICASSU

MODERNA
GALERIJA

RAZSTAVA FRANCOSKE SODOBNE UMETNOSTI

Varljivi videz - ne enkrat, dvakrat slepiš

V razgibanih letih umetniškega življenja v začetku 20. stol., ko je zapadna umetnost iskala novih poti, je presenetil mladi Spanec Pablo Ruis Picasso. Pokazal je realistične slike, pa tudi take, kjer se prepletajo geometrični liki in ni videti tistega življenja, kot so ga bili vajeni občudovalci likovne umetnosti doslej. Ljudje so se spraševali, ali naj pomeni to umetnost ali ne. Spočetka odklonjeni Picasso je dobil vedno več občudovalcev, nekateri so se navduševali, zanj, ne da bi vedeli zakaj, drugi so ga občudovali kot stvaritelja »resničnega sveta«.

1908 je v Parizu H. Matisse v Društvu neodvisnih delal o neki Braque-ovi sliki, da je preveč kockasta — kubistična. Razbitje predmeta na

cem, premagati svojo lenobo, prebujati duha, izzivati učinkovito akcijo in nikdar odnehati v silovitosti — pa naj je to še tako tvegano. Kritika je prečesto improvizirana, filmske vzgoje ni; kritika si prizadeva, da bi bila silno modra, kar pa je le neka oblika bojazljivosti...« itd. Ali bo dovolj?

Brenkova knjiga je prav v tem oziru izpolnila pričakovanja. Pa nedostatk? Tudi teh ne manjka. Toda o njih v tej polemični opombi namenoma ne razpravljam. Prepričan sem, da bo to prvo resno delo na področju naše filmske publicistike, obogateno in izpopolnjeno, doživelo še nove izdaje.

France Kosmač

osnovne dele in sinteza le teh v kontrastni barvni obdelavi, kjer barva ni odraz vizualnega opazovanja — to je bila formula kubizma. Poleg Picassa in Braquea sta obogatila in nadalje razvila novostrojne elemente poznana kubista Leger in Juan Gris. »Umetnost zamisli, kakor je dejal o kubizmu francoski pesnik dekadent Guillaume Apollinaire (1880—1918), pa je tudi pozneje, ko je njeno delovanje že zamrlo, ohranila velik vplav na sorodne struje.

Picasso je od svojega prvega umetniškega priznanja iskal novih poti, ni se hotel ustaviti, izrazna sredstva je spreminjal, zato so njegova dela polna presenečenj, nasprotij, zato ni čudno, da se marsikomu omaje zaupanje v njegove stvaritve. Picasssojeva umetnost ni nikoli poznala počitka. Njegovo delo je izraz dinamike njegovega duha. Picasso je zavestno zavračal vsako pravilo, lasti si pravico, da bo jutri drugačen kot danes. Prožnost njegovega duha, njegova značilna sposobnost, da vskladi svoje misli izven tradicionalnega umetniškega naziranja in akademizma, spravlja v zadrego kritike in komentatorje, ki so vajeni logike in ugotovljenega vzporedja s preteklostjo. Picasso se ne ukloni nobeni teoriji, ni mu mar za nasprotja in priznava zgolj vitalno fantazijo. V njegovih delih naltimo na porogljivost in parodijo. Mnogi se sprašujejo, ali pomeni njegova umetnost konec umirajoče civilizacije ali začetek povsem nove civilizacije umetnosti.

Nemogoče je razlagati Picasssojeva dela v ločenih razdobjih z namenom,

da bi enemu obdobju izluščili eno smer, ker je istočasno ustvarjal dela, ki so si med seboj povsem nasprotujoča. Delal je na primer neoklasiistične risbe z izrednim risarskim darom, hkrati pa dovrševal kubistično sliko. V neoklasiističnih slikah je Picasso zašel v mitološko bajestovje Homerjeve Grčije, pa tudi v stvarnost, n. pr. »Materinstvo«, »Portret I. Stravinske. gaz itd. V kubističnih delih se nasloni predvsem na tihožitja, domala izčrpal se je z variacijami na motiv violine, časopisa, steklenice in podobno. Med najboljša njegova dela sodi »Guernica«, ki je nastala kot odpor proti vojni, ubijanju in uničevanju ter predstavlja eno tistih del, v katere je položil največ truda. Pokazal je svet v vojnih grozotah in njegov propad kot posledico vojne. »Guernica« je protest in uporen krik, hkrati pa izraz solidarnosti s trpečim človeštvom. Delo je nastalo pred drugo svetovno vojno. Čeprav je Picasso verjetno želel, da bi ljudje posebno to delo razumeli, ni odstopil svojih značilnih oblik vsebinski na ljubo. Iz množine njegovega ustvarjanja v slikarstvu, kiparstvu in grafiki je opazovalec težko odšel brez zadrege. Zdi se, da bi v svoji izjemni ustvarjalni sili ne imel nobenega določenega cilja. Seveda bo v vseh nasprotujočih si vprašanjih glede Picasssoja odločila bodočnost. Težko pa je zanikati njegove pobude v slikarstvu, kiparstvu, dekorativni umetnosti, arhitekturi, umetniški obrti in celo filmu, vse do slikanja Stalinovega diskreditiranega mirovnega goloba.

sebe. Zato ljudje resnično živijo le, kadar se ozpenjajo.

Dovolj naravnost sem se živiljenja v gorah zavedal med vojno. Takrat v jarku sem imel pred očmi jasno predstavo o dohni vidikih alpinistike, ki mi pomenila največ.

Proti vidik je pot spoznavanja, pot doživetij in borbe z elementi. Doživel sem viharje, ki so odnašali grušč; dolge ure sekanka v led med skalami brez sonca; dolgotrajen brezup nad stenami, ki še nikdar niso bile opraskane od čevljev. Vse to kaže trdo resničnost, ki bi jo človek poznal — ki jo mora poznati, če je spoznal gore in sebe. Skale, sneg in led zahtevajo očasih od človeka vse, kar jim more dati. Večkrat je napor telesa in živcev zelo težak, toda planinec uživa v svoji spretnosti.

To obvladanje je dejansko obvladovanje samega sebe, kar je hkrati predpogoj prostosti.

Misli so prihajale in odhajale same. Pred očmi mi je stopil drugi vidik planinstva — planinstvo zaradi gora in ne zaradi športa. Videl sem visok vrh med komaj vidnimi oblaki in žarenjem ledenika, ko je njegovo snežišče ujelo jutranje sonce. Videl sem globoke grape in skalne previse. Vse to je bilo obsuto z lepoto, ki ni bila njegova, ki pa se zliiva čezenj kot svetloba skozi rubinasto čašo. To je resničnost, o kateri bi človek vedel — o kateri mora vedeti, če hoče priti do kakršnekoli resnice o gorah in o človeku.

(Iz angleščine prevedla M. M.)

Zalostna in neprijetna resnica, a vendar hkrati neizpodbitna: dokler je študentski pevski zbor »na sceni«, je jasen in odkrit izraz mladih ljudi in njihovega hotenja: zapeti, ker si tega želi mladost, ker so petja željni tudi drugi in še enkrat zapeti. Ko pa pogledamo za »kulise«, ne preostane drugega kot priznati: varljivi videz, ne enkrat, dvakrat slepiš. Enkrat zato, ker sta se med poštenost vrnila zahrbtnost in kramarstvo, drugič zato, ker to niso osamljeni primeri. Res je, da vsi ne izhajajo iz istih mračnih in našemu času tujih, nasprotnih krogov, res je, da so mnogi le bedni dokaz nekaternikov s prešibko vero v skupnost in vase — toda ali ni toliko bolj žalostno, če take vrste ljudje morda čisto nehoti, vendar prav krepko pomagajo tistim, ki barantajo z našo resničnostjo in se razburjajo nad nami, ker je cena zanjo bila in je tako visoka. Čudni ljudje — tudi tisti, ki hočejo v študentskem pevskem zboru briljirati kot najbolj pravični, vsepričujoči, kot pravi tovariši; nič jim ne zbeži, kar bi utegnilo podpreti njihove delphijske odgovore in služiti plemenitim namenom — zagovarjati vsakogar za vsako ceno, toda tako, da v trenutku, ko je treba povedati svoje mišljenje in pokazati pravi obraz, molčijo, se glasovanja vzdrižijo in se sebi in drugim opravičujejo s tisoč dokazi. Za hip podvomijo v pravilnost svojega obnašanja, pa sami sebe takoj spet prepričajo, da so edini, ki sodijo prav in pošteno. Na zadnjem sestanku je bilo resda tako, da nekateri dokazi, ki jih je vodstvo navedlo kot neizpodbitne, niso povsem držali, vendar so ljudje, o katerih govorimo, izpodbijali druge, ne tovrstne dokaze in so prav gotovo tudi sicer večno enaki, večno tihi, ko gre za to, da človek pove, kar misli, da se pokaže poštenjaka.

Katere pa so bile trditve, navedene v referatu tovariša Tepine, ki jih je sestanek ovrgel? To je vse-kakor zelo zanimivo vprašanje. Zdi se nam kot kompas, ki točno vodi do izhodiščne točke: saj smo iz nje že v začetku izšli, a izgubili smo se in zdaj želimo nazaj.

Referat je brez dolgih ovinkov takoj nael jedro: »Le z dosledno ideološko borbo in zaostritvijo političnih vprašanj, ki se nenehno pojavljajo in zahtevajo stalnega reševanja, zrelega razumevanja članstva ter izvajanja enotne, jasne, napredne in dosledne linije v delovanju zbora kot študentskega kulturnopolitičnega in zlasti še idejno enotno usmerjenega kolektiva, je možno uspešno izvajati tisto osnovno kulturnovzgojno in politično nalogo, ki jo mora zbor vršiti na vseh področjih svojega delovanja. Ta naloga je postavljena predenj že s samo organizacijsko

strukturo zbora in njegovo pripadnostjo, saj je po članstvu v ZSJ, katere sekcija je, v načelu sprejel statut in program te organizacije.«

Tako je tovariš Tepina povedal uvodoma in tako bi moral zbor tudi delati. In tudi vse tisto, kar je referat omenjal na svoji drugi in na vseh naslednjih straneh, je bilo zadeto. Res je zbor sprejel s statutom in programom ZSJ v okvir in program delovanja vztrajno in dosledno borbo za vzgojo novega — socialističnega mladince-intelektualca, katerega miselnost je tuja nazadnjaškemu vplivu preteklosti; borbo za vzgojo mladih ljudi v ideološko naprednem duhu, utemeljenem na podlagi znanstvenega materializma in marksizma; za lik mladince-revolucionarja, poštenega, odkritega, delovnega državljana naše socialistične skupnosti, vztrajnega borca za očiuvanje pridobitve NOB. Sprejel je tudi nalogo, posredovati naše narodno blago slovenskim mestom in vsem tostran in onstran meja ter tako nadaljevati stare tradicije naprednih študentov, ki so celo v vseh mračnih predvojnih letih posredovali vsem in delavskim centom našo slovensko borbena in delovno pesem, dvigali duha in čvrstili enotnost.

Toda iz referata je bilo tudi jasno razumeti, da je bilo v tem pravcu sicer nekaj storjenega, zlasti v pogledu nastopov, turnej in gostovanj, da pa so hkrati prav ti nastopi, gostovanja in predvsem turneje pokazale tudi drugo stran, tudi varljivi videz mnogih, sicer uspešnih pevcev. Turneja na Koroško — kot smo razbrali iz referata — odnos do demonstracij za Trst, današnja pasivnost, nečlanstvo v Zvezi, izjave, nevrudne poštenega državljan in čudni, neporavnani računi v zvezi z zadržanjem v času NOB, pričajo o grupi ljudi, katere nameni so vse prej kot poštene in odkriti, dejanja pa tudi vredna krepkega razgovora. Prav je bilo rečeno v referatu: ali naj bo v našem zboru prostora za ljudi, ki so ob koncertni turneji po Koroški kleketali našo stvarnost, črnoborzijskili kar med koncertom in kar tako, zaradi nekkih »prijateljskih manir«, ogovarjali ali se razgovarjali s pobeglimi izdajalci. Ali naj bo mesto tudi za take, ki mislijo, da jim bo zbor priljubljeno, skrito zatočišče, kjer lahko krijejo svojo nedelavnost za aktivnostjo zbora in zanjo celo žanjejo zunanji priznanj, možnosti potovanja v zamejstvo itd.? Ali naj še dolgo priznavašmo molčecim in glasnim poedincem, ki so v času NOB molče ali glasno pritrjevali okupatorju in si upajo danes, v razgovoru na sestanku reči skoro doslovno tako, da je pač poštenje, če je nekdo takrat in vse do današnjih dni ostal zvest svojemu prepričanju, kot pa

Nadaljevanje na 9. strani

občutek prihoda v tujo deželo; občutek, da nisi prav nič pomemben v tej naravi, občutek, ki je med osami ostalimi občutki pri ljudeh najmanj razvit. Potujem lahko od Invernessa do Sussexja in morem vedeti le to, da sem se premaknil z enega konca Anglije na drugi. Toda zapadni Ross je drugačen in boljši svet. Ko prihajam s Cuillinovih vrhov v presnate višine južnega pogorja, prihajam z navpičnih puščav v zelenico, vendar še vedno kakor kamela hrepenim po svoji dragi pustinji.

Med tako različnimi vrhovi sta imela Glencoe in Lochaber častno mesto. Tam najdeš vse: vrhove, planoto, visoke grebene in zeleno dolino, obdano z divjimi močvirji in ozkim morskim zalivom. Ta dva orjaka sta hkrati Bagdad in Samarkand, dom in cilj popotnika.

Pozneje sem se pridružil alpinističnemu klubu, kajti proo leto planinstva me je naučilo, da je spodob gora lahko deležen le tisti, ki pleza po skalah in snegu. Gore so pod snegom več mesecev na leto. V resnici nam nudijo pozimi še vse drugačne možnosti udejstvovanja in lepoto, kakor poleti. To udejstvovanje je napornejše, lepota preprostejša in čistejša. Planote in vrhovi, prevozi in snežna pobočja — to so štiri možnosti škotskih gor, od katerih se nobeni ne moreš izogniti; kvečjemu se lahko izogneš previsom in še to samo, če se zadovoljiš le z glavnimi vrhovi.

Čeri ne smeš gledati le kot gole čeri. To so glavna mesta s številnimi

konjicami, stolpi, stolpiči in trdnjavami, med katerimi se moreš sprehajati po mili volji, spoznavati in doživljati; tam lahko ugotavljaš njihov značaj in svoje znanje in z njihovo pomočjo lahko preмагаš le — sebe.

Cim bolj je v naslednjih letih moja izkušnja rasla, jasneje sem uvideval, da poslednjega neznanega ne bom nikdar premagal, najsi še tako spoznavam to prečudno Skotsko pogorje. Da spoznamo gore, jih moramo poznati v štirih letnih časih, v štirih možnostih, v štirih četrtinah dneva. Možnosti so neskončne, kajti variacije v snegu, ledu in pre-menskih pogojih so neizčrpne. Niti zimski ozpon po severni steni Nevisa ni dvakrat isti. Njegov severovzhodni Butress j. n. pr. pri vsakem vzponu enako neznan kot pri proem. Če gremo na Comb of Arran mirnega, jasnega jesenskega dne, ko oddaljena močvirja rdeče žare skozi raso in slano, ga ne bomo prepoznali kot znanca, kadar se oblaki pode med grapami in drovi toča po površini. Štokrat sem že bil na vrhu Buachaille Etive Mora v Glencoeu. V podzavestnih sentimentalnih trenutkih lahko mislim o njem kot star prijatelj. Toda dobro vem, da me bo Buachaille presenetil stoproč ko se bom spet pozpzel nanj.

Zakladi resničnosti še neznani čakajo odkritja med nedostopnimi vrhovi na koncu sveta, pa tudi prav na našem domačem pragu. Res je, da v spoznavanju gora spoznavas

Z medicinske fakultete

Kot da je zajela huda »predbriganost« v vseh Zdrženjeh po visokih šolah in univerzah, se mi zdi, kadar slišim v menzi ali kje drugje o konferencah, biltenih, diagramih v zvezi z mobilizacijo študentov za brigade v Jablanico.

Na medicini imamo drugačne študijske pogoje kakor drugod in s tem seveda čisto specifično problematiko v zvezi s pripravami za odhod v brigado. Višji letniki pri nas ne gredo v brigado, ker imajo v počitnicah nujno potrebno prakso. Poleg prakse gredo nekateri še v počitniške kolonije kot zdravstveni referenti. V poštev za brigado pridejo torej samo prvi trije letniki. Vendar tudi tukaj stvar ni tako preprosta, kot se zdi. Popolnoma razumljivo je, da postavljajo tovariši v prvih dveh letnikih na prvo mesto: kako bom pa z izpitji? Tudi meni je šinilo to najprej skozi glavo in verjame, da je bilo isto z generacijami pred mano in da tako premišlujejo mladi kolegi tudi danes. Izpite pač mora položiti do jeseni in pika.

Zato je odbor Zdrženja smatral, da je za začetek vsake mobilizacije potrebno, da izposluje pri proforskem svetu poznejše izpitne termine ali pogojni vpis. Ni se torej treba čuditi, če je odbor Zdrženja, kakor tudi Partijski komite, postavil načelo, da ne prevzame odgovornosti za nobeno izgubljenost študijske leto zaradi udeležbe članov v delovni brigadi. Takšna izjava sredi teh burnih priprav, ki so povsod v teku, zveni morda komu kaj oportunistično, nič mladostno revolucionarno. Povem vam pa, da je dobro premišljena in plod izkušenj, ki jih imamo z brigadami pri nas.

Predno je bila urejena stvar s proforskim svetom, je vsak v pogovoru v zvezi z brigadami povsod navel na velik »če bomo...«. V preteklem tednu je bila zadeva izpitov na seji sveta ugodno rešena in s tem je odpadla ta naša glavna zapreka. Sedaj se prične šele prava mobilizacija delovne brigade, ki bo pokazala, ali smo se na medicini sa-

mo izmikali za objektivnimi težavami, ali pa smo resnično pripravljeni dati mesec dni svojih počitnic za veliko delo v Jablanici, prispevati torej mesec dni s fizičnim delom za socializem. Verjame, da pri nas nismo manj zavedni državljani, slabši študentje in člani Zveze, kakor na ostalih fakultetah. Saj je v preteklih letih tudi naša fakulteta dala vrsto »kramparjev«, kakor pravimo pri nas večnim brigadirjem.

Na fakulteti dela pripravljani odbor, ki pa zaenkrat še ne more dati niti približnih podatkov o uspehih mobilizacije.

Zdi se mi potrebno povedati še nekaj, kar se je včasih rado dogajalo pri nas, kar nam vsem pač ne more biti v ponos, ker meče zelo temno senco na vso fakulteto. Rado se je zgodilo, da so vsi študentje izjavili svojo pripravljenost delati v brigadi, če se v zvezi z izpiti doseže to in to. Ko se je doseglo, kar je vsak želel, se je naenkrat pokazalo, da je velika večina za »fizično delo nespособna«. Ne vem, zakaj se nekateri tovariši tako odločno branijo oditi v brigado in se prijavljajo vsako leto eni in isti. Res je, da ne marajo v brigado tisti, ki še nikdar niso bili, dočim pomeni starim brigadirjem mesec počitnic v kolektivu brigade veselje in užitek. Povem vam vsem, ki tudi letos odbijate vsako misel na brigado, da ste na napačni poti. Vprašam vas samo dvojce:

Mar se ne zavedate, da pomeni vsak kamen, ki ga dvignete, vsaka samokolnica-zemlje, ki jo prepeljeta, droban a dragocen prispevek k našim skupnim naporom?

Mar ne želite spoznati domače zemlje in njenih ljudi? Brigadirju je pot po domovini na široko odprta in spoznal je lahko marsikateri kosček domačega sveta, če je le hotel: Brečko — Banoviči, Samac — Sarajevo, Autostrada, Nova Gorica, Jablanica. Tukaj je lahko srečal sebi enake mlade ljudi iz vse države; ob tabornih ognjih in brigadnih festivalih so se sklenila prijateljstva, ki večje dolgo in trdno.

Pričeti bomo morali že v jeseni

Pred nekaj meseci smo na Akademiji za glasbo na sestanku Zveze študentov sklenili obnoviti prirejanje koncertov v Ljubljani še posebej pa izven Ljubljane. Največ koncertnih prireditev so dali študentje Akademije za glasbo v letih 1946—1948, vendar takrat nihče ni vodil računa o finančni strani teh prireditev. Medtem ko so po periferiji nastopale razne diletantske grupe in premale za svoja kvalitativno ne najboljše izvajanja programov čedne vsote, so solisti (pevci, violinisti, pianisti i. dr.) naše Akademije v okviru teh koncertnih ekip nastopali brezplačno in prostovoljno.

Spričo naporov naše centralne socialne organizacije — Studentske samopomoči naše univerze — pa smo sklenili na sestanku Zveze študentov, da bomo v bodoče prirejali vse koncerte v okviru Studentske samopomoči, oziroma za Samopomoč, ki bi naj sicer skromni dohodek od teh prireditev uvrstila med ostale slične dohodke in iz njih nakazovala podpore socialno najšibkejšim študentom.

Na naši Akademiji so pripravljali sodelovati na teh koncertih vsi reproduktivno usmerjeni študentje, ki jim njihov strokovni razvoj že dovoljuje samostojno nastopanje.

Z ideološke plati predstavlja tak način in taka oblika dela oziroma udeleževanja najkonkretnjeje aktivizacijo mladih dozorevajočih umetnikov.

Z druge strani pa pomeni večkratno nastopanje najboljšo pot za samostojno in zavestno podajanje ter interpretacijo dela samega, ali z drugo besedo čim pogostejši stiki mladega solista s publiko, so najboljše sredstvo za odpravljanje odvečne treme, s katero se bore celo veliki umetniki, ter ostalega balasta.

Vendar je to še cela vrsta raznih vprašanj. Predvsem bi bilo potrebno vključiti v te prireditve tudi študente igralske in likovne akademije. Skupno z igralsko bi na primer z recitatorji lahko sestavljali mešane programe, ki so posebno priporočljivi za delavске centre. Tu ne gre za detajle. Dejstvo je, da bi v te prireditve lahko vključili celo slušatelje Akademije za upodabljanje umetnosti. Nek tovariš — slikar mi je ob priliki omenil svoje mnenje glede tega, da bi namreč ob priliki koncertnega večera v nekem kraju bila istega dne in v istem kraju tudi razstava slikarskih del študentov slikarske akademije. Mislim, da je to dobra zamisel — podnevi razstava, ki bi jo naj vodil nekdo od upodablajočih in s potrebnim komentarjem tolmačil razstavljenega dela, zvečer pa koncert.

To je samo ena misel, takih in sličnih variant je seveda več. Zdi se

mi pa, da bi takle konkreten način sodelovanja med našimi akademijami v obliki skupnih prireditev, doprinesel k zbliznavanju mladih umetnikov in k spoznavanju njihove problematike ter odpravljanju njihovih pomanjklivosti več kot vsa teoretska razglabljanja, ki se v večini slučajev razblinjajo v brezperspektivnosti. Ob takihle skupnih javnih nastopih naših mladih umetnikov bi naš deloven človek začutil, da se naša nova generacija mladih umetnikov ne zapira med stene, temveč že v dobi študija polaga račune o svojem delu ter tako umetnost nesebično posreduje ljudstvu.

Jasno je, da bi taki skupni nastopi okrepljeni s komentarji lahko ogromno doprinesli k umetnostni vzgoji, oziroma k dvigu umetnostne ravni naših najširših plasti.

Vsaka še tako idealna zamisel pa lahko zopet ostane samo zamisel, če nima neke realne osnove.

V tem primeru gre za to, da bi se že sedaj ali v jeseni osnoval neka osrednji odbor za prirejanje takih prireditev v okviru Samopomoči ter prevzel vso umetniško ter tehnično vodstvo.

Največje težave nastopajo namreč vedno v vprašanju tehnične izvedbe (dvorana, klavir, hrana, prenočišča, vprašanje prodaje vstopnic itd.). Ta osrednji odbor, sestavljen iz nekaj študentov iz vseh akademij, naj bi torej vodil in načrtno reševal vsa taka vprašanja, ki se javljajo ob priliki prireditev.

Pri reševanju teh problemov bi odboru lahko pomagali tudi drugi študentje. Za ilustracijo bi navedel samo tale primer:

Solistični koncerti študentov Akademije za glasbo v Brežicah bi prav gotovo ne uspeli tako dobro, če ne bi vseh tehničnih priprav sijajno izvedel tov. Mirko Gregorič, študent metalurgije, ki je iz Brežic doma in je ravno zaradi tega kot domačin laže pristopil k reševanju teh vprašanj.

Osrednji odbor bi se namreč pri organizaciji takih prireditev lahko obrnil na vse študente, ki so doma iz večjih središč in že preko njih rešil polovico priprav za prireditve.

S prireditvami bi morali pričeti že takoj v jeseni, da bi absolvirali vsak mesec vsaj eno, kar ne bi šlo na škodo študija niti na škodo kvalitete, za katero naj bi jamčili istočasno rektorati akademij z akceptiranjem njim predloženih programov oziroma izvajalcev.

To je samo nekaj skromnih zamisli, ki bi verjetno lahko v taki ali podobni obliki zaživele ter dobile tak svoj realni izraz v eni izmed dejavnosti študentov naših akademij.

Vladimir Košir

Prvi debatni večer na strojni fakulteti

Združenje je že v drugi polovici aprila začelo s pripravami za organizacijo debatnih večerov in se posebno resno lotilo dela po konferenci združenja, ki je ravno o debatnih večerih živo diskutirala in vnesla organizacijo debatnih večerov v svoj pravilnik kot eno izmed važnih metod razvijanja družbene in kulturne dejavnosti študentov na naši fakulteti. Potreba po seznanjanju študentov s problemi iz našega vsakdanjega življenja v tovarnah in gradiliščih, z borbo in naporom naših narodov za dovršitev ključnih objektov, ki bodo nov korak naprej v osamosvojitvi naše težke industrije in kjer bo dovolj dela za vse sposobne in strokovne dobre inženirje, se je pokazala kot nujna, saj je nek tovariš absolutno postavil vprašanje: »Kam pa bomo sploh šli, ko končamo, saj ni več mest za inženirje v naši industriji?«

Izkušnje iz prakse naših predavateljev, ki nam bodo v našem poznejšem delovanju veliko koristile in za katere na predavanjih primanjkuje

časa, razvoj industrije v tujini, razne politične teme in druga mogoče manj strokovna pa za nas izredno važna vprašanja čisto splošnega značaja: to je naš bodoči program. Zato ne bomo izbirali predavateljev samo na naši fakulteti, ampak tudi na drugih, na svetu za strojogradnjo, iz operative, inženirje iz tovarn, pa celo na umetnostno glasbeni akademiji, saj je vsem jasno, da sodoben inženir ne more biti samo ozekek specialist, gluh in slep za vse, kar se okrog njega dogaja.

Nasvete pri izbiri programa so nam nudili kolegi na elektrofakulteti, kjer ti debatni večeri že dalj časa z uspehom obstajajo. Teme naših debatnih večerov objavljamo na njihovi oglašni deski in oni svoje na naši. Zeleni bi stik z združenji drugih fakultet, kolikor organizirajo slična predavanja, saj njihove teme niso za nas nič manj zanimive.

V sredo, dne 14. maja ob 20. uri je bil na strojni fakulteti prvi debatni večer: »Pomen cikličnih kri-

vulj pri ožobčanju zobnikov«. Predaval je tovariš dekan prof. ing. Feliks Lobe, ki je uvodoma kratko orisal zgodovinski razvoj zobatega kolesa, tega važnega strojnega elementa in se nato nekoliko detaljneje zadržal na teoretski razlagi cikličnih krivulj, ki pridejo v poštev pri ožobčanju zobnikov in na kratko orisal načine izdelave zobnikov. Brezhibno izvajanje tovariša profesorja, kakor tudi številne, nazorno narisane sheme so pripomogle, da so sicer precej zamotani problemi bili večini prisotnih dojemljivi in da je nekoliko dolgo predavanje bilo nadvse zanimivo in je tako rekoč še prehitro minilo.

Veseli nas, da je ravno prvo predavanje bilo v vsakem pogledu na tako zavidni višini, da je vzbudilo tolik interes študentov in profesorjev, saj je bila predavalnica nabito polna, nam pa je to obenem garancija, da bodo debatni večeri ob dobrih temah in predavateljih vedno dobro obiskani in bodo zares dosegli svoj namen.

D. Z.

Ali ima geologija letos sploh prvi letnik?

Tako se sprašujejo starejši študentje geologije na pripr. matematični fakulteti. Kaj se lani res ni vpisal nihče v zimski semester? Pač, osem tovarišev je prišlo, da se izobrazijo v visoko kvaliteten strokovnjake. Samo vračanje je, če bodo to postali. Na povabilo starejših tovarišev, naj se udeležijo geoloških seminarjev, ki sicer res niso za 1. letnik obvezni, vendar zelo priporočljivi, je tovarišica iz 1. letnika odgovorila: »Kaj nas silite! Če hodimo ali ne, to se nikogar ne tiče — za nas ni obvezno!« Dragi, mladi tovariši, če boste študirali vedno le tisto, kar je obvezno, bo vaše obzorje zelo ozko in nikakor ne boste mogli predstavljati visoko izobraženega socialističnega intelektualca!!! Poleg tega pa se geologi na svojih seminarjih vedno pomenijo o vseh svojih študijskih in organizacijskih problemih; navadno so po seminarjih tudi sestanki ZSJ.

No, in ZSJ — naša organizacija. Pet tovarišev, izmed osmih je podpisalo pristopne izjave. S tem, menijo, je njih obveznost do organizacije in kolektiva opravljena. Na nešteto naročil in celo prošenj blagajnika, naj zbere članarino in pridejo na naše sestanke, sploh niso reagirali. Pred nekaj dnevi pa si lahko slišal besede: »Komu naj vendar dam tistih 35 din?« Čeh, saj vam dam tiste dinarje, samo da me pustite pri miru. Seveda pa so se pritoževali: »Le kako je to, da mi nikoli ne dobimo vstopnic za gledališče?«

Na geologiji so pričeli mobilizirati

za brigadi. Prvega sestanka se je udeležila le ena tovarišica iz 1. letnika, vse sploh ni mogoče obvestiti, ker se niti na enem predavanju ali vajah ne zbere polnoštevilno. Ko jih je predsednik naknadno posamič spraševal, so se izgovarjali z vsemi mogočimi boleznimi, izpiti in domačimi razmerami. Ena izmed tovarišic je izjavila: »Prostovoljno ne grem, če me boste prisilili, bom pač morala iti.« Ali razume ta tovarišica in vsi drugi taki izmikanti na naši in drugih fakultetah dolžnost pomagati svoji domovini in svojim tovarišem, ki so bolj zavedni, kot prisilno delo? Mar menijo, da bo organizacija nudila ugodnosti tistim študentom, ki zanj in za aktualna dogajanja na univerzi ne kažejo nobenega zanimanja, kar šele, da bi v njej sodelovali? Mar ne pomislijo, da bo naša socialistična država ponudila zaposlitve najprej tistim tovarišem, ki so zanj nekaj žrtvovali in ki so pokazali pripravljenost pomagati ji v vsakem položaju — ne pa tistim, ki so se izolirali iz kolektiva in mislijo, da lahko danes žive sami zase, ne oziraje se na druge?

Večina članov ZSJ na geologiji je predlagala, da se študenti 1. letnika izključijo iz Studentske organizacije, vendar mislim, da bodo le-ti spoznali svojo napako in jo popravili. Na geologiji moramo ustvariti trden kolektiv vseh študentov, da bomo v naslednjem šolskem letu čvrsti in enotni mogli sprejeti v svoje vrste nove mlade tovariše.

Ekскурzija...

Prva ekskurzija študentske sekcije Geološkega društva v Ljubljani je bila 20. aprila na Notranjsko. 25 študentov pod vodstvom prof. dr. ing. J. Duhovnika in višjega asistenta D. Kuščerja se je napotilo v narodni park kotlino Skočjan pri Raketu. (Imeni Rakova dolina in Rak sta umetni in domačinom neznani, zato se držimo raje domačega naziva.)

Asistent Kuščer nam je že v vlaku na kratko razložil geologijo in tektoniko Notranjske, njenih kraških polj, nariv Trnovskega gozda, idrijško in predjamsko prelomnico itd., tako da smo se dobro pripravili napotili iz Rakeke preko Unškega polja in njegovega dolomitnega obrobja, prekoračili tektonsko in petrografske meje tik ob železniški progi in preko Rakovskega griča v Skočjan. Ogledali smo se veliki naravni most od vseh strani, spoznali nastanek soteske pred Skočjansko jamo in nadaljevali pot proti Zelškim jamam. Mimogrede smo se odpravili z Duglazijo in si ogledali živahno delujoč izvir Kotel. Kolikor je bilo mogoče zaradi visoke vode, smo si nekateri ogledali Zelško žago in jame. Žal pa je večina sedela pred jamami in nas čakala in tako bila prikrajšana za marsikatero lepoto in zanimivost. V bližini malega naravnega mostu smo napravili kratko »sejo« in malico. Zalostno je bilo videti in slišati pomanjkanje čuta za lepoto narave in nje ohranitev pri nekaterih, za katerimi je ostalo smetišče, mastni papirji, jajčne lupine... vsrevprek se je razlegalo vpitje. Mnogo se bo treba še vzgajati!

Tu je bil tudi kratek tečaj o kretanju in orientaciji s karto in kompasom. Na ta način smo v veliko zalost in jezo nekaterih prišli po tipičnem kraškem brezpotju mimo Brlogov na glavno gozdno pot v Javornike pri Zadnjem lazju. Ogledali smo si Anžetovo brezno tu v bližini ter Malo in Veliko Volčjo jamo na Krliču. V Veliko jamo smo se tudi spustili in občudovali lepoto dvojice ledenih kapnikov. Pot nas je nadalje vodila po Dolinski poti in preko Poljan k Globokemu dolu, na dnu katerega se nas je znašla — reci in piši — od sedemindvajsetih (27) le-

— šestorica! Ostali so se ustrašili »prevelikega pomladanskega napora«, tako da so ostali zanimivi Kamojsterniki pozabljeni ob strani. Pri temu neutemeljenemu »strahu« in neupravičeni neprizadevnosti se res pojavi nezaupanje v bodoče odgovorno terensko delo teh naših geologov. Spomnimo se na besede znanega geologa: Dober geolog potrebuje tri stvari: 1. dobre noge, 2. dobre noge, 3. dobre noge! Pri nas pa so se vsi pot razlegali ohi in ahi s tem večjo jakostjo in frekvenco, čim bolj je bila pot napeta!

Do opoldneva je sonce le nekajkrat prekinilo »prijetno in osvežujoče« pršenje, ki se je, pripravno, ravno opoldne sprevrglo v močnejšo ploho. Ta čas smo bili pri Mali Karloviči. Zavlekli smo se pod okrilje gostih smrek in izrabili čas za kosilo, kolikor nas ni pri polnem jezeru mučila žega. Po kosilu so nekateri želi vseobčo zavist in občudovanje, ko so si šli hladiti svojo vročerkovitost v razmeroma toplo jezero.

A tedaj so zanesli nekateri v naše vrste razdor! Razdelili smo se v dve skupini. Tabor vztrajnih in postrvovalnih, ukažljivih in prizadevnih geologov si je po burni debati pridobil večino in se odločil za pot na Goričico in za povratek z nočnim vlakom (škoda pač časa!), maloštevilni pristaši pregovora »čez komod ga ni«, ljuljika v čistem zrnju, so se pa ob vsesplošnem zgražanju napotili na popoldanski vlak.

Po šče kar lepi potič smo se napotili okrog jezera. Slo je gor in dol, da smo morali trojico izmučenih s težkim srcem zaupati domačinske-mu čolnu, da jih je prepeljal preko jezera, kjer so nas počakali v hrumu, kjer »bog roko ven molie«. Ostali smo kmalu na Goričici uživali sladko s koristnim — lep prekrasen razgled, pogled na jezero, jasno nebo s toplim soncem... Prebredli smo nekatero poplavljen dele nasipa, si ogledali Vodonos in se končno napili vode v Dolenjem jezeru. Mimogrede smo še vrgli pogled na veliko gorisčico, ki je delo strele in se počasi pomikali proti in skozi Cerknico. Izven Cerknice nas je dober šofer naložil le še trojico. Ostali so počasi izginjali — sedaj ta, zdaj oni —

Izlet tabornikov MVŠ

Sonce še ni dodobra prodrlo skozi megleno zaveso, ko se je skupina veselih mladih ljudi — tabornikov MVŠ zbrala na Karlovškem mostu. Motorizirani oddelek — kolesarji so krepko pognali proti Igu, pešci pa so zasedli avtobus. Med smehom in petjem nam je pot hitro minila in že smo se znašli pred prijaznim Iškim domom. Med našimi, kam bomo krenili, smo pridno posegali v naše torbe, da se pripravimo na »dolgo in težavno pot«. Toda delali smo račun brez krčmarja! Kar ne nadoma se je skrillo sonce in utilo se je. Brž smo pohiteli v varno zavetje. A vse dopoldne smo zaman čakali na razjasnitev. Sele popoldne smo se opogumili in kljub dežju odšli na raziskavanje lepot tega skritega kotička.

Krenili smo proti slapu, a iška nam je zaprla pot in treba jo je bilo prebresti. Najbolj »korajžni« so takoj zabredli v ledenomrzni vodo. Jasna in Vukašin pa si nista upala zmčiti nog in sta skušala preko kamnov priti na drugo stran. A glej, smola! Na spolzkem kamnu jima je spodrsnilo in že sta bila oba v vodi. In tako sta imela mokre ne samo noge, ampak še nekaj drugega.

Naš predsednik Tine nam je že v Ljubljani pripovedoval, da v Iškem Vintgarju taborita dva rodova tabornikov. Šli smo jih iskat. Na prijazni jasi smo našli šotore, ostanke tabornega ognja, a tabornikov nikjer. Bili smo malo razočarani, saj smo upali, da se bomo lahko povabili k njim!

Napotili smo se k umetnemu jezeru. Občudovali smo kristalno čisto vodo in mogoče skale, ki mu zapirajo pot. Kar brž smo bili pripravljeni, da bi poleti tukaj za nekaj dni postavili šotore.

Medtem se je začelo mračiti. Po nebu so se vlačili temni oblaki, dež je sicer ponehal, a še preden smo bili na Igu, je začelo ponovno rositi. Pešakom je avtobus že zdavnaj ušel in ko nikakor nismo mogli urediti, kdo bo koga peljal s kolesom (ker so bile različno težke obremenitve in je vsakdo hotel čim manj), smo doživeli še neprijetno srečanje z vročerkovnimi iškima fanti. Dobiček tega je bilo polomljeno kolo našega podpredsednika. Ni nam preostalo drugega, kot vzeti pot pod noge in že je cela kolona pešcev in kolesarjev (iz solidarnosti do pešcev in polomljenega kolesa) krenila peš proti Ljubljani. Vso pot nas je močil dež. Premočni do kože, a kljub temu dobre volje smo spet stopili na varna ljubljanska tla.

To pa ni bil naš prvi izlet. Stiri najst dni prej smo bili na Katarini, pa nam je tudi nagajal dež. Zdaj čakamo vremenske napovedi za lepo vreme, da se bomo lahko spet podali na pot.

Pocarnajte naračnina!

pritegnila jih je »božja roka«. Dvojica je izrabila priliko in se odpeljala kar v Ljubljano.

Ostale žejne izletnike je šele tema pripeljala na Rakek, kjer je bil »Pri Lovcu« nasproti postaje svečan zaključek s »kulturnim« programom in pijačo. Se vlak je živahneje vozil, vzpodbujen od naših lepih pesmi (da bi se nas čimprej rešil?) in pregurali smo spance maloštevilnim potnikom.

V splošnem ni bilo večjih pritožb in kot poprček na sir je bilo tudi nekaj ljubežni, da je izlet tako kar dobro uspel!

Cvek

Ob ustanovitvi akademskega društva Triglav

Po daljših razpravah v organizaciji Zveze študentov vprašanju telesne vzgoje je Inicijativni akademski športni odbor sklenil po predhodnem posvetovanju s predsednikom Fizikalne Zveze Slovenije ministrom Zoranom Poličem izdelati osnutek za bodoče delo telesnovzgojnih organizacij na ljubljanski univerzi in visokih šolah. Vzrok temu je predvsem premajhna aktivnost študentske mladine v telesnovzgojnih organizacijah in to zaradi pomanjkanja redne telesne vzgoje. Študentska organizacija smatra, da je to vprašanje zelo pereče in ugotavlja, da stanje, ki je vladalo do letošnjega leta, ni bilo niti koristno niti v čast napredni študentski organizaciji.

Ta predlog, ki ga stavlja Zveza študentske mladine, je poleg ostalega predvsem posledica velike iniciative študentov posameznikov, ki so spoznali nujnost telesne vzgoje in upravičeno zahtevajo od svojega vodstva rešitev tega za njih važnega vprašanja. Da pa je iniciativa študentov sedaj večja, je popolnoma razumljivo, ker so se v zadnjem času pričeli reševati in so se deloma že ugodno rešili vsi najbolj pereči problemi, t. j. materialni, študijski strokovni in ostali. Poleg tega se je Zveza študentov v svoji bolj sproščen in po delovnem področju bolj pestri organizaciji močno približala reševanju svojih najbolj bistvenih nalog.

Vključ temu, da ljubljanski študentje nimajo niti samostojne telovadne organizacije, niti svojega športnega društva, se vendar le udeležujejo tako v telesnovzgojnem društvu Partizan kot v raznih športnih klubih in sekcijah. Po dobljenih podatkih se udeležujejo pri Partizanu 180 študentov, kar je vsekakor zelo skromno število, če pomislimo, da je vpisano na ljubljansko univerzo in visoke šole 6000 slušateljev. Če se ozmemo po ljubljanskih športnih sekcijah in klubih, bomo videli, da tvorijo v mnogih klubih jedro moštev ravno ljubljanski študentje.

Sicer je pa študentska organiza-

cija že dvakrat poskusila vzbuditi zanimanje študentov za telovadbo. Obakrat se ji je posrečilo z uspešnim prepričevanjem doseči sorazmerno številno udeležbo študentov. V letu 1947/48 se je vključilo okoli 800 študentov v TD I. Že po enem mesecu pa so začeli študentje zapuščati telovadnico in to predvsem zaradi strokovnega sistema vadbe, ki ni ustrezal potrebam in zahtevam študentov, zaradi nestalnosti in ne-kvalificiranosti vadiateljskega kadra in deloma tudi zaradi nepravilnega odnosa vadiateljev do starejših študentov, ki se zaradi vojne že več let niso ukvarjali s telesno vzgojo.

Vendar študentska organizacija po tem neuspehu ni obupala. V letu 1949/50 je poskusila postaviti na nogo samostojno telovadno organizacijo. Da se ne bi ponovile stare napake, je izbrala vadiateljski kader iz svojih vrst.

Vendar se je tudi ta poizkus brez-uspešno končal. Upravitelj telovadnice so se naveličali študentov, ki niso plačevali razsvetljave, kurjave itd., vadiatelji študentje pa niso mogli zaradi strogega študijskega režima posvetiti toliko pažnje ni časa splošni telesni vzgoji, kot bi bilo v začetku potrebno.

Sledilo je še nekaj manjših poizkusov. Čeprav so se vsi začeli z velikim veseljem in voljo, so se ne-uspešno in žalostno končali. Tako lahko ponovno ugotovimo, da po šestih letih kampanjskega dela ni smo uspeli prebroditi začetnih težav. Študentje še vedno nimajo svoje telesnovzgojne organizacije, pač pa le 200 članov telesnovzgojne organizacije Partizan.

Nekoliko boljše stanje je vladalo v športnem življenju. Zato da bi se študentje združili v močni in solidni organizaciji, so prevzeli leta 1947 športno društvo Enotnost, ki je s pomlajenim kadrom in novo notranjo politično vzgojo zaživela živahnejše življenje. Kar hitro so se po kazali zavidljivi uspehi. Ustanovilo se je nešteto sekcij in klubov, ki so zajemali skoraj vse športne panoge. Tudi rezultati na državnih prven-

stvih in mednarodnih srečanjih niso zaostajali za notranjo organizacijsko močjo. Tako se je Enotnost uspešno razvijala vse do leta 1949, ko so iz utemeljenih razlogov prenehale redne podpore za delo društva. Pomanjkanje denarnih sredstev je privedlo do razpusta društva in do prestopa večine študentov v društva, ki so po nekakih virih nudila tekmovalcem vse potrebno za tekmovalstvo. Društvo Enotnost, ki je za časa svojega obstoja izpolnjevalo postavljene naloge, ni imelo na razpolago za svojo notranjo stabilizacijo niti svoje telovadnice, niti svojega stadiona in jo je zato ukinitvev podpor tem močnejše zadela. Točno pa je tudi, da se forumi, ki bi bili upravičeni in dolžni nuditi »Enotnosti«² vsaj malo pomoči, niso nikoli ukvarjali resneje s tem vprašanjem in so prepustili mirno društvo razpadu. Dejstvo je, da se število aktivnih športnikov študentov s prestopom iz »Enotnosti«² v druga društva ni prav nič zvišalo, ampak so se spremenili samo naslovi.

Slaba telesna odpornost precejšnjega števila študentov in njihova samoiniciativnost, ki se izraža tudi v vključevanju tekmovalstva, ki jih organizirajo razna društva, zato da bi iz študentskih vrst črpala kader za izpolnitev svojih moštev, sta bili povod za ustanovitev akademskega društva »Triglav«, ki ima vse pogoje za uspešen razvoj in ki naj bi zajelo v svojih vrstah čim večje število študentov ter jim omogočilo redno telesno vadbo v taki obliki, da se je bodo oprijeli z največjim veseljem.

Mi vsi se zavedamo važnosti novoustanovljenega društva. Zavedamo se tudi, da nismo dosegli svojega cilja, če se bo nekaj študentov udeležilo v celem letu enega samega tekmovalstva. Zato novoustanovljeno društvo, katerega osnovna dolžnost bo vzgojiti zdrave državljane z najboljšimi moralno političnimi kvalifikacijami, upravičeno pričakuje vsestransko pomoč nadrejenih forumov, da bo doseglo cilj, ki si ga je zastavilo.

Sarič

Študentska prvenstva v streljanju

V času od 8. do 10. maja je Akademsko strelska družina izvršila letošnje študentsko prvenstvo v streljanju z vojaško puško. Pravico tekmovalstva so imeli vsi redni in izredni študentje in študentke ljubljanskih visokih šol, ne oziraje se na to, ali je član Akademsko strelske družine ali ne. Moški so tekmovali na 200 metrov, in sicer po pet strelcev iz stoječega, klečečega in ležečega položaja, ženske pa po deset strelcev iz ležečega položaja. Borba za naslov najboljšega strelca je bila zelo razburljiva in napeta. Kakor je bilo tudi pričakovati, se je vodila v glavnem med znanimi »asi«² — člani ASD. Zmagal je strelce Ludvik Letonja — študent elektrotehnike in si s tem priboril častni naslov študentskega prvaka v streljanju za leto 1952. Ostali strelci so se razvrstili takole:

Krogov

2. Kveder Saša, metalurg	107
3. Sfiligoy Aco, strojnik	105
4. Persič Aco, agronom	105
5. Kuštrin Mišo, VPS	100
6. Kottnik Stanko, filozof	96

7. Rems Fedor, elektro	95
8. Drstvenšek Ivan, gradbenik	80
9. Čretnik Miloš, rudar	80
10. Jemec Borut, medicina	80
11. Ušaj Lorje, gradbenik	76
12. Lestan Janez, gradbenik	74
13. Zvekič Vojo, strojnik	74
14. Boljka Milan, strojnik	74
15. Berilazič Ivo, strojnik	71

Na splošno rezultati strelcev niso kaj posebno kvalitetni, dočim so pa nekatere strelke postavile presenetljivo dobre rezultate. Vrstijo se takole:

Krogov

1. Kastelic Joža, pravo	79
2. Kržičnik Minca, ekonomija	75
3. Vrabl Alenka, prir. mat.	70
4. Tominec Mija, filozofija	64
5. Ročnik Cvetka, kemija	59

Organizacija tekmovalstva je bila dobra, kljub številnim težavam, s katerimi so se prireditelji morali boriti že od prvega dneva.

S pravne fakultete

Mobilizacija za delovno brigado poteka na naši fakulteti že dobre tri tedne, vendar pa rezultati niso povsem zadovoljivi, saj imamo od 347 rednih slušateljev komaj 124 prijavljenecv. Število se sedaj le počasi dviga kljub temu, da po pregledu mobilizacijskega štaba obstoja rezervna še kakih 100 slušateljev, ki nimajo opravičljivih razlogov, da se dela na gradnji hidrocentrale Jablanca ne bi udeležili. Udeležbo v delovni brigadi smo postavili dokaj ostro: mladina je mnenja, da kolegi, ki se akcije ne bi udeležili, ne morejo biti več člani ZSJ, kar je z ozirom na položaj, ki naj bi ga zavzemali naši študentje v službi delovnega ljudstva, povsem razumljivo. Študente, ki navajajo neumestne izgovore, razkrinkujemo v »Brigadirju«, ki je glasilo naših prijavitelcev. Izhaja tedensko. »Brigadni obade«² je rubrika, kjer se taki tovariši omenjajo. Nepravilno je, da nekateri ne bi šli v brigade, ko pa imamo tovariše, kot Mikuš Vladota, Kuralt Janeza, Thaler Bruna in še več drugih, ki so bili v brigadah po šestkrat ali celo sedemkrat. Imena prijavitelcev sproti objavljamo in dolge kolone verjetno precej bodejo v oči one, ki stojijo ob strani. Razen naše organizacije, je študente pozval na sodelovanje pri delu tudi naš dekan dr. Murko, ki ji v pozivu vsem slušateljem na kratko obrazložil pomen dela in vloge socialističnega študenta v družbi. Mobilizacija se močno čuti, o njej se razpravlja v vseh odmorih in privatnih razgovorih. Najboljši agitatorji za vpis v delovne brigade pa so dosedanji prijavitelci, ki zahtevajo, da se akcije udeležimo prav vsi. Z dosedanjimi prijavitelci smo že imeli prvi brigadni sestanek, na katerem smo se pogovorili o nadaljnji mobilizaciji, o življenju v brigadi in rešili nekaj tehničnih vprašanj.

Nekaj kolegov, ki se delovni brigadi izmikajo in dajejo zelo neumestne izgovore, želimo predstaviti tudi ostalim študentom:

Ivanov Dimitrij iz II. letnika pravi, da ne more v brigado, ker bo v tem času posejal sabljaški čaj. Nesmiselno bi bilo oporekati temu športu kot takemu, vendar pa le ne bi bilo napak, da bi se Ivanov zavedel, da živi v obdobju graditve socializma, ne pa v času fevdalnih turnirjev, ki so bili prvenstvena skrb tedanje gospode, dočim je danes naša glavna naloga borba za izgradnjo Rakuljič Vanja iz II. letnika trdi, da ne gre v brigado, ker bo moral v času počitnic kaj zaslužiti, ker ne prejema otroške dodelave. Če pove-mo, da je njegov oče zdravnik — specialist ginekologije, verjetno ni potrebno drugih komentarjev.

Stefančič Dušan, ki niti ni član ZSJ, bo moral na taborjenje v hribe. Njegov primer nas res čudi, saj je bil za časa NOB dokaj aktiven. Njemu in sličnim je treba povedati, da se na lavorikah ne da počivati, da zahtevamo vseskozi aktivne ljudi, ne pa mladinskih upokojevcv.

Lilek Vera se je lani prijavila za delovno brigado v Svisi, letoš pa je ni na izpregled.

Nekaj takih primerov še imamo, vendar pričakujemo, da bo kritika nanje dobro vplivala, vendar ne tako, kot na Ivanova, ki odkar je bil v »Brigadnem obadu«, ne govori več z našimi aktivisti. Morda bi bilo umestno, da bi razna fizikalna društva delala tudi politično, ne pa da sedaj podpovprečni fizikalniki postajajo povsem nepogrešljivi v mesecu juliju. Tudi razni »bolniki«² bi si lahko vzeli za vzgled lov. Pettača, ki je invalid iz NOV (ima prestreljeno roko), pa gre v brigado, ali pa tov. Gartnerja, ki mora uživati dietno hrano in mu je partijska organizacija odsvetovala odhod v brigado, pa hoče iti kljub temu. Tovariš Gartner pravi, da bi se počutil nekako odrezanega in še bolj bolnega, če ne gre v brigado, kajti to mu je postalo že neka nujnost vsako leto po osvoboditvi.

Kot že omenjeno vlada na fakulteti brigadna psihoza. Nogometaši, strelci, odbojkaši že računajo na razna tekmovalja in so v pričakovanju zmaga na teh področjih. Za veselo glasbo imamo tudi že poskrbljeno. Brigadirji, ki smo bili lani v Doboju, smo še posebej zadovoljni, saj smo prepričani, da bomo letos popravili sramoto, ki smo jo prizadeli naši organizaciji, ko nas je šlo v Dobjo le 15 iz naše fakultete. Oni tovariši, ki dejansko niso sposobni za fizično delo, pa bodo v Ljubljani izdelovali skripta in s tem nudili pomoč brigadirjem. Naša naloga je, da ustvarimo na fakulteti močan kolektiv, ki se bo vedno odzval zahtevam organizacije.

ODBOJKA NA UNIVERZI POZIVLJENA

V torek 27. t. m. se bo začelo na igriščih Krima pod Čekinovim gradom medfakultetno tekmovalje v odbojki, ki bo trajalo tri dni. Tekme bodo v popoldanskih urah. V moštvi posameznih fakultet bodo nastopili tudi naši vrhunski odbojkarji, tako da lahko upravičeno upamo, da bodo tekme borbene in zanimive. Vabimo navijače iz vseh fakultet, da bodo v čim večjem številu prišli na igrišče in nudili svojemu moštvu potrebno moralno oporo. Prvo moštvo bo dobilo za nagrado opremo, drugo pa žogo za odbojko.

Koncert v Brežicah

Študentje Akademije za glasbo so tretji zaporedni koncert, katerega 2. maja 1952 v Brežicah priredili svoj čisti dobiček je bil namenjen Samopomoči Unievrze.

Prvi koncert je bil 8. aprila v šoli za Medicinske sestre, drugi koncert pa 9. aprila v Domu Ivana Carkarja v Ljubljani. Koncert v Brežicah pa je začetek podobnih prireditev po delavskih centrih širom Slovenije.

Pa sledimo pripravam, potovanju in uspehu koncerta.

Prva nevšečnost se je zgodila na ljubljanskem kolodvoru. Tenorist Tomo je zamudil vlak za dve minuti, vendar vlak le ni odpeljal, ker je vedel, da brez njega koncert ne bi uspel. Predstavlja se si lahko pevca, ki pazi na svoje grlo, pa vam v mrzlem jutranjem zraku pridrvi na kolodvor na ljubljanski kolodvor. Vendar se našemu Tomotu kljub temu ni nič zgodilo in je v Brežicah s svojim nastopom doživel velik aplavz. Potovanje iz Ljubljane v Brežice je sicer zanimivo, toda če človek potuje po prazniku prvega maja, se ne more živeti v lepote, ki mu jih nudi potovanje, ker je še

vedno pod vplivom prvomajskih »sestankov«² na Gradu, na Rožniku, Smarni gori itd.

Končno smo le prispeli v Brežice, ker smo si najprej ogledali dvorano, kjer se bi moral vršiti koncert. Toda brez kalorij ne gre nobeno delo, zato so tudi naši glasbeniki pred generalko, ki je bila dopoldne, spili par vročih čajev, da so se odtajali svoja grla.

Brežice so sicer lep kraj, toda ko greš nekajkrat po glavni ulici, se naješ prahu, ki ga v Brežicah ne primanjkuje. Tovariš Mirko, ki je v Brežicah požrtvovalno organiziral to prireditev, nas je po generalki peljal v hotel, kjer smo se po naporni poti nekoliko odpočili. V praznično razpoloženih Brežicah je glasbena ekipa precej pestro preživela priprave na večerni koncert. Tovariši, ki se zanimajo za zgodovinske stvari, so si ogledali krasne freske v viteški dvorani, drugi so se zabavali s streljanjem na zabavišču, kjer so za nagrade dobivali papirnate rože, drugi pa so storili bolj pametno in so šli spat.

Konferenca ZSJ na agronomski fakulteti

Pri vajah me je tovariš opomnil, naj ne pozabim priti na konferenco ZSJ. Vedel sem, da ne bi mogel pozabiti, saj me je že dva dni mučila radovednost, če bo ta naša druga konferenca podobna prvi, ali bo kaj boljše.

Zbrali smo se ob 14. uri. Predavalnica se je precej napolnila, pogrešali smo le tovariše iz II. in III. letnika, ki so na praksi. Kot član profesor-skega zbora se nam je pridružil ing. Jelačin.

Namen naše konference je bil izvoliti nov odbor, ki bi — končno — pričel z resnim delom in seznaniti člane združenja z delom in sklepi Kongresa ZSJ v Zagrebu.

Tov. Mikuša, ki je prišel ves zasopel nekoliko prepozno, smo prosili, da nam pove vse najvažnejše sklepe, kakor tudi ves potek zasedanja Kongresa ZSJ v Zagrebu. Prav vsi smo ga poslušali, saj nam je znal prav živahno in zanimivo predložiti pogovore in najrazličnejše debate, ki so v nekaterih točkah ostale celo sporne.

Morda nas je prav on navdušil za diskusijo, kajti diskutante so se začeli oglašati drug za drugim in kar niso molgi nehati. Videli smo, da je naša organizacija obstojala doslej le več ali manj formalno in da se je odbor premalo zanimal, kako bi poživil delo in pritegnil k njemu vse

člane organizacije, ki so čakali na njegov poziv. Ugotovili pa smo, da študentje sami nismo spali. V dneh, ko je vse delovno ljudstvo demon-striralo po ljubljanskih ulicah in zahtevalo svoje pravice, smo pregledali svoje vrste in sedaj, v tej diskusiji, javno ožigosali tiste, ki se nam niso pridružili. Se celo takega študenta smo našli med sabo, ki nas je zasmehoval in se rogaj našemu navdušenju. Brez pomislekov smo ga izključili iz naših vrst in sklenili, da se bomo odslej kratko in jasno pomenili z vsakim njegovim pristašem.

Ing. Jelačin nam je dal mnogo koristnih navodil za nadaljnje delo. Zopet smo si morali priznati, da še vedno ne znamo izkoristiti časa, ki nam je na razpolago, tako da bi imeli pri vsakem delu ali zabavi tudi korist. V imenu vseh naših profesorjev nam je tov. Jelačin obljubil sodelovanje in poudaril, da so nekateri naši predavatelji skoraj razočarani nad nami, ker ne iščemo stikov z njimi in jih do sedaj še nikoli nismo prosili pomoči ali nasvetov.

Nato smo izvolili predsednika in petčlanski odbor. Volili smo jih z velikim zaupanjem in z željo, da bi prinesli v našo organizacijo več življenja, več enotnosti, in zlasti več revolucionarnosti, ki je bila največja odlika slovenskega študenta. N.

Po večerji je bilo treba urediti toaleta, da ne bodo Brežičani preveč kritizirali, ker najdemo med poslušalci tudi ljudi, ki gledajo, kako je človek oblečen, ne pa kako izvaja svoj del programa.

Program je bil pester. Nastopali so sledeči mladi glasbeniki: flavtist Boris, ki je odigral splet angleških narodnih pesmi ter fantazijo iz Verdijeve opere Traviata. Izvajanje je bilo pri poslušalcih navdušeno sprejeto, toda tovariš je zagrešil napako; nastopil ni v dolgih hlačah, kar mu poslušalci niso oprostili. Če bo hotel prihodnjič doživeti popoln uspeh, bo moral pač priti na koncert tudi primerno oblečen. Pevci Vlado, Tomo in Boža so odpeli nekaj umetnih slovenskih in hrvaških pesmi ter nekaj opernih arij Puccinija in Bizeta. Največji uspeh je doživel tovariš Tomo s svojo Hatzejevo serenado. Pa tudi Vlado s svojim Figarojem je doživel buren aplavz. Pianistki Marija in Darinka sta igrali dela Beethovna, Debussyja, Grieganinova in Defala. Darinka je dobila od poslušalcev prelep šopek cvetja.

Da se Brežičani zelo zanimajo za koncertne nastope, je pokazala popolnoma razprodana dvorana Doma Armije in se je zgodilo, da je precej poslušalcev ostalo pred vrati, ker niso dobili vstopnic.

Po koncertu smo se pogovorili s predstavniki Brežic o uspehu koncerta. Tovariši so izrazili željo, da bi videli poleg glasbenikov tudi bodoče igralce. Obljubili smo, da jim bodo študentje igralske akademije čim prej priredili predstavo.

Spali smo prijetno kljub trdim vojaškim posteljam v našem »hotelu«. Poudariti namreč moramo, da je ta hotel dijaški dom v Brežicah in nam je uprava brezplačno dala na razpolago sobe, za kar smo jim dolžni to-plo zahvala.

Potovanje nazaj smo zopet nastopili zgodaj zjutraj, tako da se strani ne bi imel povedati posebnih zanimivosti. V Zidanem mostu smo se nakitili s cvetjem, ker ga pač niso dobili vsi nastopajoči, ter smo se v prijetnem jutranjem soncu slikali. Slike žal nimamo, ker se je pokvarila, vendar si čitatelj lahko predstavlja 8 študentov, ki se v dobrem razpoloženju po uspelem koncertu vračajo domov z zavestjo, da so ljusa svojim nastopom omogočili nekaj dem posredovali glasbeno kulturo ter podpor za svoje socialno šibke kolege.

Koncert v Brežicah je uspel, glasbeniki so bili zadovoljni in so obljubili, da bodo tudi v bodoče nesebično žrtvovali svoj prosti čas ter nadaljevali koncerte.

M.

PERU dežela kontrastov

Peru je dežela južne Amerike, kjer so verjetno največji kontrasti. Pacifiško obalo bičajo pozimi ali v mesecih maj — september vetrovi mrzlega zračnega toka Humbolt, tako da je zaradi tega temperatura precej hladna s povprečno 12—16 stopinj nad ničlo, ustvarjajoč s tem kar nenormalno klimo za to področje, ki je za 10 stopinj oddaljeno od ekvatorja (to je konec koncev v ekvatorialnem pasu). Čim pa prodrete globlje v deželo in prekorate doline tega kraja, po večini goratega, preneha vpliv toka Humbolt in najdete se v vročini tropskega pasu.

Tako ste tu priča nenavadnemu pojavu, da se vročina postopoma veča, čim višje se dvigate od oceana: dogaja se nasprotno kot pri nas v alpskih pokrajinah. Iz Lime, okrog 150 m nad morsko gladino, odpotujete tesno oviti v plašč zaradi mrzle vlage in megle, ko pa dosežete višino tri tisoč metrov, morate v krasnem gorskem soncu plašč sleči.

To nasprotje vpliva na naravo, na rastlinstvo. Vzdušje pacifiške obale najdete nasade banan, bombaža, sadje pa je bolj na jugu, to je v zmernem pasu, v Camana, kajti tam se zaradi geografske lege (v velikem zalivu) omili vpliv že omenjenega mrzlega zračnega toka. Iz drugih razlogov pridobivajo sladkor v notranjih dolinah in celo riž in žito naših zmernih pokrajin. Pri tem vsekakor pomaga močna sončna toplota in guano, ptičji gnoj.

Srednja obala Pacifika je v Peruju skoro vsa, izjemni razne oaze, ena sama puščava zaradi vedno istega zračnega toka. Velikanske razpoke, imenovane v narečju domačinov »quebradas«, križajo te neskončne puščave z rumenimi ali rdečastimi peskom z ozirom na večjo ali manjšo količino snovi železnega ali vulkanskega izvora: to so velikanska, strmoglava žrela, često suhoparna, da ni moč povedati. Če jih dandanes prekorate na več ali manj udobni carteriji, z nemajhnim začudenjem mislite na podvig Pizzara, ki jih je daleč nazaj v letu 1532 prekorati s peščico ljudi in konj ter si je mogel utreti prehod skozi sovražno ljudstvo, ki si ga je naposled podvrgel.

Brez dyoma so bili on in njegovi posnemovalci eni izmed največjih avanturistov vseh časov. V silno spodbudo pa jim je bilo poželjenje po pravičnem množini zlata Inkov. Prvič se je v zgodovinskih letopisih Južne Amerike primerilo, da je vladar kot Atanualpa, »Sin sonca«, šel nasproti tuju (Pizaru) na velikem masivnem ležišču iz zlata in je potem, ko je padel v ujetništvo, ponudil v odkupnino toliko zlata, da so z njim napolnili sobo 6,9 m široko, 5,3 m visoko in 2,83 m dolgo, kar znaša preko 90 kub. metrov! Precej so seveda prispevali k temu uspehu konji in strelno orožje. Pa tudi v tem pravičnem kraljevem bogastvu, kakšen kontrast v primeri z revščino indijanskih podložnikov!

Na vrhu teh izredno revnih dolin so rudniki, ki spadajo med najpomembnejše na svetu, kot so Cerro de Pasco v višini 4560 m in v Casapalca, severovzhodno od Lime na suhoparni gorski planoti onstran velikega gorskega razvodja, ki ga tvori zapadne Kordiljere. Lepa cesta je danes speljana preko Passo di Anticonia v višini 4835 m in je gotovo med najvišjimi na svetu. Baker, svinec in tudi zlato ter srebro kopljajo v Cerro de Pasco, vnanj pa v Minasagra, zapadno od tega središča. Vse te rudnine izkoriščajo ameriški kapitalisti, ki so tu postavili znaten stavbni kompleks.

Ko se spuščate navzdol po vzhodni strani Kordiljer, prihajate postopoma v področje reke Amazona z deviškim gozdovi in širokimi plovniimi rekami, neverjetno nasprotje višinskim predelom, visokim perujskim puščavam. S Sierra preidete na *montana*, drug lingvistični perujski paradoks, kajti *montana* je tam gozd, medtem ko je *Sierra* pravzaprav naša gora. S pustih višav, tako imenovanih *paramos*, kjer edino raste *jerbapja*, slamnata rastlina, ki je vsekakor najboljša krma zlasti za lamo, pridete v niže ležeči predel, vlažen in poln strupenega mrčesa. Tu doseže vročina pogosto tudi 50 stopinj. Neizmerni gozdovi, prebogati vsakovrstnega drevja, tu še čakajo človeških rok, napornega dela, polnega borb in požrtvovalnosti.

Zračna struja Humbolt vpliva očitno tudi na naravo teh Kordiljer. Medtem ko je v zmernem pasu, bolj na jugu, na primer v Čilu in na samem Aconcagua na 52. vzporedniku malo ledenikov, imamo tu v zgornjem Peruju, nekaj stopinj od ekvatorja, čudovito vrsto velikanskih ledenikov: primeri le-teh so Cordillera Blanca severno od Lime, tako imenovana prav zaradi beline snega in ledenikov, tu se dvigajo Huascaran, Huandoy, Pucara in tako dalje, vsi preko 6 tisoč metrov.

Vendar ima tudi južni Peru splošno vzbujačo ledeno koloso kot Cronuna, Ampato, Solimana in druge. Vsak je vsaj za tisoč metrov viš-

ji od našega Mont Blanca in razen tega težko dostopen, ker ga obkrožajo neskončne puščave in stepe, kjer skoro ni življenja in vode zaradi izredno porodne in izsušene zemlje.

Očitni so kontrasti v Peruju v prometnih sredstvih. Dočim je v prestolnici in v vseh glavnih mestih avtomobilski promet velikanski (zlasti v Lima) in to zaradi minimalne cene goriva, je v *montana* in gorskih planotah izredno razvito jezdarije bodisi na konju, muli, osliču ali lami.

Vrsta cest se dandanes razprošča po vsem Peruju. Od pacifiške obale se vzpenjajo preko gorske verige Andov. Zgradili so jih z velikanskimi žrtvami in izdatki med največjimi naravnimi in klimatskimi ovirami. Te ceste se nato spuščajo po vzhodnem pobočju v amazonsko planoto. Ob oceanski obali so ceste večinoma asfaltirane: dolge temne črte se vijejo med belkastimi puščavami; one ceste, ki vodijo preko Kordiljer, niso asfaltirane, a so v dobrem stanju, čeprav niso zavarovane ob velikanskih prepadih. Mnoge od teh prometnih žil so dolge preko tisoč kilometrov, tako na primer cesta iz Lime v Cuzco, v Puno, v Arequipa in druge. Plezajo preko najbolj strmih prepadov, vijejo se skozi samotne páramos, kjer žive samo živali iz vrste velblodov; povsod se odpirajo očem slikoviti pogledi na zasnežene velikane Andov. Človeško življenje tam gori predstavljajo redke samotne *chosas*, kolibe primitivnih Indijancev, ki vas ponosno motre, vedno zaviti v svoje težke pisane ponchos.

Razen teh visokogorskih cest imajo dandanes v Peruju še nekaj dobrih železnic. Povsem razumljivo pa je, da so v Peruju zelo razvite zračne proge, katerih je okrog deset. Mnoge pripadajo perujskim družbam s hitrimi in pogostimi zvezami med severom in jugom (gre za dvatisoč kilometrov zračne črte), ki jih oskrbujejo udobna in hitra letala. Prestolnica je povezana z glavnimi mesti na perujskem področju reke Amazona. Letenje od enega te mesta, ki so okoli pet sto metrov nad morsko gladino, do glavnega mesta Peruja nudi prekrasne prizore, kajti letalo se dvigne vse 6800 m visoko, preleti Ande z velikanskimi kanjoni in se

spusti na morsko gladino v Limaambo, najmodernejše letališče Lime.

Kontraste srečujemo v Peruju na vsak korak tudi v arhitekturi. Od one starih Inkov in še pred njimi s templji in trdnjavami masivnih konstrukcij iz mnogokotnih kamnitih skladov brez veziva, do španske iz časa osvajalcev s čudovitimi cerkvami in samostani ter hišami s portali, verandami in balkončki, okrašenimi z najbolj umetnimi intarzijami. V Lim spremljajo to umetnost španskega črtnarstva najvišji in najmodernejši nebotičniki.

Nasprotja so v življenju, v navadah te dežele. Medtem ko se v prestolnici razvija moderno življenje z vsemi svojimi zahtevami, pa je tam zgoraj v poslednjih kočah Sierre življenje skrčeno na najmanjše življenjske pogoje in se zato izenčuje z življenjem Indijancev v Amazoniji (tudi ti žive v kočah), čeprav je tam klima drugačna.

Očitne razlike se tu zaznavajo v klimatskih pogojih in to tako ob obali ali gozdnatih področjih kot na gorskih planotah ali na Sierri. In na Sierri sami se razlikuje klima na pacifiški strani od one na amazonski. Zaradi iste ekvatorialne lege (od 2 do 18 stop. južne širine) so noči zelo dolge vse leto, okoli enajst ur, tako da se tačas ozračje počasi ohladi in živostni stolpec v termometru znatno pade. Drug tak pojav je nižja temperatura v pokrajinah ob ekvatorju od onih, ki so dlje od njega, ker je tam manjša oblačnost. Dočim je v zimskih mesecih (junij — september) na višini 5000 m ponoči padel toplomer 25—28 stopinj pod ničlo, se je v gozdovih Amazonije dvignil tja do 52 stopinj v opoldanskih urah. Podnevi srednja temperatura v višini 4000 m ne prekorja 12 stopinj, ponoči ostane v amazonskih pokrajinah na 35 stopinjah.

V celoti predstavlja Peru s svojimi kontrasti eno najzanimivejših dežel na svetu, kjer kipi vse bolj naravno življenje kot pa pri nas v Evropi: to se kaže v vsej svoji obsežnosti in celotnosti. V taki deželi je moč spoznati veliko raznolikost ras ali pa običajev. Omenimo naj samo Quechua in Aymara, potomce starih Inkov. Prvi so bolj temnopolti. Srečate pa tudi mešance, mulate, črnce, zambos (sinovi črnce in indijanke) in celo Kitajce ter Malajce.

Stratosferske bitke bodočnosti

V zadnji svetovni prvi hitrost bombnikov ni presegala 600 km na uro in strokovnjaki so menili, da bi bilo pri večji brzini precizno bombardiranje nemogoče.

Sedaj so pri konstrukciji letal že odstranili vzroke, zaradi katerih je prišlo do odklona izstrelkov. Znanje so podrobno o poskusnem bombardiranju v Kaliforniji z velikimi bombami, ki jih je odvil reakcijski bombnik »North American B-45« z višine 6000 m pri hitrosti 750 km na uro. B-45 ima 4 reakcijske motorje in lahko nosi 10 ton bomb, doseže višino 12.000 metrov, njegov akcijski radij znaša 12.000 km.

Znano je, da je »Stratocruiser B-47« pri nedavnem poletu 3.690 km preko cellega ozemlja ZDA obdržal povprečno hitrost 967,6 km na uro. Pred kratkim je za polet preko Atlantika porabil samo 5 ur bombnik »Cambera«; opremljen z motorji Rolls-Royce lahko doseže 14.000 metrov višine.

Pri obrambnih letalih ni porast hitrosti prav nič manjši. Tako imajo novi ameriški reakcijski lovci hitrost 1600 km na uro in prelete 2700 km. Kot je znano, so nad Korejo v akciji ameriški »Sabre F-86« s 1080 km na uro proti sovjetskemu letalom tipa »MiG-15« s 1005 km na uro.

Omenjena povečana hitrost in nova spoznanja z ozirom na stratosferske polete postajajo obramba na nove temelje. Treba je najti novo taktiko za obrambne lovce, ki naj preprečujejo bombardiranje v velikih formacijah.

Ta problem bi lahko razčlenili na naslednje točke:

a) sredstva za odkrivanje, b) obdobje približevanja, c) napadalni sistem, d) obrambne stike.

Glede prve točke je znano, da pri 12.000 metrih višine in še višje delujejo obrambni lovci v brezoblačnem prostoru, kjer dobi nebo tudi podnevi temnejšo barvo, zaradi česar ni mogoče opaziti skupine sovražnih bombnikov preko 9 do 10 km. V tem slučaju jih je mogoče edino z radarjem prepoznati, kar je pri sedanjih hitrosti življenjsko važno. Pomisliti je namreč treba, da preleti bombnik v 4 in pol sekunde razdaljo enega kilometra in če mu lovec leti na sproti s hitrostjo 950—1100 km na uro, preostane le-temu zelo kratek čas, da opazi sovražnika in se pripravi na napad.

Ker ni mogoče namestiti normalni tip radarja na sedanje lovce, na katerih je vsak kotiček izkoristil, ne preostane drugega, kot da postavijo na zemlji posebne obrambne radarske postaje, ki naj odkrijejo sovražnika. Njihove naprave zaznajo skupine sovražnih bombnikov in lastnih lovcev. Z zemlje lažje sledi njihovemu gibanju na nebu in dobe potrebne podatke o hitrosti, višini in razdalji ter vse to stalno sporočajo svojim lovcom in jih vodijo v napad.

Napad se izvrši na dva načina: navedeno ali z boka. Bolj priljubljen je navedeno, pri katerem se bje boj nad prostorom z manj koncentriranimi sovražnim ognjem, pa tudi zato, ker pri frontalnem napadu zaradi izredne hitrosti približevanja z obeh strani (vsota dveh hitrosti) sovražnik nima več časa, da bi izvedel manever za pobeg.

V tem obdobju približevanja pride v veljavno avtomatični pilot, čudovit stroj, ki pomaga pilotu, čigar roke, oči in možgani so povsem zaposleni pri rokovanju s številnimi aparati.

Izredno hitrost je treba upoštevati tudi pri delovanju orožja na krogu lova, kajti na razpolago ima le bežne trenutke za udeležbo. Sovražnemu bombniku je treba povzročiti čim večjo škodo z enim ali več strelci. Zato je treba uporabljati močnejše orožje tako po obsegu kot hitrosti izstrelkov.

Iz tega ugotovitev bi se dalo zaključiti naslednje:

1. da so lovska letala, opremljena z najmodernejšimi reakcijskimi motorji, a brez omejenih pomožnih aparatov, že takoj pri startu izgubila stratosferske bitke, v katerih bi se lahko zapletla;

2. da se oprema in organizacija zgoraj omenjenih sredstev ne more omejiti samo na to, da zagotovi uspeh pri prvem napadu, ki ima lahko zaradi velike brzine in uporabljene taktike negotov rezultat, ampak morajo omogočiti pilotom, da obdrže najtesnejši stik z bombardirji vse do tedaj, dokler jih ne zmedejo in razprše.

Kaže, da teži razvoj bližnje bodočnosti na polju obrambnih letal prav k temu drugemu smotru, s čimer bi bil rešen dvojni problem: obramba lastnega ozemlja in problem zaštite bombnikov in ladij na drugih operacijskih sektorjih. Reakcijski lovci bi moral biti opremljeni s svojim lastnim radarjem, ki bi deloval podobno kot »radio-vizirnik«.

V tem primeru bi od nasprotnega letala odbiti radijski valovi sprožili vizirnik, istočasno pa bi dajali preko modernega elektronskega računalnika podatke o razdalji in kotih obtem avtomatskemu in živemu pilotu. Avtomat-pilot (pravkar je neka ameriška tovarna izdelala prototip, že preskušeni in izdelovan na veliko, ki ima samo 16 kg in zaveza 28,3 dm³ prostora) bi imel nalogo obdržati letalov nos stalno namerjen na bežeči plen in v primerem trenutku sprožiti orožje na lovcu. Poleg tega je omogočeno živemu pilotu, da lahko po potrebi prevzame vodstvo od avtomatskega pilota (pri pristajanju na primer) in tako se tudi radar avtomatično povrne k prvotni nalogi iskati pred seboj, pri čemer ga lahko iz daljave vodijo zemeljske radarske postaje.

Rakete v službi znanosti

Let rakete

Takoj po vzletu se raketa najprej počasi dviga. Ker stalno deluje gorilni element, teža pa stalno zmanjšuje (zaradi porabe goriva), se pospešek veča ves čas, dokler traja gorivo, to je okoli eno minuto. Ko se gorivo porabi, je raketa okoli 50 km visoko in njeno vzpenjanje se nadaljuje (s hitrostjo v skoro stalnem upadanju) vse do najvišje točke, normalno 150 km visoko. V avgustu preteklega leta je ameriška raketa Viking dosegla višino 208 km.

Med padanjem v višini 60 km nad zemljo eksplodira glava rakete (zakaradi naboja trinitrotoluola), tako da del z instrumenti strmoglavi navzdol (redko s pomočjo padala zaradi komplikacij, ki bi jih terjala njegova namestitve na raketo).

Mnogo dejstev, odkritih v zadnjih letih nam priča, da so nešteti življenjski pojavi tako v živalskem kot v rastlinskem svetu v zvezi z elektriko. Nekateri so v zvezi z električnimi pojavi, nekateri pa so prav v svojem bistvu električne narave. Nešteto znanstvenikov širom vsega sveta odkriva te zveze med električnimi in življenjskimi pojavi. Veda, ki jo tako ustvarjajo, je že dobila ime: biološka elektronika.

Vsa ta raziskovanja so možna šele sedaj, ko lahko moderna tehnika oskrbi znanstvenike z neštetimi, novimi preciznimi merilnimi napravami. Sedaj ko daje jedrska fizika docela jasne odgovore na vprašanja o silah med atomi in v njih.

Znanstveniki, oboroženi z vsemi pripomočki, pa se ne bavijo z biološko elektroniko le zaradi nje, ampak zato da bi svoje izsledke uporabili v korist človeštva.

Ze pred nekaj leti so opazili, da poštni golobi docela izgube svoj sicer tako ostri čut za orientacijo v bližini radijskih oddajnikov. Kakšna je zveza med radijskimi valovi in orientacijskim čutom golobov, zaneskrat še ni ugotovljeno. Vemo pa, da proizvajajo živalski možgani pulzirajoči električni tok, ki ga lahko zapišemo z encefalogramom. Ti električni tokovi se bistveno izpremenijo v slučaju boleznih ali poškodb na možganih. Podobne tokove proizvajajo, kot znano, tudi človeški možgani. Ne vemo pa še, kako ti tokovi nastanejo.

Podobna je stvar z električno jurguljo (Electrophorus [gymnotus] electricus). Precej vemo o anatomskem ustroju te živali, tudi o električni bateriji, ki daje elektriko to-

kljub temu padejo instrumenti na zemljo v relativno zadovoljivem stanju, tako da mnogi od njih lahko služijo po večkrat.

Se razume, da po padcu ostanke rakete kaj lahko najdemo v puščavi White Sands, kjer se vrše ti poskusi.

Vrednotenje

Merilni instrumenti so tako sestavljeni, da so njihovi podatki med poletom fotografirani, poleg tega pa še avtomatično po radiju sporočeni na zemljo. Ta sistem, zanesljivejši od fotografskega, se imenuje radiotelemetrija.

Radiotelemetrija temelji na radijskem oddajanju merjenih vrednosti. Le-te se spreminjajo v oddajne sunke, ki jih poslatja na zemlji zlahka

tolmači. Vsakih 15 sekund je možno z zemlje uravnati merilne aparate.

Pritiski in temperature v stratosferi

Preizkušnje in primerjalne ugotovitve tako z merilnimi baloni kot v zračnih kanalih ali pa z V2 so pokazale z gotovostjo, da se pritisk zmanjšuje logaritmčno z naraščanjem višine. Medtem ko pri meritvah pritiska ni bilo nobenega dvoma, so pa meritve temperature vzbujale negotovosti. Te meritve so dale vsaj kvalitativno če ne kvantitativno dragocene podatke za fiziko visoke stratosfere. Mathevo fiziko rakete je bilo določeno na podlagi teorije Pitot. Temperatura je bila povzeta iz razmerja med Mathevim številom in realno hitrostjo. S tem bi bila temperatura teoretično izpeljana iz krivulje pritiskov. (Vendar gre za cenitev, ki ima vrednost samo tedaj, če ostane zračni sestav stalen.) (Konec na 9. strani)

BIOELEKTRONIKA

likšne moči, da lahko ubije konja, če ta stoji v vodi. Velika uganka pa nam je še vedno, zakaj ti električni tokovi, ki lahko ubijejo konja, ne škodujejo jegulji, ki jih proizvaža.

Poizkusi profesorja Rhinea na univerzi Duke so prepričali mnoge neverne Tomaze, da telepatija ni le trik. Dokazano je, da so lahko nek »eri ljudje medsebojno v zvezi na velike razdalje, na stotine in tisoče kilometrov. Več kot verjetno je, da človeški možgani, za katere vemo, da proizvajajo električne tokove, proizvajajo tudi gotova valovanja, s pomočjo katerih so nekateri ljudje lahko medsebojno v zvezi na velike razdalje.

Nimamo še priprav, da bi lahko ta valovanja zapisali in registrirali. Znanstveniki univerze Duke rešujejo to vprašanje.

Morda najzanimivejše od vseh doganjanj na področju biološke elektronike pa je nedavno odkritje Lissmann-a z univerze v Cambridge-u.

Profesorju Lissmannu je namreč poslal nek prijatelj iz zapadne Afrike ribico, znano pod imenom Gymnarchus niloticus. Prof. Lissmann je ribico namestil v akvirijsko in jo čisto opazoval. Pri tem je dognal, da se ribica premika tako naprej kot nazaj. Čeprav ima le dve oči, in sicer sprejda, se tudi pri plavanju nazaj, ne glede na brzino, lahko izogiba vsem oviram.

Ko si je ribico natančneje ogledal, je opazil, da ima prstu podobnem repku svojevrsten organ. Profesorju je padla v glavo nenavadna mi-

sel: kaj če je to neki živalski radar? In njegova misel se je pokazala kot pravilna.

S posebno napravo, oscilografom, je ugotovil, da oddaja riba električne sunke v svojo okolico. S temi ugotovitvami pa se prof. Lissmann ni zadovoljil. Dokazati je bilo še treba, da ribica tudi »sliši« električne sunke. In res: ko je v akvirijski posodi dveh zihah dovedel električne sunke, je ribica, očitno smrtno prestrašena, zbežala od žic. Ko pa je potem dovedel električne sunke podobne onim, ki jih je prej riba sama oddajala, je ta nemudoma splavala in se tesno oklenila elektrod. Očitno je, da je bila prepričana, da je po dolgem samevanju naletela na eno svojih sosedov.

Konec poizkusa pa je bil za ubogo ribico kaj žalosten. Poginila je, pa bodisi zaradi prevelikega razburjenja, ali pa zaradi prevelike jakosti električnega toka. Prof. Lissmann je seveda takoj naročil več takih ribic in nadaljeval s poizkusi, ki bodo ponovno dokazali, kako globoko je že prodrl človek v skrivnosti življenja.

TRIBUNA, list ljubljanskih študentov. Izdaja Zveza študentov Jugoslavije. Urejuje uredniški odbor, zanj: Stane Saksića. Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Kongresni trg 11/I. Tekoči račun pri KB 61.903322. Cena izvoda 10 dinarjev, letna naročnina 100 dinarjev. Rokopisov ne vračamo. — Rotacijski tisk Tiskarne Toneta Tomšiča, Ljubljana.